

Revista ECONOMICA

CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE — INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARI ECONOMICE

LA
MULTI
ANI!

**ROMANIA
ANGAJATA PLENAR
PE CALEA PROGRESULUI
ECONOMICO-SOCIAL
SI PACII**

REPUBLICA LA A 36-A ANIVERSARE

SPIRITUL DE DREPTATE ȘI ECHITATE SOCIALĂ, caracteristic fizionomiei morale a poporului român, format și mereu dezvoltat de-a lungul multimilenareii sale istorii, a cunoscut în perioada revoluției de eliberare socială și națională, începută la 23 August 1944, sub conducerea Partidului Comunist Român, o nouă și plenară înflorire. Atunci, și în perioada ce a urmat, în centrul preocupărilor Partidului Comunist, a acțiunilor maselor populare s-a situat obținerea egalității reale din punct de vedere economic, politic, social, a tuturor cetățenilor patriei. Încă din primele zile ce au urmat lui 23 August 1944 Partidul Comunist Român a pus în fața forțelor democratice sarcini de mare importanță pentru destinele națiunii: eliberarea întregului teritoriu al țării și participarea cu întregul potențial uman și economic la războiul împotriva Germaniei naziste, defascizarea și democratizarea vieții publice și redobândirea independenței naționale; refacerea economică a țării; situarea maselor în fruntea acțiunilor pentru democrație și progres.

În amplele lupte de clasă desfășurate pe un plan superior pînă la instaurarea guvernului democratic, muncitoresc-țărănesc la 6 martie 1945 și după aceea s-a cimentat alianța dintre clasa muncitoare și țărănime, s-a întărit unitatea cu intelectualitatea și cu alte categorii sociale, s-a consolidat frăția oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități, s-a schimbat raportul de forțe politice în țară în favoarea celor ale democrației. Un moment deosebit de important pe calea transformărilor revoluționare, democratice, a fost marcat de campania pentru alegerile parlamentare din noiembrie 1946. Constituirea primului parlament democratic al țării a înscris cursul vieții politice românești spre republică. Reformele inițiate de comuniști, adîncile transformări economice, sociale, înfăptuite de guvernul revoluționar muncitoresc-țărănesc, demonstau inevitabilitatea trecerii la o nouă etapă istorică. Orînduirea socială pentru care au luptat comuniștii, orînduirea dreptății sociale, a egalității în drepturi și îndatoriri, a participării oamenilor muncii la conducerea societății, implica organic necesitatea organizării pe principii republicane a statului. Cum se știe, așa s-au și petrecut lucrurile. În momentul istoric, de acum 36 de ani, regimul democratic-popular, cu toate prerogativele sale, în toate sectoarele, era deja consolidat.

La 30 Decembrie 1947, cînd a fost abolită monarhia, stăpîn al țării era irevocabil poporul. Odată cu proclamarea Republicii puterea politică a fost preluată de clasa muncitoare în alianță cu țărănimea. Aceasta a constituit un eveniment revoluționar de importanță deosebită în istoria poporului român, care a marcat în fapt trecerea României la construcția socialistă. Oamenii muncii au primit cu entuziasm și însuflețire proclamarea Republicii. Într-un număr impresionant de localități de pe tot cuprinsul țării au loc mari manifestații pline de entuziasm ale maselor care vedeau în abolirea monarhiei și proclamarea Republicii expresia prăbușirii definitive a puterii burgheziei. „Crearea republicii — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — constituie o incununare a luptei duse de-a lungul secolelor de poporul român, de forțele sale înaintate pentru eliberarea națională și socială, pentru neafirmare, progres social și o viață mai bună. Făurirea republicii a devenit posibilă în condițiile sociale noi, create după eliberarea țării, ale profundelor schimbări democratice, revoluționare care s-au produs în societatea românească și ale acțiunilor de masă pentru răsturnarea claselor exploatare și cucerirea puterii de către proletariat în alianță cu țărănimea”. În conștiința poporului român, ziua Republicii a intrat mai ales ca momentul inaugural al unei epoci noi. Masele populare, sub conducerea clarvăzătoare a partidului, au abolit, pe rînd, structurile anacronice ale vechii orînduiri și într-un timp scurt s-a adoptat noua Constituție a țării, a noii republici, a puterii poporului care garantează tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, sex, categorie socială, drepturile fundamentale ale vieții și împlinirii personalității omului.

A urmat o epocă de încordare a forțelor, pentru construirea bazelor economice ale socialismului în țara noastră. În statul de o factură calitativ nouă, al oamenilor muncii de la orașe și sate, s-au înfăptuit străvechi aspirații ale poporului. S-a realizat înainte de toate marea dorință a poporului muncitor — „exproprierea expropriatorilor”, act determinant pentru crearea proprietății întregului popor asupra principalelor mijloace de producție. Pe temeiul economiei planificate s-a trecut la construirea unei largi baze tehnico-materiale, în cadrul căreia

rolul primordial a revenit industriei. S-a înfăptuit procesul revoluționar al transformării socialiste a agriculturii. În această epocă de adînci transformări de structură s-a realizat unitatea întregului popor în jurul Partidului Comunist. Au trecut de la acel 30 Decembrie 36 de ani. Este vîrsta republicii.

Cele mai mari înfăptuiri au ca moment de referință și s-au înscris începînd cu iulie 1965, cînd a avut loc Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, și august 1965 cînd a fost proclamată Republica Socialistă România. S-a deschis în 1965 o etapă nouă în istoria țării, era unei profunde democratizări, perioada unui avînt fără precedent în toate domeniile construcției socialiste, a descătușării tuturor energiilor patriotice, revoluționare ale întregii națiuni. Este perioada cea mai fertilă din istoria țării, intrată în conștiința istoriei sub numele de „epoca Nicolae Ceaușescu”. Marile cuceriri revoluționare, pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, marcate de alegerea la 28 martie 1974 ca Președinte al Republicii Socialiste România a tovarășului Nicolae Ceaușescu, înscriu patria noastră în rîndul statelor cu un înalt grad de civilizație. Alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu ca întiiul președinte al Republicii Socialiste România a consacrat imensul rol îndeplinit de cel mai iubit fiu al poporului, de strălucitul conducător al partidului și statului, în drumul Republicii spre desăvîrșirea unei orînduiri clădită pe bazele unei largi și autentice democrații socialiste, spre o Republică socialistă, liberă, independentă și suverană. România de astăzi, la a 36-a aniversare a republicii, este o Republică a democrației socialiste, muncitorești, structurată pe un ansamblu de instituții democratice, originale, expresie a participării la conducere a celor ce muncesc. În același timp, România Socialistă de astăzi se dezvoltă cu o economie industrial-agrară puternică, cu o largă bază tehnico-materială. Producția industrială a României este de aproape 50 de ori mai mare decît aceea din 1948. Sintem astăzi o țară unde toți cei apți de muncă au unde munci. Aproape jumătate din populația țării locuiește în apartamente noi. Astăzi România se înfățișează lumii ca un stat în care poporul are un nivel de instruire dintre cele mai înaintate, ca un stat în care poporul mînuiește mijloacele tehnice perfecționate, capabil să creeze produse de mare complexitate. Poporul român și-a făurit o intelectualitate numeroasă, în stare să îndeplinească cerințele revoluției științifico-tehnice contemporane, să contribuie la îmbogățirea patrimoniului științei și culturii universale.

Rapidul și multilateralul progres obținut de poporul român sub conducerea partidului este o realitate recunoscută în întreaga lume și aceasta datorită muncii creatoare a poporului, neobositei și înflăcăratei activități a tovarășului Nicolae Ceaușescu, al cărui nume este identificat pe planeta noastră cu însăși pacea.

Succesele economico-sociale ale României Socialiste sînt asociate cu activitatea politică internațională desfășurată în complexa viață internațională de către tovarășul Nicolae Ceaușescu. În gîndirea politică a președintelui României, respectarea principiilor noi de relații între state, potrivit cărora toate națiunile, indiferent de mărime, potențial economic, militar, tehnico-științific să se poată dezvolta libere și independente, constituie calea cea mai sigură pentru promovarea unor noi raporturi de prietenie și colaborare între state. Partidul și statul nostru au făcut din promovarea și respectarea acestor principii o coordonată majoră a politicii externe românești. Potrivit gîndirii președintelui țării noastre, acestea constituie condiții esențiale pentru stabilirea unei atmosfere de încredere și respect între state și națiuni, pentru apărarea păcii și dezvoltarea colaborării între toate statele lumii.

Rodnicul bilanț pe care poporul român îl face la cea de-a 36-a aniversare a proclamării Republicii este rezultatul muncii eroice depuse în slujba înfăptuirii politicii Partidului Comunist Român, a hotărîrilor Congresului al XII-lea. Aceste rezultate sînt garanția îndeplinirii sarcinilor în cel de-al patrulea an al actualului cincinal, a succesorilor ce vor fi obținute în cîntecul celei de-a 40-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și celui de-al XIII-lea Congres al partidului.

dr. Ion ARDELEANU

Anvergura dezvoltării calitative a economiei românești

INCHEIEM acest an și începem un an nou cu încrederea pe care ne-o dau realizările obținute în construcția socialistă, climatul de autentică emulație creatoare generat de documentele Congresului al XII-lea și ale Conferinței Naționale, ale Plenarei C.C. al P.C.R. din noiembrie a.c., ale înaltelor forumuri ale democrației noastre socialiste. Pe baza marilor realizări obținute mai ales în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, se relevă, în mod semnificativ, dimensiunile anvergurii calitative ale dezvoltării economiei românești.

Mutații de amploare în nivelul și structura dezvoltării

ÎNTR-O perioadă istorică relativ scurtă, România a străbătut etape de cea mai mare însemnătate ale progresului ei economico-social: făurirea economiei socialiste unitare; consolidarea societății socialiste, a bazei tehnico-materiale a socialismului — pentru a trece, odată cu cincinalul 1971—1975, la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

De aproape două decenii de când în fruntea partidului și statului nostru se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, România a realizat progrese de mare anvergură și rezonanță istorică. Dintr-o țară cu o economie agrară înapoiată și o industrie slab dezvoltată, România s-a transformat într-o țară cu o economie dinamică, tot mai modernă și complex structurată (tabelul nr. 1). România are astăzi o industrie puternică, armonios dezvoltată pe tot cuprinsul țării, o agricultură avansată. Practic România înregistrează în anul 1981 o producție industrială de 50 de ori, o producție agricolă de 2,5 ori și un venit național de 15 ori mai mari decât în anul 1938.

În perioada 1950—1981 industria s-a dezvoltat într-un ritm mediu anual de 12%, unul dintre cele mai înalte din lume. Ca urmare, s-au produs schimbări profunde în structura economică a țării, în dezvoltarea producției fiecărei ramuri, în gradul ei de înzestrare cu tehnică nouă, în sporirea eficienței economice. Dacă în 1938 ponderea industriei la crearea venitului național era doar de 30,8%, în anul 1981 aceasta reprezenta 57,2%. Energetica, construcțiile de mașini, chimia și industria metalurgică, — și în mod deosebit sectoarele complexe din cadrul acestor ramuri, care promovează progresul tehnico-științific în întreaga economie, creează premise hotărâtoare pentru valorificarea superioară a întregului

potențial de resurse și forță de muncă al țării — au cunoscut ritmuri superioare celor realizate pe ansamblul industriei, accentuând caracterul tehnic, modern, de eficiență al întregii industrie și economii (vezi și tabelul nr. 1 și nr. 2). Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia că, dacă nu am fi realizat o asemenea industrializare, țara noastră ar fi rămas o vreme îndelungată în stare de înapoiere; în fapt, gradul de înzestrare tehnică al agriculturii nu ar fi putut fi asigurat la nivelul său astăzi — în 1981, un parc de 155,9 mii tractoare fizice (cu 74,6 mii mai mult decât în 1965), 62,9 mii combine (cu 43,6 mii mai mult decât în 1965), 110 kg îngrășăminte chimice substanță activă la ha (cu 89 kg mai mult decât în 1965); este remarcabil și faptul că țara noastră, respectiv industria națională, se ridică la nivelul unor state dezvoltate, cu tradiție industrială și chiar le depășește în ce privește producția pe locuitor la o serie de produse importante cum sint: oțel, fire și fibre sintetice, cauciuc sintetic, o serie de mașini și utilaje, țesături de lână, țesături de bumbac etc.

Dezvoltarea industriei, a agriculturii, dezvoltarea pregnant calitativă a între-

gii economii cu precădere în anii de după 1965 au însemnat nu numai un proces de reorganizare a structurilor economice, de îmbogățire a universului material al poporului, dar și de largire considerabilă a zestrei sale spirituale, prin contactul nemijlocit și la proporții de masă cu progresele înregistrate pe tărîmul științei și tehnicii, prin deschiderea generoasă spre valori universale. Astăzi, poporul nostru are un nivel de instruire dintre cele mai înalte, fiind în permanență confruntat cu exigențele promovării științei, tehnicii și culturii în cele mai diferite ramuri de activitate.

România a parcurs din 1965 și pînă în prezent o perioadă de transformări revoluționare fără precedent. S-au produs profunde înnoiri în toate sectoarele de activitate economică. În această perioadă s-au redus cel mai mult decalajele față de țările dezvoltate (vezi și tabelul nr. 1). Au avut loc cele mai ample mutații calitative în economie. S-au perfecționat mecanismele de funcționare a economiei socialiste. A fost constituit un sistem de conducere a societății întemeiat pe știință, pe continua perfecționare a mecanismului economico-financiar, a democrației socialiste.

Să mai notăm, în acest cadru, un alt aspect de semnificație al dezvoltării noastre, și anume marile eforturi făcute pentru a asigura creșterea, la nivelurile menționate, a economiei. Bunăoară din 1965 și pînă în 1982 volumul investițiilor a însumat 1812 miliarde lei, adică 83% din totalul de 2174 miliarde lei investiții aferente întregii perioade 1951—1982. Dacă în primele trei cincinale, media anuală a investiției nu depășea cifra de 24 miliarde lei, în următoarele trei cincinale ea a reprezentat 121 miliarde lei, înregistrînd o creștere de peste 5 ori. Pe această bază, România este astăzi în măsură să asigure locuri de muncă pentru întreaga populație validă de muncă, care nu numai că nu cunoaște spectrul și presiunea șomajului, dar și dispune de posibilități reale de a-și ridica neîncetat nivelul de calificare, statutul său socio-profesional, veniturile.

Calitatea — pe primul plan al preocupărilor

MARILE eforturi pentru dezvoltarea economică, experiența tot mai mare acumulată de personalul muncitor din economie constituie premise hotărâtoare pentru realizarea unor randamente calitative și mai înalte în întregul proces de dezvoltare economică. Mențio-

Tabelul nr. 1

Unele repere privind desfășurarea unor mutații calitative în economia românească

	1950	1965	1981
Venitul național pe locuitor	100	354	11 ori
Producția industrială	100	649	34 ori
Producția globală agricolă	100	193	346
Volumul investițiilor	100	748	31 ori
Numărul personalului muncitor	100	203	350
Volumul comerțului exterior	100	478	41 ori
Ponderea muncitorilor în totalul populației ocupate	14,7	32,1	56,7*)
Ponderea muncitorilor din ramurile construcției de mașini și chimiei în total muncitori industriali	22,9	28,3	41,6*)
Venitul național pe locuitor, comparativ cu venitul național (mărimea medie) al țărilor dezvoltate economic.	de 15-20 ori	de 10-15 ori	de 3-5 ori

*) 1980

Tabelul nr. 3

Dinamica productivității muncii

Productivitatea muncii în :	Creșterea în 1965 față de 1950 = 100	Creșterea în 1981 față de 1950 = 100
Industrie	343	945
Construcții montaj	261	738
Transportul feroviar	180	369

năm, astfel, ridicarea nivelului tehnic și calitativ al produselor — o direcție prioritară a anvergurii calitative a dezvoltării economiei în prezent și în perspectivă. Ea își găsește expresia în accentuarea procesului de creație, de asimilare și de execuție a unor produse valoroase, cu înalți parametri tehnici, funcționali, de eficiență economică și social-umană, care să economisească resursele, să asigure în producție și exploatare consumuri minime, să încorporeze cât mai multă inteligență, să poată fi competitive cu produse similare pe plan internațional. Această viziune dinamică, modernă urmărește ridicarea generală a nivelului tehnic și calitativ al produselor, implică un sistem complex de perfecționare a calității pe întreg ciclul concepție-execuție-exploatare.

Sînt desigur necesare cîteva precizări. Ca rezultat al eforturilor depuse în anii construcției socialiste, al măsurilor luate îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, a crescut numărul produselor noi cu caracteristici calitative superioare, de înaltă eficiență. Valoarea fondurilor fixe productive s-a mărit în ultimul deceniu de peste 2,7 ori, iar în industrie de 2,8 ori, în așa fel încît la începutul anului 1983 peste 80% din valoarea mijloacelor de muncă nu atingea încă vîrsta de 10 ani. Numai în ultimii 10 ani s-au implementat în economie peste 7700 tehnologii noi și perfecționate, cu parametri tehnico-economici și de mediu ambiant superiori. În prezent circa 60% din produsele românești se situează la nivelul unor produse similare pe plan mondial.

Economia românească dispune în prezent de o industrie modernă, dotată cu mașini și utilaje de mare tehnicitate. Industria românească realizează astăzi în numai 10 zile producția anului 1950 și în mai puțin de 70 de zile pe cea din anul 1965. S-a investit considerabil în economie, îndeosebi în industrie și agricultură. Așa cum sublinia secretarul general al partidului, este timpul acum să se producă la un nivel calitativ și tehnic cel puțin egal cu ceea ce se realizează pe plan mondial. În acest sens, se au în vedere, potrivit programului adoptat privind ridicarea calității produselor și activităților, o serie de obiective esențiale etapizate pe perioadele 1983—1985, 1985—1987, 1987—1990 referitoare la : a) îmbunătățirea generală a nivelului calitativ al produselor, exprimată într-o activitate continuă de sporire a ponderii produselor românești realizate la nivel mondial (circa 69% în

1985, 84,6% în 1987 și 95% în 1990) ; b) creșterea competitivității lor la export, oglindită în sporirea (cu 10% în 1985, cu 18% în 1987 și cu 25% în 1990, față de 1983) a gradului de valorificare a unei tone de materii prime ; c) sporirea ponderii produselor industriale realizate în sistem mecanizat și automatizat (în medie 65% în 1985, circa 70% în 1987 și peste 90% în 1990) ; d) fabricarea de produse cu un consum specific redus de resurse ; e) ridicarea nivelului lor calitativ, prin valorificarea superioară a resurselor primare și materialelor (proces a cărui valoare va spori, pe ansamblul industriei, cu 29,5% în 1985, cu circa 41% în 1987 și cu 94% în 1990 față de anul 1980). În acest context se impune a fi relevantă legătura ce există între durata de viață a produselor și economia de resurse, în sensul că sporirea duratei de viață a produselor reprezintă soluția cea mai avantajoasă într-un proces continuu de creștere a eficienței.

O orientare de bază : primatul factorilor intensivi

ÎN SENSUL accentuării laturilor calitative ale dezvoltării este esențială acțiunea factorilor intensivi. Accentuarea acestei acțiuni își găsește expresia în tendința de sporire a eficienței economice, de creștere a efectelor utile comparativ cu resursele alocate, de asigurare a creșterii economice într-o măsură incomparabil mai mare pe seama caracterului intensiv al reproducției. În ansamblul acțiunii factorilor intensivi — prezentă cu deosebire în anii de după 1965 — un rol hotărîtor revine productivității muncii, care a cunoscut creșteri însemnate ca rezultat al promovării progresului tehnic, al perfecționării organizării producției și a muncii, al ridicării calificării și perfecționării pregătirii profesionale (tabelul nr. 3).

Ca urmare a ritmurilor mai înalte de sporire a productivității muncii în economia noastră comparativ cu ritmu-

rile obținute în țările dezvoltate economic, România a reușit să diminueze, într-o perioadă relativ scurtă, o parte însemnată din marile decalaje moștenite de la vechea orînduire. Cu toate acestea, în economia noastră națională, pentru eliminarea decalajelor rămase, sînt încă necesare eforturi susținute, desfășurate pe multiple planuri. În acest sens, în cadrul programului de productivitate adoptat, a fost stabilit un complex de obiective și măsuri, grupate, de asemenea, pe trei perioade distincte. Practic toate ramurile tind către dublarea nivelului productivității muncii pînă în 1990, în condițiile în care productivitatea în agricultura de stat cunoaște creșteri mai susținute comparativ cu cele din industria republicană. Totodată, realizarea nivelului de productivitate în expresie fizică va apropia sensibil, va egala sau chiar va depăși nivelul realizat la produse similare într-o serie de țări dezvoltate industrial. Este cazul unor produse cum sînt locomotive diesel-electrice de 2100 CP, țevi de oțel, amoniac de sinteză, policlorură de vinil, sodă caustică (procedeu electrolitic), mobilă corp ș.a.

Accentuarea acțiunii factorilor intensivi în ansamblul creșterii economice este organic legată de reducerea necesarului de materii prime, energie, combustibil, de valorificarea lor superioară și gospodărirea cu înalt simț de răspundere a resurselor — obiectiv de seamă al însași sporirii productivității muncii sociale. Reducerea cheltuielilor materiale a constituit și constituie un proces de continue căutare, de perfecționare neîncetată a tehnicii și tehnologiei, de economisire, recuperare și cheltuire rațională a resurselor, de acumulare a unor efecte utile sporite pe măsura înaintării pe treptele procesului de prelucrare și înobilare a produselor. Marile exigențe de progres ale economiei și țării fac necesar ca dintr-o cantitate dată de resurse să se obțină efecte utile sporite, produse cu calitate competitive, cu valori superioare, ceea ce evident asigură o reducere a cheltuielilor materiale. Totodată, în virtutea efectului de propagare, diminuarea într-o sferă de activitate a cheltuielilor de resurse creează premise favorabile reducerii lor și în alte sfere ale economiei. Efectul de antrenare este cu atît mai favorabil cu cît își trage seva din actualele cerințe ale progresului tehnic, cu cît accentul cade pe calitatea și nu pe cantitatea factorilor de producție.

dr. Gh. I. TOMESCU

(Continuare în pag. 20)

Tabelul nr. 2
Dinamica rezultatelor în raport cu resursele alocate

Indicatori	Creșterea în 1965 față de 1950 = 100	Creșterea în 1981 față de 1950 = 100
De rezultate :		
Venitul național	413,0	15 ori
Produsul social	414,0	15 ori
De resurse alocate :		
Populație ocupată	115,6	137,0
Fonduri fixe	223,0	895,0

O opțiune esențială în strategia creșterii economiei românești

Repartizarea rațională pe teritoriu a forțelor de producție

SALTUL pe magistrala progresului patriei, în toate planurile vieții materiale și spirituale, în anii construcției socialiste din România și în mod deosebit în perioada marcată de cel de-al IX-lea Congres al partidului, are ca fundament traic înțelegerea cerințelor imperioase — pe baza concepției materialismului dialectic și a realităților noastre proprii în toată complexitatea, diversitatea și dinamica lor — ale creării și dezvoltării puternice a bazei tehnico-materiale a societății socialiste românești, ale creării și dezvoltării sistemului modern al forțelor de producție în ansamblul său. Formarea în acești ani de mărețe înfăptuiri a unui complex economic național în care, pe baza unei economii moderne, dinamice, se îmbină tot mai armonios industria, agricultura, celelalte ramuri și activități economico-sociale pe întregul cuprins al patriei, înflorirea economico-socială a tuturor județelor și localităților, nu putea fi decit rezultatul unei concepții și politici înțelepte, elaborate pe baza și cu instrumentele științei, în concordanță deplină cu realitățile în evoluția lor de pe pământul țării, ale unei politici animate de un înalt patriotism și profund unanism revoluționar.

Dezvoltarea armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, consecințele multiple economico-sociale și politice ale înfăptuirii acestei strategii în consens cu interesele fundamentale și voința întregului popor, orientările și direcțiile etapei actuale pentru realizarea la un nivel calitativ superior a dezvoltării economiei și în profil teritorial, sînt o componentă indestructibilă a strategiei construcției socialiste a partidului nostru, confirmînd valențele de progres și civilizație în pas cu cerințele istoriei, ale noii orînduirii sociale în România. „Privind cursul dezvoltării patriei de-a lungul istoriei sale grele, zbuciumate — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — putem afirma cu îndreptățită mîndrie că numai socialismul a creat condițiile necesare lichidării rapide a rămînelor în urmă, a subdezvoltării și a asigurat progresul impetuos al României în toate domeniile de activitate“.

Se cuvine subliniat de la început faptul că dezvoltarea puternică a forțelor de producție pe întregul teritoriu al patriei, elaborarea și aplicarea unei strategii unitare și armonioase privind înflorirea economico-socială a tuturor județelor și localităților, amplificarea participării lor la progresul general al țării au constituit un obiectiv fundamental al construcției socialiste. Această opțiune a rezultat ca o necesitate acută pentru înfăptuirea transformărilor rapide și profunde pe care le presupune afirmarea noii orînduirii sociale, pentru realizarea deplină a civilizației socialiste. În beneficiul tuturor membrilor societății, indiferent de zona și localitatea în care trăiesc și muncesc, o civilizație net superioară atît prin conținut cît și prin forme de manifestare celei burgheze.

Statistica care consemnează situația din România antebelică atestă că discrepanțele mari și disproporțiile existente în dezvoltarea teritorială a forțelor de producție însoțeau nivelul scăzut de ansamblu al economiei țării care avea o structură predominant agrară. Potențialul uman și material național era folosit parțial și nerațional. Ca urmare, concepția și practica partidului nostru privind amplasarea teritorială a forțelor de producție au ținut seama de condițiile concrete din țară din fiecare etapă a construcției socialiste, de cerințele și posibilitățile noastre proprii. Pe baza experienței acumulate, a practicii sociale, a cunoașterii riguroase a realităților economico-sociale ale României, această concepție s-a îmbogățit continuu cu noi elemente și laturi, a suferit remodelări în concordanță cu exigențele calitative ale progresului României în noile etape ale construcției socialiste, găsindu-se soluții originale, științific fundamentate, rezolvării complexelor sarcini din acest domeniu.

Împletirea modificărilor structurale profunde, moderne și eficiente în profil de ramură de activitate economică, cu cele în profil teritorial, în condițiile unui dinamism accentuat al vieții economice și sociale în ansamblu, s-a înscris în țara noastră ca un proces istoric desfășurat treptat dar deosebit de rapid, ca o operă de mare comple-

xitate, ale cărei dimensiuni de anvergura se relevă cu deosebire în anii de după Congresul al IX-lea al partidului, în perioada pe care cu mîndrie o denumim cu toții „Epoca Ceaușescu“. În acest cadru, politica consecventă de industrializare socialistă, făurirea unei industrii puternice și moderne au constituit factorul determinant în realizarea obiectivelor economice și sociale ale amplasării teritoriale raționale a forțelor de producție.

Îmbinarea armonioasă a criteriilor sociale cu cele de eficiență economică

ÎN STRATEGIA partidului de înfăptuire a procesului complex de dezvoltare accelerată a forțelor de producție în profil teritorial se îmbină armonios, într-un tot unitar, indivizibil, criteriile de eficiență economică cu cele social-politice și ecologice, cu realizarea cerințelor imperioase ale creșterii nivelului de trai și ridicării continue a calității vieții, asigurarea în toate zonele și localitățile patriei a condițiilor pentru deplina afirmare a personalității umane, pentru accesul, pe toate planurile, la roadele civilizației socialiste. Utilizarea criteriilor economice — cum ar fi apropierea capacităților de producție de sursele de materii prime și centrele de consum, asigurarea cu forța de muncă necesară, evitîndu-se sau micșorîndu-se deplasarea masivă a acestora spre alte zone și localități, concentrarea unităților pe platforme industriale, atragerea tot mai largă în circuitul economic a resurselor materiale și energetice din fiecare unitate administrativ-teritorială și ridicarea gradului de valorificare a lor, reducerea substanțială a cheltuielilor de producție și circulație și, mai ales, a celor materiale — urmăresc economisirea continuă a muncii sociale sub toate formele sale, obținerea unor indicatori ridicați de eficiență potrivit cerințelor aplicării ferme a noului mecanism economico-financiar. Criteriile sociale se referă îndeosebi la dezvoltarea orașelor și comunelor ca puternice centre economice, tot mai bine echipate și cu

obiective social-culturale și tehnico-edilitare, ridicarea gradului de ocupare a forței de muncă și deci realizarea unor modificări importante pe care le presupune socialismul în structurile socio-profesionale, realizarea echilibrului demografic, ridicarea gradului de urbanizare în toate județele, făurirea egalității în ceea ce privește condițiile de muncă și de viață, de dezvoltare multilaterală a personalității umane. La toate acestea se adaugă perseverența cu care se acționează pentru protecția și ameliorarea mediului ambiant.

În perioada primelor cincinale au fost obținute o serie de rezultate pozitive în repartizarea teritorială a forțelor de producție. Cu toate acestea, în anul 1965 se mențineau încă mari decalaje între nivelurile de dezvoltare economică a diferitelor zone. Cursul înnoitor, dinamic care a fost imprimat întregii vieți economice și sociale în țara noastră după Congresul al IX-lea al partidului s-a resimțit puternic și în domeniul dezvoltării teritoriale a forțelor de producție, prin elaborarea și aplicarea unei strategii unitare și de largă perspectivă pentru asigurarea progresului multilateral al tuturor zonelor și localităților țării în etapa făuririi societății socialiste multilaterale dezvoltate. Au fost înlăturate unele tendințe manifestate în etapele anterioare, de aplicare mecanică a unor experiențe, acționându-se cu fermitate pentru rezolvarea acestor probleme complexe ale dezvoltării țării, ținându-se seama de noile cerințe, posibilități și resurse, pe baza unei reevaluări exigente atât a realizărilor cit și a neîmplinirilor, pentru înlăturarea și prevenirea unor contradicții.

Repere ale unei politici economice realiste, judicioase

UN ROL deosebit în fundamentarea și aplicarea strategiei de repartizare rațională a forțelor de producție a avut-o reorganizarea administrativ-teritorială a țării în conformitate cu realitățile economice și sociale românești, cu condițiile specifice fiecărei zone, lărgirea atribuțiilor unităților de bază — orașul și comuna — influențând profundimea prefacerilor pe toate planurile. De asemenea, măsurile adoptate cu privire la sistematizarea teritoriului și a localităților urbane și rurale, precum și trecerea la elaborarea planului național unic și în profil teritorial au avut o mare însemnătate pentru accelerarea procesului de ridicare economico-socială a tuturor județelor și localităților țării. Măsurile de mare amploare pentru adâncirea democrației socialiste, afirmarea și întărirea autoconducerii muncitorești și la nivelul unităților administrativ-teritoriale, lărgirea atribuțiilor și răspunderilor consiliilor populare în conducerea și organizarea vieții economico-sociale pe plan local, instituirea conferințelor județene și a Congresului consiliilor populare, a Camerei legislative

a consiliilor populare — asigură dezvoltarea aprofundată a problemelor dezvoltării în profil teritorial a industriei, agriculturii și celorlalte ramuri, înflorirea continuă și rapidă a tuturor localităților patriei.

Așa cum se subliniază în documentele Conferinței Naționale a P.C.R., în ultimele trei cincinale, îndeosebi în deceniul 1970—1980, s-a înaintat pe un front larg în dezvoltarea economică, societatea socialistă românească a ajuns la un nivel înalt. Acești ani au reprezentat o etapă superioară și în privința schimbărilor cantitative, dar mai ales calitative în întreaga fizionomie a județelor țării, în special a celor mai puțin dezvoltate. În anul 1980, în fiecare județ existau capacități pentru a obține o producție industrială de cel puțin 10 mld. lei, modificându-se substanțial structura pe ramuri. A fost, practic, creată în fiecare județ o bază industrială puternică și modernă, amplificându-se rolul acestei activități de mare însemnătate nu numai la scară națională, ci și la cea județeană, echiparea modernă a tuturor zonelor țării. Procesul dezvoltării rapide și de optimizare a profilului economic al județelor și localităților patriei în acești ani a urmărit ca, odată cu dezvoltarea susținută și complexă a industriei, și pe fondul acestei dezvoltări, să se realizeze dezvoltarea și modernizarea susținută a agriculturii pe întregul cuprins al țării, accentuarea caracterului ei intensiv, amplificarea modernizării bazei ei tehnico-materiale și a celorlalte ramuri.

Dezvoltarea teritorială puternică a forțelor de producție pe temelii solide ale industrializării socialiste a dinamizat puternic întreaga viață economico-socială, procesul de omogenizare a ei la cote superioare pe întreg cuprinsul țării. În toate așezările urbane și rurale s-au realizat importante construcții civile, lucrări de sistematizare, de dotare edilitar gospodărească, amplificându-se activitățile de ordin social-cultural, realizându-se o apropiere între județe și din acest punct de vedere. Dacă ne-am referi doar la creșterea gradului de ocupare a populației și de stabilitate a forței de muncă, este ilustrativ faptul că, la sfârșitul cincinalului trecut, numărul personalului muncitor ce revenea la 1 000 de locuitori depășea 300 în 21 de județe, față de numai 13 județe în 1975.

În deplină concordanță cu prevederile Programului partidului, Congresul al XII-lea și Conferința Națională ale P.C.R. au fundamentat o nouă și importantă etapă, calitativ superioară, privind dezvoltarea economico-socială a țării în profil teritorial, accentul fiind pus pe dezvoltarea intensivă a tuturor ramurilor de activitate, pe ridicarea calității producției și creșterea eficienței economice. „**Vom acționa cu toată hotărârea — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la Conferința Națională a P.C.R. — în vederea realizării obiectivului trasat de Congresul al XII-lea privind trecerea României la un nou stadiu de dezvoltare și realiza-**

rea unei noi calități a muncii și a vieții în toate sectoarele societății socialiste românești.”

REALIZAREA obiectivelor și opțiunilor de mare profunzime și complexitate ale dezvoltării teritoriale a forțelor de producție, stabilite de Congresul al XII-lea și Conferința Națională ale P.C.R., constituie în esență o etapă calitativ superioară în ridicarea bunăstării generale a întregului popor, în asigurarea condițiilor materiale necesare înfăptuirii efective, la cote net superioare, a egalității depline în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, a acțiunii principiilor eticii și echității socialiste. Astfel, interven schimbări importante în utilizarea resurselor de muncă, asigurându-se ca în anul 1985 în fiecare județ să existe un număr de cel puțin 400 persoane ocupate la 1 000 de locuitori. Ca urmare a procesului de modernizare rapidă a tuturor ramurilor activității productive și social-culturale, sporește ponderea locurilor de muncă, care solicită o tot mai ridicată competență profesională, muncă de înaltă complexitate, cu consecințele pozitive de mare însemnătate asupra creșterii productivității întregii munci sociale, a eficienței economice în ansamblu, asupra creșterii veniturilor oamenilor muncii, a veniturilor pe o familie, ca și asupra îmbunătățirii volumului și structurii consumului (individual și social în toate județele și localitățile țării). Odată cu aceasta, are loc o repartizare echilibrată pe teritoriul țării a localităților urbane, orașele și comunele devenind unități administrativ teritoriale complexe, cu condiții tot mai bune de muncă și de viață, cu posibilități superioare pentru toți locuitorii de a beneficia mai din plin, multilateral, de binefacerile civilizației socialiste. Iată, dar, însemnate perspective din care conceperea și aplicarea politicii de repartizare teritorială rațională a forțelor de producție relevă cu toată vigoarea umanismului revoluționar al construcției socialiste în România faptul că întreaga dezvoltare economico-socială pune pe primul plan omul, bunăstarea și fericirea lui.

Anul viitor, în care va avea loc Congresul al XIII-lea al partidului și vom sărbători 4 decenii de la realizarea marelui act istoric de la 23 August, găsește patria noastră pe o treaptă superioară de omogenizare economico-socială pe întregul teritoriu. Realizările pe toate planurile construcției socialiste în România confirmă, o dată mai mult, că organizarea socialistă a societății constituie singura cale de înlăturare a inegalităților de orice fel, de realizare a unei societăți mai umane, mai drepte, mai bune, care să asigure tuturor cetățenilor țării condiții egale de muncă și viață, pentru afirmarea plenară a personalității umane.

dr. Costinel LAZĂR

Creșterea bunăstării oamenilor muncii — țelul suprem al politicii partidului

ACESTE ZILE de sfârșit de an, marcate de împlinirea a 36 de ani de la proclamarea Republicii, constituie un prilej de rememorare a realizărilor remarcabile obținute de poporul nostru în opera de edificare a societății socialiste multilaterale dezvoltate. Reprezintă un adevăr fundamental, unanim cunoscut și recunoscut, că într-o perioadă scurtă societatea românească s-a schimbat profund, din temelii, prin lichidarea proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție, a exploatarei și asupririi de clasă, prin făurirea unei economii socialiste unitare, prin promovarea consecventă a principiului socialist de repartitie, în concordanță cu normele eticii și echității socialiste.

În concepția Partidului Comunist Român, omul cu aspirațiile sale legitime reprezintă valoarea și rațiunea supremă a eforturilor consacrate progresului material și spiritual al societății noastre. În strategia politică a partidului, creșterea nivelului de trai material și spiritual al populației se sprijină hotărâtor pe dezvoltarea în ritm susținut și armonioasă a forțelor de producție, pe dezvoltarea multilaterală a economiei, realizându-se o concordanță cât mai deplină între creșterea economică și bunăstarea poporului, o armonizare a intereselor imediate ale oamenilor muncii cu cele pe termen lung. În acest sens, referindu-se la finalitatea întregii politici economico-sociale a Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „una din preocupările de cea mai mare importanță ale partidului și statului nostru este crearea condițiilor ca, odată cu dezvoltarea economico-socială, creșterea venitului național și a avuției naționale, să se îmbunătățească continuu nivelul de trai material și spiritual al poporului“.

Concepția românească despre ridicarea continuă a nivelului de trai al poporului, elaborată cu contribuția hotărâtoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, reflectă preocuparea constantă a partidului pentru perfecționarea structurilor de legătură între planul dezvoltării economice și al vieții umane nemijlocite, pentru asigurarea unei concordanțe cât mai depline între dezvoltarea economico-socială și scopul suprem urmărit: creșterea constantă și echilibrată a bunăstării, a calității vieții, amplificarea șanselor de dezvoltare multilaterală a omului.

În perfecționarea legăturilor dintre creșterea economică și ridicarea nivelului de trai sînt implicați factori care se referă, pe de o parte, la efortul de a utiliza eficient resursele economice alocate dezvoltării, iar pe de altă parte, factori care țin de repartitia socială a rezultatelor muncii. Programul partidului, planurile de dezvoltare economico-socială prevăd măsurile prin care se înfăptuiește repartitia optimă a resurselor pentru consum, în scopul asigurării

proceselor de creștere și omogenizare a nivelului de trai în țara noastră.

Veniturile — o dinamică susținută

UN ELEMENT de primă însemnătate în strategia ridicării calității vieții îl reprezintă **sporirea veniturilor populației**. Linia politică profund realistă promovată de partid, concretizarea sa într-un ansamblu de măsuri economice de natură să stimuleze realizarea unei eficiențe sporite în toate ramurile de activitate a asigurat în anii construcției socialiste, pentru toate categoriile de oameni ai muncii, creșteri substanțiale și permanente ale veniturilor. În perioada 1950—1981, veniturile reale totale ale populației au sporit de peste 6 ori, într-un ritm mediu anual de 6,2%. Retribuția medie netă lunară a fost majorată de la 337 lei în 1950 la 2 340 lei în 1981, iar veniturile nominale nete ale țăranilor, obținute din munca în C.A.P. și gospodăriile personale, pe o persoană activă au crescut de la 167 lei la 1 353 lei. Dimensiunile sporului absolut al retribuțiilor au crescut de la o perioadă la alta. Astfel, în perioada 1950—1965, sporul absolut al retribuției medii nete a personalului muncitor a fost de 691 lei, în timp ce în perioada 1965—1981 a fost aproape dublu, de 1 312 lei. Pe fondul creșterii generale a retribuției medii a personalului muncitor, de 6,9 ori, diferența dintre retribuția maximă și minimă s-a redus continuu, ajungându-se de la peste 30 la 1 cît era acest raport la începutul perioadei analizate, la un raport de 5,5 la 1.

Tabelul nr. 1

Dinamica și structura vinzărilor de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist

	1950 = 100		
		1965	1981
Volumul total al desfacerilor	459		16 ori
Mărfuri alimentare	467		15 ori
Alimentație publică	588		20 ori
Mărfuri nealimentare	431		16 ori

Cea mai importantă etapă în evoluția veniturilor a constituit-o perioada ce a urmat după Congresul al IX-lea al partidului, etapă în care, potrivit orientărilor stabilite, s-a pus un accent mai mare pe creșterea retribuției și a veniturilor directe ale oamenilor muncii. În întreaga perioadă de după acest congres s-a consolidat un sistem de repartitie superior, așezat ferm pe principiile eticii și echității socialiste, stimulării materiale și morale, principii ce și-au găsit expresia atât în creșterea mai accentuată a veniturilor oamenilor

muncii în funcție de roadele muncii lor cît și în asigurarea unor relații mai echitabile în sfera nivelului retribuțiilor.

O nouă ilustrare a consecvenței cu care partidul și statul nostru traduc în viață corelația bunăstare-dezvoltare economică o constituie recentele măsuri privind majorarea retribuției personalului muncitor pînă în 1984 cu 10,4% față de 1980. Creșterea veniturilor în corelație strînsă cu rezultatele muncii corespunde pe deplin cerinței impuse de stadiul cu precădere calitativ în care a pășit economia românească, de accentuare a rolului factorilor intensivi, de îmbinare mai eficientă a stimulării materiale și morale cu principiile eticii și echității socialiste.

Pe lângă veniturile provenite din muncă, populația țării noastre a beneficiat și beneficiază de un volum mereu sporit de venituri din **fondurile sociale de consum**. În perioada 1950—1982, fondurile alocate de la buget pentru finanțarea acțiunilor social-culturale au sporit de 23,9 ori, iar ponderea lor în totalul cheltuielilor bugetare a crescut de la 18% la 27,3%; calculat pe locuitor, cuantumul acestor fonduri a crescut de la 211 lei la 3 661 lei, respectiv de peste 17 ori. Să mai notăm faptul că veniturile din fondurile sociale de consum reprezintă circa 20% din totalul veniturilor populației. Prin creșterea continuă a volumului global și pe locuitor al cheltuielilor pentru acțiuni social-culturale, potrivit mutațiilor care au intervenit în nivelul și structura nevoii sociale, s-a extins accesibilitatea populației la mijloacele pe care societatea le alocă pentru satisfacerea la un nivel superior a nevoilor sociale de învățămînt, sănătate, cultură, asistență socială ș.a. Aceasta reprezintă încă o trăsătură definitorie a politicii statului socialist, care, deținînd și administrînd în interesul celor ce muncesc întreaga avuție socială, preia asupra sa sarcini importante în ce privește educarea și pregătirea tinerei generații pentru muncă și viață, apărarea și refacerea sănătății oamenilor, nevoile de asistență socială, cheltuielile pentru pensii, alocația de stat și alte ajutoare pentru copii etc.

Dintre acțiunile cele mai recente în care se concretizează utilizarea fondurilor sociale de consum în acest cîncinal, o importanță deosebită a avut majorarea, în medie cu 35%, a alocațiilor pentru un număr de peste 4 800 000 copii, diferențiate în raport cu veniturile părinților, creșteri mai mari acordîndu-se personalului muncitor cu venituri de pînă la 2 400 lei lunar. De asemenea, s-au majorat pensiile de pînă la 3 000 lei lunar, alocațiile pentru hrana la spitale, cantine de elevi și studenți și alte consumuri colective. Toate acestea oglindesc grija permanentă a partidului și statului nostru pentru ca întregul popor, oamenii muncii din țara noastră să aibă asigurate venituri tot mai mari.

Mutații de structură în sfera consumului

ÎN DECURSUL întregii perioade de construcție a socialismului în țara noastră, politica partidului în domeniul consumului se caracterizează prin îmbinarea judicioasă a obiectivelor actuale și de perspectivă vizând satisfacerea la un nivel cât mai înalt a nevoilor de consum ale oamenilor muncii în raport cu eforturile lor, cu munca pe care o depun, pe baza creșterii, diversificării și modernizării producției bunurilor de consum.

Vânzările de mărfuri cu amănuntul prin comerțul socialist au înregistrat sporuri apreciabile, cu ritmuri de creștere înalte, posibile în condițiile extinderii continue a sortimentului comercial, ale dezvoltării și modernizării rețelei comerciale cu o largă difuziune în teritoriu. În anul 1982, volumul total al vânzărilor de mărfuri către populație prin comerțul socialist, de 251 miliarde lei, a fost de peste 16 ori mai mare decât în 1950; în medie, pe un locuitor, reveneau de 12 ori mai multe mărfuri vândute decât la începutul perioadei analizate (tabelul nr. 1).

Ca urmare a modificărilor structurale care au intervenit în consumul populației, mai ales după 1965, cele mai mari creșteri s-au înregistrat la mărfurile nealimentare, care satisfac în tot mai mare măsură nevoile de îmbrăcăminte și încălțăminte ale populației, precum și nevoile de dotare a locuințelor, dovadă elocventă în acest sens fiind creșterea gradului de înzestrare a populației cu bunuri de folosință îndelungată (tabelul nr. 2). Să menționăm, de exemplu, că, în perioada 1965—1981, s-au vândut 5 587 000 aparate de radio, 4 900 400 televizoare, 3 481 100 frigider, 2 277 700 mașini de spălat rufe, 582 000 autoturisme și mobilă în valoare de aproape 67 miliarde de lei.

În ce privește consumul alimentar, în prezent, în țara noastră se asigură întreținerii populației calorile necesare pentru întreținerea unei stări de nutriție echilibrate, atât în raport cu eforturile fizice pe care le depune cât și cu vârsta. În cadrul consumului actual, proporția calorilor și proteinelor provenind din cereale este de circa 45% din total. Deși proporția proteinelor de origine animală în hrana zilnică nu este încă la nivelul necesar trebuie remarcat faptul că, la o

creștere cu 21% a cantității totale de proteine în anul 1980 față de 1965, consumul de proteine de origine animală s-a dublat.

Comerțul socialist a înregistrat sporuri însemnate ale vânzărilor de mărfuri alimentare, paralel cu o mai bună poziționare în consum a produselor cu un conținut nutritiv ridicat. Astfel, în anul 1980, la 100 tone piine desfaceri către populație, au revenit 18,9 tone de carne (8,9 tone în 1965), 9,7 tone de preparate de carne (3,1 tone în 1965), 3,9 tone de brânzeturi (2,2 tone în 1965). Trebuie remarcat și faptul că modificările care au intervenit în consumul populației sînt de natură să contribuie la omogenizarea acestuia. În desfășurarea acestui proces complex nu se neglijează, ci dimpotrivă, se iau în seamă, cu deosebită atenție, elementele de diferențiere a cererii, în cadrul exigențelor de consum rațional, în așa fel ca toate categoriile de populație să-și poată satisface cât mai complet nevoile de consum.

Calitatea vieții — obiectiv de maximă importanță

O LATURĂ esențială a politicii umaniste a partidului o constituie preocuparea constantă pentru modernizarea orașelor și satelor, creșterea gradului de urbanizare, îmbunătățirea permanentă a condițiilor de locuit ale populației. În vederea realizării acestui din urmă obiectiv, în perioada 1951—1981 s-au alocat pentru construcții de locuințe investiții de peste 243 miliarde lei, din care 55,1% au fost finanțate din fondurile statului. În această perioadă s-au construit și dat în folosință peste 2 490 mii apartamente. Raportat la fondul de locuințe existent în întreaga țară, cele realizate după anul 1950 reprezintă peste 63%, asigurând condiții superioare de confort pentru circa 15 milioane locuitori de la orașe și sate, adică pentru aproximativ două treimi din populația țării. Echiparea tehnico-edilitară a localităților, dotarea lor corespunzătoare cu unități comerciale, medicale, de învățămînt și cultural-educative au contribuit la ridicarea pe noi trepte de civilizație a bunăstării populației. Amploarea procesului de urbanizare în țara noastră derivă nu numai din dezvoltarea orașelor, ci și din condițiile modernizării complexe a mediului rural, în care — odată cu păstrarea tradițiilor — se asimilează treptat trăsături ale modului de viață urban.

În cadrul politicii partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, un punct de referință central îl constituie grija deosebită pentru formarea omului nou, cu un nivel ridicat de instruire și cultură. În anii construcției socialismului, în cadrul unui sistem tot mai amplu de instituții de învățămînt, de artă și cultură, numărul populației școlare a crescut de 2,4 ori, al spectatorilor de film de peste 4 ori, al volumelor existente în biblioteci de peste 7 ori ș.a. (vezi și tabelul nr. 3).

În spiritul obiectivelor umaniste ale politicii partidului nostru, pe măsura dezvoltării economice s-au investit fonduri din ce în ce mai mari pentru ocrotirea sănătății. Dacă în 1950, pentru ne-

cesitățile sanitare se alocuau de la bugetul de stat 40 de lei pe locuitor, în 1981 se cheltuiau 688 lei. Aceasta a permis lărgirea și modernizarea permanentă a bazei materiale a sănătății, construirea unui important număr de obiective sanitare moderne, dotarea lor și a celor existente cu mijloace perfecționate de diagnosticare și tratament, asigurându-se un grad ridicat de accesibilitate a populației la asistența medicală.

Deosebit de semnificativă este ridi-

Tabelul nr. 3

Repere ale dezvoltării social-culturale

	1950	1965	1981
Populația școlară (mii)	2 319,2	4 121,3	5 576,0
Cărți și broșuri editate (mii)	60 523	69 684	86 872
Copii în grădinițe	199 036	353 721	931 217
Locuri în creșe	5 217	11 800	93 688
Număr paturi de asistență medicală	69 221	144 054	208 678
Numărul persoanelor la odihnă și tratament (mii)	201,2	629,0	2 046,5

carei nivelului de trai și omogenizarea calității vieții în profil teritorial. Finalitatea socială a dezvoltării în profil teritorial constă în crearea unor condiții de muncă și viață superioare pentru populația din toate județele și zonele țării. În acest sens trebuie arătat că repartitia rațională a forțelor de producție în teritoriu a dus la reducerea dezechilibrelor de dezvoltare dintre județe, creindu-se, simultan, condițiile pentru asigurarea unor condiții de locuit și confort mai bune, precum și pentru realizarea unui cât mai înalt grad de dezvoltare și funcționalitate a structurilor terțiare în mediul rural comparativ cu cele existente în mediul urban. Mai trebuie menționat și faptul că transformările cantitative și calitative care au avut loc în producția agricolă, în nivelul de organizare și dotare tehnică a agriculturii, în nivelul de pregătire și instrucție al populației rurale au determinat o desfășurare amplă a procesului omogenizării sociale a satului românesc.

Desigur, sînt deosebit de numeroase reperele care exprimă marile transformări survenite în viața poporului nostru în anii construcției socialiste — ca deosebire în anii de după Congresul al IX-lea al partidului — în ridicarea bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii. Cele relatate sînt semnificative pentru a demonstra, o dată mai mult, cu puterea de netăgăduit a faptelor, că țelul suprem al politicii partidului nostru, al tuturor acțiunilor întreprinse îl constituie omul și bunăstarea lui, fericirea întregului popor.

dr. H. de PUWAK

Tabelul nr. 2

Inzestrarea populației cu obiecte de folosință îndelungată

	— la 1 000 locuitori —		
	1965	1975	1980
Aparate de radio (bucăți)	124	209	235
dinamica %	100	167	181
Televizoare (bucăți)	28	145	201
dinamica %	100	503	718
Frigider (bucăți)	21	96	164
dinamica %	100	457	780
Masini spălat rufe (buc.)	23	63	128
dinamica %	100	297	556
Autoturisme (bucăți)	1,2	13	38
dinamica %	100	11 ori	31 ori

**Mărturii ale înaltului
prestigiu de care
se bucură în lume
politica de pace
promovată de România
socialistă,
de președintele
Nicolae Ceaușescu**

„Am avut onoarea de a fi primit de președintele Nicolae Ceaușescu și am fost profund impresionat de preocuparea și interesul pe care șeful statului român le manifestă pentru soarta omenirii, pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la măsuri urgente, concrete de dezarmare în primul rând de dezarmare nucleară“.

JAN MARTENSON

secretar general adjunct al O.N.U.,
șeful Departamentului
pentru dezarmare
al Națiunilor Unite

„România, sub conducerea luminată a președintelui Ceaușescu, a trasat un drum nou care, într-adevăr, se impune și este urmărit în toate țările lumii cu o atenție deosebită pentru că contribuie continuu și neabătut la marea cauză a destinderei și păcii“.

ANDREAS PAPANDREU

prim-ministru al Republicii Elene

„Tovarășul Nicolae Ceaușescu, eminent conducător al poporului român, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, desfășoară o amplă activitate internațională ca militant pentru pacea lumii“.

KIM IR SEN

secretar general al C.C.
al Partidului Muncii din Coreea,
președintele R.P.D. Coreene

„M-a impresionat personalitatea președintelui Ceaușescu și rămin cu impresii deosebite despre cel ce se află la conducerea României, țară dornică să-și dezvolte cooperarea ei cu alte națiuni. România depune eforturi susținute pentru consolidarea păcii și înțelegerii, inclusiv prin numeroasele contacte directe care duc la dezvoltarea colaborării bilaterale, a colaborării internaționale“.

MARGARET THATCHER

prim-ministru al guvernului
Marii Britanii

România – militantă activă pentru pace

ASTĂZI, mai mult decât oricând, în gândirea și acțiunea președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, problemele păcii și dezarmării, în primul rând ale dezarmării nucleare, ocupă un loc de frunte, de vreme ce preîntâmpinarea războiului, oprirea cursei înarmărilor și asigurarea păcii constituie imperativele arzătoare ale prezentului.

În reluarea politicii de destindere, de pace și de securitate internațională, de trecere efectivă la dezarmare, rolul Europei este fără îndoială determinant, în măsura în care pe continentul nostru stau față în față cele două alianțe militare, care dispun de cea mai puternică concentrare de forțe armate și armamente pe care a cunoscut-o vreodată omenirea. Sarcinile guvernelor sînt, astfel, deosebit de importante pentru oprirea încordării și escaladării înarmărilor nucleare, așa cum popoarele, cerurile largi ale opiniei publice, tot mai conștiente de pericolul unei conflagrații mondiale nemăsurabile, o cer prin ample manifestări și luări de poziție în favoarea păcii și dezarmării. Iată de ce România, alături de alte țări mici și mijlocii, nu a încetat să militeze pentru realizarea dezarmării, în primul rând a dezarmării nucleare, pentru edificarea securității, dezvoltarea cooperării și consolidarea păcii în Europa și în lume.

Pornind de la aceste opțiuni fundamentale ale politicii noastre internaționale, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că „este necesar să se acționeze acum, prin măsuri concrete, pentru a reduce încordarea internațională, pentru reluarea politicii de destindere și de a nu se întreprinde nici o acțiune care poate agrava situația internațională, de a se acționa de către toate statele cu cea mai înaltă răspundere față de propriul popor, față de cauza generală a păcii, a securității internaționale.“

Din păcate, în ultima perioadă am asistat la deteriorarea rapidă a situației internaționale, la creșterea pericolului de război, la sporirea încordării între state, la adîncirea crizei economice mondiale. Toate aceste fenomene profund dăunătoare au fost și sînt determinate de intensificarea fără precedent a cursei înarmărilor, și în primul rând a înarmărilor nucleare.

România a salutat, la vremea respectivă, începerea negocierilor sovieto-americane de la Geneva privind armamentul nuclear. Țara noastră a precizat că la tratativele privind rachetele cu rază medie de acțiune să participe, sub o formă sau alta, toate statele continentului, de vreme ce acestea sînt direct și vital interesate în realizarea unei Europe fără arme nucleare. Ne-am pronunțat pentru neamplasarea de noi rachete cu rază medie de acțiune în Europa, pentru retragerea și distrugerea celor existente, pentru lichidarea de pe continent a tuturor armelor nucleare. Am subliniat necesitatea realizării urgente a unui acord care

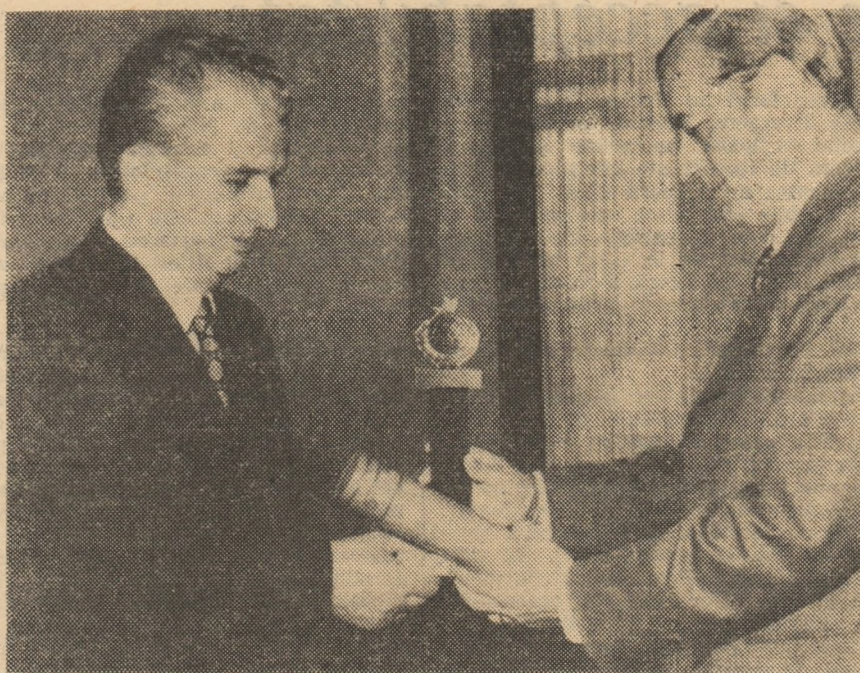
să permită să se ajungă la un nivel cît mai scăzut al mijloacelor de distrugere existente în Europa. Din nefericire, după ce au bătut pasul pe loc vreme de trei ani, negocierile sovieto-americane de la Geneva privind rachetele cu rază medie de acțiune au fost întrerupte. S.U.A. se pregătesc acum să amplaseze noi rachete în cinci țări vest-europene, iar U.R.S.S. să ia contramăsuri prin amplasarea de rachete în R. D. Germană și R.S. Cehoslovacă.

În repetate rînduri România, președintele Nicolae Ceaușescu au arătat în mod limpede că, în condițiile în care pe continentul nostru s-au acumulat peste 80 la sută din arsenalele mondiale, instalarea de noi rachete nucleare va determina o și mai puternică intensificare a cursei înarmărilor, va spori pericolul unei conflagrații mondiale. Trebuie deci denunțată teza falsă că amplasarea de noi rachete nucleare cu rază medie de acțiune ar grăbi realizarea unei înțelegeri și ar servi cauza păcii; o asemenea diversiune este în mod evident menită să abată atenția popoarelor, a opiniei publice de la primejdia deosebit de gravă pe care o nouă escaladă nucleară o reprezintă pentru popoarele Europei și ale întregii lumi.

În justificarea țării noastre, nu există nici o conștientă pentru acceptarea ca un fapt împlinit a amplasării noilor rachete nucleare; o asemenea abordare pasivă, fatalistă, trebuie respinsă cu hotărîre dacă vrem să barăm calea care duce spre o catastrofă nucleară.

Pe de altă parte, așa cum președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat-o adesea, acele state și guverne, acei oameni politici care acceptă amplasarea rachetelor își asumă o mare răspundere față de propriile popoare și, în același timp, față de celelalte popoare, de vreme ce un conflict nuclear ar afecta toate popoarele, întreaga omenire. Deciziile de a amplasa noi rachete nu sînt deci probleme de ordin strict intern, dimpotrivă ele privesc toate statele Europei și ale lumii.

Declarația Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și Guvernului Republicii Socialiste România din 25 noiembrie 1983 dă expresie inițiativelor de pace ale tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la negocieri efective de dezarmare. Nimeni nu are dreptul să se joace cu viața popoarelor, cu dreptul fundamental al oamenilor, al popoarelor la viață, la existență. De aceea, trebuie să se facă totul pentru oprirea măsurilor de amplasare a rachetelor americane cu rază medie de acțiune în unele țări vest-europene și pentru anularea contramăsurilor anunțate de U.R.S.S., într-un cuvînt pentru a se pune capăt escaladei nucleare pe continentul european și a se relua negocierile de la Geneva, în vederea ajungerii la un acord care să ducă la reducerea substanțială a mijloacelor racheto-nucleare existente, la realizarea unui echilibru în raportul de forțe dintre cele două părți la un nivel cît mai scăzut posibil.

In semn de profund omagiu, de considerație și înaltă apreciere pentru contribuția sa la împlinirea marilor aspirații ale lumii contemporane, pentru activitatea sa neobosită în slujba păcii, în anul 1983 tovarășului Nicolae Ceaușescu i-au fost înmăinate :

- **DISTINCȚIA OMAGIALĂ A ACADEMIEI „SIMBA” ;**
- **MEDALIA JUBILIARĂ A UNIUNII MEDICALE BALCANICE ;**
- **„DIPLOMA DE ONOARE” și „PREMIUL INTERNAȚIONAL AL RELĂȚIILOR INTERNAȚIONALE” pe anul 1982, din partea Institutului de Relații Diplomatie din Bruxelles ;**
- **O ÎNALTĂ DISTINCȚIE DIN PARTEA COMITETULUI PENTRU UNITATE NAȚIONALĂ PE ÎNTREAGA INDIE ;**
- **MEDALIA JUBILIARĂ „GHEORGHİ DIMITROV” ;**
- **DIPLOMA DE MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ANVERSANE, DIPLOMA DE MERIT ȘI MEDALIA DE MERIT din partea Consiliului Academiei Anversane din Italia.**

În concepția țării noastre, înfăptuirea măsurilor de încetare a cursei înarmărilor și de dezarmare trebuie să aibă loc în condiții de încredere reciprocă și de securitate egală, asigurându-se realizarea echilibrului militar la niveluri cât mai reduse, sub un strict control internațional, de natură să garanteze îndeplinirea obligațiilor asumate de către părți.

O semnificație deosebită capătă, în contextul actual al situației internaționale, deschiderea la Stockholm, cu începere din 17 ianuarie 1984, a Conferinței pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa. Concepută ca parte integrantă și substanțială a procesului multilateral început de Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, această conferință își propune să întreprindă acțiuni eficiente și concrete în vederea întăririi încrederii și securității, ca și privind înfăptuirea dezarmării, astfel încât să se dea efect și expresie îndatoririi statelor de a se abține de la amenințarea cu forța sau cu folosirea forței în relațiile lor reciproce. Conferința este chemată astfel să convină mai întâi un ansamblu de măsuri de creștere a încrederii și securității, destinate să reducă riscul confruntării militare în Europa, iar, ulterior, măsuri de dezarmare, fără de care nu se poate vorbi de o securitate reală pe continent. Conferința de la Stockholm va reuni

cele 35 de state semnatare ale Actului final și se va conduce după regulile și normele democratice de procedură ale Conferinței general-europene de la Helsinki. Pentru prima dată în istoria negocierilor militare în Europa, va fi astfel creat un cadru democratic pentru a permite statelor participante să concluzioneze în condiții de deplină egalitate și să acționeze ca atare. O asemenea abordare politică constituie, fără îndoială, un câștig semnificativ pentru democratizarea relațiilor internaționale, mai ales dacă ne gândim la caracterul limitat al negocierilor militare de până acum, fie că este vorba de cele de la Geneva privind rachetele nucleare, fie cele de la Viena privind reducerea forțelor armate și armamentelor în Europa centrală.

O contribuție importantă la procesul de dezangajare militară, de creștere a încrederii și de sporire a securității ar constitui-o crearea de zone denuclearizate în diferite părți ale lumii. România s-a pronunțat cu consecvență pentru crearea unor asemenea zone în Europa : în Balcani, în Nord și în alte regiuni ale continentului. Țara noastră acționează cu consecvență pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a bunei vecinătăți, a prieteniei și colaborării, lipsită de arme nucleare, de trupe

Valentin LIPATTI

(Continuare în pag. 16)

Mărturii ale înaltului prestigiu de care se bucură în lume politica de pace promovată de România socialistă, de președintele Nicolae Ceaușescu

„Salut pe președintele Ceaușescu ca important om de stat care luptă pentru cauza păcii internaționale, a dezarmării și destinderii. Titlurile onorifice, premiile pentru pace și numeroasele distincții ce i-au fost acordate sînt o dovadă clară a stimei înalte, internaționale, de care se bucură președintele Ceaușescu”.

AGATHA BARBARA

președintele Republicii Malta

„Ca o consecință a originalității, independenței și fermității opțiunilor președintelui Ceaușescu, România a fost pioniera destinderii internaționale și a stabilirii de bune relații între țări cu puncte de vedere divergente și, în anumite cazuri, antagonice”.

ANTONIO RAMALHO EANES

președintele Republicii Portugheze

„Apreciez în mod deosebit la președintele Ceaușescu poziția sa fermă, independentă, intransigentă și consecventă cu care apără o cauză fundamentală (...) Președintele Ceaușescu se dovedește a fi un om de stat care se simte răspunzător de scara poporului său și a lumii. Chemările sale pun în gardă întreaga lume asupra pericolelor care o amenință și o îndeamnă la acțiuni co-răspunzătoare”.

JEAN PEUCH

președintele Grupului de prietenie Franța-România

„Comitetul pentru Unitate Națională pe întreaga Indie dă o înaltă apreciere dorinței sincere și interesului profund al președintelui României de a promova înțelegerea națională și internațională, cooperarea pașnică între toate națiunile lumii, dezarmarea și noua ordine internațională, eforturile laudabile ale Excelenței Sale de instaurare a păcii și dreptății în această lume”.

GIANI ZAIL SINGH

președintele Indiei, președinte de onoare al Comitetului pentru Unitate Națională pe întreaga Indie

Energie și acceptabilitate

LA ÎNCEPUT de an se cuvine să aruncăm o privire asupra situației energetice pe planeta noastră, pentru a constata ce modificări și tendințe sînt decelabile, ce s-a întîmplat cu speranțele omenirii, ce noutăți au mai apărut în acest domeniu, atît de important și atît de actual pentru evoluția societății. În ciuda unor eforturi deosebite depuse în mai toate țările globului, situația energetică rămîne încordată și imaginea care ne apare, cel puțin la prima vedere, este staționară.

Se admite în general că în procesul de „străpungere”, ideile de importanță majoră pentru umanitate trebuie să treacă peste patru praguri de acceptabilitate: științifică, tehnologică, economică și socială, înainte de a căpăta o pondere cu adevărat semnificativă în viața oamenilor. Aceste trepte nu pot fi sărite. Este evident că nu poate exista acceptabilitate socială de durată fără procedee industriale bine puse la punct și competitive economic. Orice scurt-circuitare a secvenței logice și legice arătate mai sus este penalizată mai devreme sau mai tîrziu. Și de obicei mai devreme. Așadar, trebuie făcută o distincție clară și netă între soluțiile miraculoase care seduc imaginația, liniștesc neliniștile și inflamează speranțele și previziunile, prognozele, programele și planurile care trebuie să se bazeze dacă nu pe certitudini, cel puțin pe probabilități cu riscuri minime, luate în mod conștient și deliberat, care la rîndul lor trebuie parate cu soluții de rezervă. Primele nu sînt decît utopii, sau în cel mai bun caz anticipații. Ele sînt nu numai legitime, dar chiar absolut necesare și trebuie să prolifereze, deoarece din ele se recrutează candidatele la succes. Dar trebuie izolate, cu mare grijă, de soluțiile veritabile pe care ne putem baza. Din păcate, dacă putem să ne exprimăm astfel, explozia informatică pune la îndemîna oricui o imensă literatură, în care, nu arareori, pasiunea e mai prezentă decît rațiunea. De aici speranțe nejustificate urmate de dezamăgiri. Energetica mai păcătuiește și printr-o inerție uriașă care e obiectiv explicabilă. La peste patru decenii de la data

cînd reactorul lui Enrico Fermi a devenit divergent, interval în care s-au afectat mijloace materiale și umane extrem de importante energiei nucleare, aceasta nu acoperă decît circa 3% din nevoile energetice ale globului și 12% din cele de energie electrică (cu dispersii mari de la țară la țară în funcție de modul cum a mizat fiecare pe această resursă în programul său energetic — Franța fiind unanim lăudată, respectiv invidiată, din acest punct de vedere).

În tabelul anexat se face o tentativă de situare, la ora actuală, pe scara evolutivă a acceptabilităților, a principalelor resurse energetice primare. Acestea sînt trecute în revistă, mergînd de la convenționale spre neconvenționale, de la consumabile la reînnoibile permanente sau la termen scurt. Cu titlu orientativ s-a indicat ordinul de mărime al rezervelor general acceptabile (în exajoului EJ), sau puterile (în terawatt TW termici). Consumul total anual de energie primară al globului depășește 300 EJ, corespunzînd la o putere de 10 TW.

Gradul de realizare a diferitelor acceptabilități a fost estimat de la zero la trei puncte (completă). Estimarea reprezintă opinia personală a autorului, deși nu este și nici nu poate și nici nu trebuie să fie prea originală. Cîteva comentarii în continuare servesc drept explicații și argumentare parțială.

1. O primă observație se impune și anume că obiectivul nr. 1, incontestabil, al energeticii îl constituie economia de energie, resursa energetică cea mai importantă. Ea trebuie însă completată cu faptul că, după ce se elimină risipa și se trece la măsuri de fond, acestea costă, nu sînt gratuite, dar cheltuielile se recuperează de obicei în termene foarte scurte.

2. Resursele convenționale sînt în prezent acceptabile la toate gradele. Dar rarefierea hidrocarburilor va repune sub semnul întrebării acceptabilitatea economică, iar inconvenientele cărbunelui vor influența negativ pe cea socială, sau prin transfer, dar chiar și nemijlocit, pe cea economică. În ultimii ani substituirea petrolului în țările dezvoltate a marcat succese nota-

bile, în special în ce privește reducerea dependenței de petrolul importat. În ce măsură însă situația reflectă stagnarea creșterii economice în acele țări, sau este o urmare a politicii de conservare a energiei, este o problemă încă discutabilă. Relansarea cărbunelui, chiar dacă s-a situat sub amplexarea scontată inițial, este fapt cert în prezent.

3. Hidrogenul nu este prezent în tabel deoarece de fapt nu este o nouă resursă energetică posibilă, ci un vector energetic. Cu toate avantajele sale foarte atractive, producerea lui pe cale termică sau electrică necesită în prezent mai multă energie decît se poate obține prin combustia sa. Producția masivă de hidrogen, necesară și realizată în condiții de economicitate în numeroase procese din industria chimică (producerea amoniacului, în primul rînd), nu este încă justificată pentru scopuri energetice. Se lucrează însă intens în acest scop și se întrevede că rezolvarea problemei va avea un impact de anvergură.

4. Pilele de combustie realizează o conversie directă (fără trecere prin căldură sensibilă) a energiei chimice (de combustie sau sulfurare) în energie electrică. Unele realizări se apropie de nivel industrial, nici una nu atinge pragul acceptabilității economice.

5. În gazeificarea și lichefierea cărbunelui s-au făcut progrese considerabile. Numeroase procedee sînt utilizate în speranța de a deveni industriale, economicitatea însă nu este încă asigurată.

6. Utilizarea nisipurilor și sisturilor bituminoase (pentru extragerea de ulei de șist) este la faza de stație pilot și ridică serioase probleme ecologice pentru exploatarea în subteran sau cariere și pentru evacuarea deșeurilor.

7. Acceptabilitatea tehnologică (și deci și economică) a ciclului uraniu-plutoniu este indiscutabilă; totuși trebuie remarcat că industria ciclului combustibilului post-reactor (retratarea combustibilului iradiat; gestiunea deșeurilor cu activitate intensă; reutilizarea plutoniului) nu este încă în general complet dezvoltată, deși are baze tehnologice solid asigurate. Resursele au fost estimate ca

RESURSE ENERGETICE

	Consumabile						Reînnoibile							
	Combustie Cărbune			Fistune	Fuziune	Geotermie		Solară						
	Petrol și gaze	Gazeficat Solid	Sisturi și nisipuri bituminoase	Uraniu + Plutoniu	Toriu + Uraniu 233	De suprafață	De adîncime	Maree	Hidro	Vînt	Agro	Termică		
												Casnică	Industrială	Fotovoltaică
Vezi observații în text la punctele Grad de acceptabilitate	2,4	2	4,5	6	7	8	9	9		10	11	12	13	
— științifică
— tehnologică
— economică
— socială
Resurse actualmente utilizabile (EJ)	6 000	15 000	1 800	3 000 la 300 000										
Putere (TW)														
Totală							30	3		100	40			80 000
Disponibilă							0,1	0,1		3	0,1	15		
Captabilă							0,01	0,01		1	0,01	2		
Consum anual actual (EJ/an)	175	75			10		0,1			15	30			

variind de la 3 000 la 300 000 EJ, în funcție de folosirea cu reactoare termice sau cu reactoare reproducătoare rapide. Ciclul Th-U233 nu a depășit stadiul de reactor de demonstrație și ciclul combustibilului este într-un stadiu mai înaintat decât la ciclul U-Pu. Faptul că la acceptabilitatea socială s-au marcat două puncte (nu unul, nu trei) reflectă o tendință de disjungere între opoziția la centralele nucleare și opoziția la armele nucleare. Opoziția există totuși (eventual sub formă de moratoriu) în multe țări, ceea ce are efecte defavorabile asupra acceptabilității economice.

8. Cercetările pentru fuziunea termoneucleară continuă, consumând fonduri importante de către câteva mari puteri industriale și organizații internaționale. Instalații mari și complexe de cercetare au fost realizate, altele și mai mari sînt în continuare necesare. Au fost puse bazele unui vast capitol al fizicii moderne teoretice și experimentale. Cu toate acestea nu s-a ajuns încă la un stadiu echivalent cu cel reprezentat de reactorul Fermi în 1942 pentru fisiunea nucleară. Condițiile practice de realizare sînt departe de a fi stabilite, în special pentru filiera deuteriu-deuteriu, cea deuteriu-tritiu fiind mai clară. În afară de probleme de fizică fundamentală, probleme de materiale foarte importante rămîn de rezolvat. Impactul ecologic

mai trebuie precizat, dar se pare că prezentarea ca soluție „curată” a fuziunii nu corespunde realității și ea trebuie corectată și tratată ca atare.

9. Geotermia de suprafață se dezvoltă lent datorită restricțiilor de exploatare (resurse limitate, necesitatea reinjecțiilor în zăcămint, eliminarea impurităților corozive sau toxice). Geotermia de adîncime rămîne o problemă de anticipație. Ea ar folosi căldura ce se scurge din magma terestră prin scoarță, ar fi practic inepuizabilă, deși foarte diluată.

10. Energia vîntului depinde de existența și intensitatea acestuia. Instalațiile care pot avea pondere sînt cele de ordinul MW-lor. Ele necesită o sursă de bază în sistemul electroenergetic a cărei putere instalată nu poate fi micșorată, dar îi reduce coeficientul de utilizare, deci îi mărește costurile specifice.

11. Energia solară agronomică este sursa energetică cea mai veche. Produsele sale (lemnul etc.) sînt în mare măsură necomerciale și au încă o pondere notabilă — prea notabilă — în numeroase țări în curs de dezvoltare.

12. Energia solară termică casnică (apă caldă menajeră, încălzirea și condiționarea locuințelor) este deja folosită chiar pe scară largă în unele țări. Generalizarea ei este dificilă din cauza

restricției arătate și la punctul 9 și necesității fiabilizării (modele rustice, dar robuste) precum și încadrării urbanistice. Se pretează mai bine la locuințe cu densitate redusă și la construcții noi.

13. Conversia directă fotoelectrică bazată pe celule fotovoltaice a făcut progrese remarcabile atît tehnologice cît și în direcția reducerii costurilor unitare. Se lucrează atît cu monocristale de siliciu, cu siliciu amorf, cu compuși semiconductori binari sau terțari.

Pe fundalul situației energetice mondiale, se evidențiază și mai bine justetea politicii energetice românești, stabilite de hotărîrile și documentele de partid. Economia de energie, înlocuirea hidrocarburilor, dezvoltarea utilizării cărbunelui și sîsturilor, amenajarea accelerată a potențialului hidroenergetic, intrarea în scenă a energiei nucleare, punerea în valoare a surselor reînnoibile sînt tot atîtea pîrgihii majore pentru aplicarea și traducerea în viață a acestei politici, pentru grăbirea și menținerea independenței energetice a țării.

dr. ing. Călin MIHĂILEANU

director general
al Institutului central
de cercetări energetice

Schimbări calitative în structura producției de metal

EVOLUȚIA oricărei economii moderne, dezvoltarea industrială a unui număr tot mai mare de țări, în concordanță cu efectele benefice impuse de revoluția tehnicoștiințifică contemporană, au făcut posibilă și necesară dezvoltarea puternică a metalurgiei. Aceasta cu atît mai mult cu cît dezvoltarea unor ramuri industriale (construcția de mașini, chimia, electrotehnica etc.) nu poate avea loc în afara creșterii și ridicării nivelului calitativ al producției metalurgice.

În contrast cu situația din țările capitaliste, ca urmare a politicii clarvăzătoare a partidului nostru, a concepției realiste a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, chiar în condițiile crizei mondiale actuale, siderurgia românească s-a dezvoltat continuu: în 1981, de pildă, România, prin volumul producției de oțel, s-a situat pe locul 12 din lume.

În concordanță cu tendințele care se manifestă pe plan mondial, dezvoltarea metalurgiei în țara noastră a urmărit consecvent schimbarea structurii sortimentale și orientarea cu preponderență către asimilarea în fabricație a produselor de calitate superioară și grad înalt de prelucrare (tabelul nr. 1). În acest sens, edificatoare este sporirea mai rapidă a producției de oțel aliat decît a producției totale de oțel. În raport cu

Tabelul nr. 1
Dinamica principalelor produse metalurgice cu grad înalt de prelucrare

Produsul	(mii tone/an)	
	1965	1981
Table și benzi din oțel laminate la rece	14	776
Țevi din oțel trase la rece	0,6	92
Bare din oțel trase la rece	29	206
Sîrmă din oțel trefilată	159	706

1965, de exemplu, în 1981 producția de oțel brut a crescut de 3,88 ori, în timp ce producția de oțel aliat a înregistrat o creștere de 6,45 ori (tabelul nr. 2). În același timp, a fost realizată îmbunătățirea structurii de ansamblu a producției de laminate prin dezvoltarea cu precădere a capacităților destinate realizării de produse plate, în special table și benzi laminate la rece.

PRODUȚIA de metal depinde în măsură însemnată nu numai de resursele de minereu de fier ci și de disponibilitățile de energie reprezentate în special de cocs și energie electrică. În domeniul industriei cocschimice, este binecunoscut faptul că în siderurgia țărilor dezvoltate s-au efectuat lucrări vaste pentru creșterea productivității și lărgirea bazei de materii prime, pentru folosirea la cocsificare a huilelor slab cocsificabile și necocsificabile. Pentru atingerea acestor obiective, pe plan mondial s-a extins aplicarea procedurilor de încărcare a șarjelor preîncălzite atît la cocsificarea în vrac cît și la cea stampată. Pentru țara noastră, devine necesar ca cercetarea și proiectarea să-și pună problema realizării în timp cît mai scurt a unui procedeu românesc de aplicare a preîncălzirii la cocerii. În același sens, trebuie urmărită dezvoltarea noilor variante tehnologice de producere a unor brichete de compoziție adecvată și de folosire a acestora în stare măcinată, ca oricare alt component al șarjelor de la cocsificarea clasică, atît la cuptoarele cu încărcare în vrac, cît și la cele stampate. În domeniul folosirii cărbunilor indigeni, în țara noastră au fost obținute rezultate bune, concretizate în folosirea integrală a huilelor, slab și foarte slab cocsificabile, din vestul Văii Jiului. Se simte încă nevoia elaborării unor lucrări ample de cercetare, proiectare, investiții și asimilare în producție pentru folosirea la fabricarea cocsului și a huilelor necocsificabile din estul Văii Jiului, de la minele din zona Petrila, Aninoasa, Lonea, Dilja și Livezeni.

O tendință generală observată pe plan mondial și urmărită de industria noastră metalurgică este introducerea tehnolo-

● Impactul noilor tehnologii asupra creșterii calitative a producției de metal ● Sporirea ponderii oțelului aliat și înalt aliat

ogiiilor și instalațiilor de mare randament pentru elaborarea oțelurilor, avantajoase din punct de vedere al consumului de combustibil și energie și al creșterii coeficientului de scoatere. Se au în vedere în acest sens diminuarea ponderii procedurii Martin, în care se consumă și hidrocarburi, și promovarea turnării continue. În cîncinalul actual se acționează pentru asigurarea bazei materiale care să permită, începînd cu 1985, înlocuirea treptată a cuptoarelor Martin, dezavantajoase din

Tabelul nr. 2
Evoluția producției de oțel și celei de oțel aliat
1965 = 100

	Dinamica, %		
	1970	1975	1981
Oțel — total	207	279	388
Oțel aliat și aliat superior	187	461	654
Ţevi din oțel aliat	108	312	495
Laminate din oțel aliat	197	408	646

punct de vedere al consumului de energie și al productivității, cu convertizoare cu oxigen. Se va realiza astfel o structură a producției de oțel, pe procedee de elaborare, similară cu cea existentă în prezent în Franța, R.F. Germania, Japonia, S.U.A.

Tehnologia de turnare continuă prezintă, de asemenea, avantaje deosebite în ce privește reducerea consumului de energie și creșterea scoaterii de metal, cu efecte directe asupra costului de producție. De menționat că, pe ansamblul țărilor din Piața comună, ponderea procedurii a crescut de la 43,4% în 1978 la 53,8% în 1980. Cu o pondere de 22,1% în 1981 țara noastră se situează la un nivel comparabil cu al S.U.A. și superior celui din U.R.S.S. (12,5%), urmînd ca în 1983 să atingă un nivel de 31,4%. Realizările obținute nu permit însă să se treacă cu vederea faptul că se înregistrează încă valori mari ale consumurilor de combustibili și energie și că există încă rezerve substanțiale pentru reducerea acestora.

STUDIILE de prognoză evidențiază că, cel puțin pînă în anul 2000, oțelul va fi cel mai răspîndit material folosit în construcția de mașini și în industrie în general. În unele situații el va fi înlocuit cu alte materiale, dar ponderea utilizării lui rămîne în continuare ridicată. În industria de autovehicule, de exemplu, dacă oțelurile cu rezistență obișnuită vor fi înlocuite, în mare măsură, cu materiale plastice, fonte și piese sintetizate, în schimb oțelurile de foarte înaltă rezistență vor fi folosite în exclusivitate la piesele puternic sollicitate.

Paralel cu modificările intervenite din punct de vedere cantitativ, se vor produce schimbări importante în structura calitativă a producției. În perioada următoare va trebui să se afecteze o capacitate de degazare a oțelului la elaborare de peste 150 000 tone/an, ceea ce va determina o îmbunătățire calitativă a metalului. În fabricația de caroserii, tabla de ambustisare folosită în prezent va fi înlocuită în proporție de

25—35% cu oțeluri de ambustisare de înaltă rezistență, ceea ce, la nivelul producției noastre de autovehicule din cîncinalul următor, va reprezenta circa 100 000 tone/an. În industria avia-tică se apreciază că aproape 60% din materialele folosite în construcția de motoare vor fi înlocuite cu oțeluri și aliaje realizate pe bază de tehnologii noi, ca de exemplu solidificarea dirijată, solidificarea pentru oțel amorf etc.

Creșterea capacităților de producție și a consumului de energie vor determina modificări importante asupra cerințelor calitative impuse materialelor folosite în construcția de centrale termice și nucleare. Va deveni o practică uzuală pentru aceste utilizări livrarea de oțeluri cu conținutul de sulf de maximum 0,005% cu clasă de control ultrasonic MOSO, cu garanții îmbunătățite privind rezistența la coroziune fisurată sub tensiune și rezistența la oboseală. De asemenea, în forajul adînc se vor produce mutații importante ca urmare a creșterii în 1985 a adîncimii medii a sondelor la circa 6 000 m. În acest domeniu, va trebui realizat material tubular de mari dimensiuni din oțeluri cu limita de curgere de peste 1 050 N/mm² și cu o comportare bună la coroziunea fisurată sub tensiune.

Paralel cu aceste schimbări calitative trebuie să avem în vedere și importante modificări ale ponderii diferitelor sortimente produse în totalul producției de laminate. Odată cu dezvoltarea tehnologiilor de ambustisare și ștanțare la rece, în industria construcțiilor de mașini va crește substanțial consumul de produse plate subțiri, în special laminate la rece, în locul tablelor groase laminate la cald. Estimările făcute precizează în 1985 o dublare a cererilor actuale și o triplare pînă în 1990. Va trebui rezolvată corespunzător și problema produselor livrate în stare calită și revenită, fără strat decarburant, a benzilor din oțel de arc cu margini rotunjite, a barelor și țevilor cu toleranțe dimensionale foarte strînse etc., a căror pondere în consumul de metal crește în ritm rapid.

Pentru a face față acestor cereri au fost dezvoltate în industria noastră instalații de tratare în vid și instalații de tratament în cuptoare continue cu atmosferă de protecție, care vor trebui folosite integral, la parametri proiectați. De asemenea, se are în vedere dezvoltarea capacității pentru producerea oțelului tratat în vid, inclusiv a oțelului de convertizor, îndeosebi pentru mărcile de oțel destinate controlului ultrasonic, a oțelurilor slab aliate sau a celor cu carbon scăzut și foarte scăzut de tipul oțelurilor silicoase sau a celor destinate ambustisajului adînc și foarte adînc. Sînt prevăzute, în paralel, acțiuni de suplimentare a dotărilor pentru desulfurarea oțelului de convertizor cu destinații deosebite și a unor oțeluri elaborate în cuptor electric de mare capacitate, la conținuturi de sulf de maximum 0,005%, cu modificarea corespunzătoare a sulfurilor.

Realizarea acestor obiective impune eforturi sporite din partea cercetătorilor, oamenilor de știință și întreprinderilor pentru promovarea pe scară largă a celor mai noi cuceriri ale progresului tehnico-științific, în scopul alinierii industriei siderurgice românești la nivelul rezultatelor obținute de țările care au o veche tradiție în acest domeniu.

Iancu DRĂGAN

director general al Institutului central de cercetări metalurgice

Evoluții și tendințe în industria constructoare de mașini

PE PLAN MONDIAL deceniul 1970-1980 a reprezentat pentru industria constructoare de mașini o perioadă dominată de puternice șocuri, atît sub aspectul diminuării posibilităților de desfacere, cît și al evoluției sortimentale a cererii. Sînt cunoscute căderile spectaculoase ale producției de automobile, de material rulant, de nave, de mașini pentru construcții și de alte categorii de utilaje tehnologice, care au reflectat direct creșterea brutală a prețului petrolului și stagnarea investițiilor. Reacția întregii tehnologii la cele două șocuri petroliere, care au zguduit economia mondială în această perioadă, a implicat

puternic industria construcțiilor de mașini în toate direcțiile de evoluție, determinate de cerința reducerii consumurilor de hidrocarburi și de transformarea structurală a bazei de materii prime, în special de materii prime energetice.

Este o dovadă peremptorie a clarviziunii științifice a tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi inițiat, încă de la începutul deceniului, un vast program de măsuri în vederea reducerii pe toate căile a consumurilor de energie și de materii prime, prin ameliorarea continuă a tuturor proceselor de transformare a energiei, de dezvoltare a fabricației de echipamente energetice

- Creșterea ponderii mașinilor și instalațiilor complexe realizate în concepție modulară, înglobînd sisteme de acționare automatizate, cu comandă program, microprocesoare și tehnică de calcul
- Grad înalt de adaptabilitate la cerințele pieței

moderne, precum și de extindere a bazei proprii de materii prime și energie, în vederea realizării, în ultimă instanță, în-
 a-un termen scurt, a independenței energetice. Scumpirea
 bruscă și de mari proporții a țițeiului în 1973 și în 1979 a con-
 firmat și mai mult oportunitatea acestor programe. În perioada
 care a urmat a fost accelerată dezvoltarea capacităților de pro-
 ducție pentru utilajele tehnologice grele necesare adaptării la
 noile cerințe ale politicii energetice. S-au asimilat utilaje teh-
 nologice de mare complexitate în vederea amplificării extrac-
 ției de purtători energetici din zăcăminte proprii. A fost dez-
 voltată producția de echipamente pentru centrale pe cărbune
 inferior, precum și de echipamente pentru centrale hidroelec-
 trice și atomoelectrice. Aceste programe au contribuit în mă-
 sură însemnată la menținerea unui ritm înalt de dezvoltare a
 industriei constructoare de mașini.

ÎN DECENIUL 1970—1980 industria constructoare de mașini
 în țara noastră s-a dezvoltat cu un ritm mediu anual de 14,5%
 față de 10,4% cu care a crescut industria în ansamblu, ceea
 ce a avut drept urmare sporirea ponderii construcțiilor de ma-
 șini propriu-zise în totalul producției industriale de la 11,9%
 în 1965 la 23,4% în 1980, iar cea a întregii construcții de ma-
 șini și a prelucrării metalelor de la 21,2% în 1965 la 35,2% în
 1980. Cu această pondere și având în vedere marea diversitate
 de produse pe care le fabrică, construcția de mașini nu mai
 poate fi considerată ca o ramură de producție, ci ca un complex
 în care se pot distinge un anumit număr de ramuri specializate.
 Structura internă a construcției de mașini se află într-o conti-
 nuă îmbogățire prin cristalizarea unor noi domenii de acti-
 vitate.

La începutul deceniului 9, industria constructoare de mașini
 din țara noastră se integrează plenar în schimbul internațional
 de valori, aducându-și o contribuție esențială la modernizarea
 structurală a comerțului exterior al țării. Peste 50% din produ-
 cția unor sortimente ca tractoare, utilaj petrolier, material ru-
 lant ș.a. este destinată exportului. Aceasta determină necesi-
 tatea accentuării caracterului calitativ al potențialului ramurii,
 printr-un apel tot mai insistent la resursele cercetării tehnolo-
 gice proprii.

O examinare, chiar sumară, a tendințelor care se manifestă
 în primii ani ai deceniului 1981—1990 în industria construc-
 toare de mașini a țărilor cu cele mai performante resurse în
 această ramură scoate în evidență caracterul obligatoriu al
 unei astfel de evoluții. O dovadă o constituie tocmai felul în
 care tehnologia mondială a reacționat la criza petrolului prin
 reducerea consumurilor specifice de energie și prin rapiditatea
 cu care au fost extinse resursele de energie, atât cele clasice
 cât și cele neconvenționale. Reacția atât de rapidă la eveni-
 mente survenite brusc și neașteptat dovedește că au existat
 mari rezerve de informație tehnologică ținute în rezervă, care
 au putut fi puse imediat în funcțiune. Ea ilustrează importanța
 decisivă a cercetării științifice și ingineresti pentru capacitatea
 de adaptare a sistemului de producție modern la evenimente de
 amploarea celor pe care le discutăm. Credem că nu exagerăm
 apreciind că această adaptabilitate prin cercetare a asigurat
 supraviețuirea sistemului industrial modern, care în lipsa ace-
 stuia ar fi fost zdruncinat până în temelii, căci amploarea creș-
 terii prețurilor la principalii purtători de energie echivala cu o
 contractare fără precedent a bazei energetice a întregii indus-
 trii, mai mult chiar a întregii vieți a societății moderne.

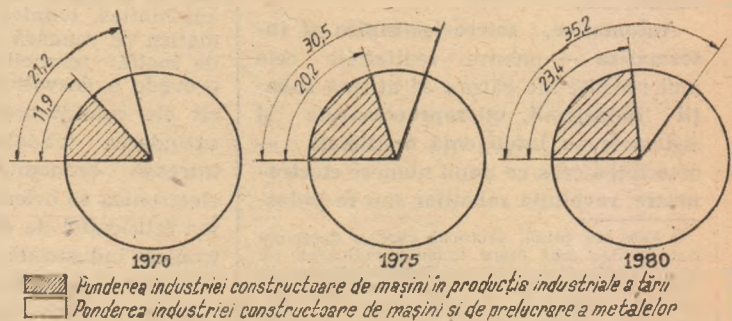
Această capacitate de adaptare văzută ca tendință princi-
 pală în tehnologia contemporană se regăsește și în atelierele de
 producție, sub denumirea de sisteme de fabricație flexibile. Ținta
 urmărită constă în introducerea automatizării în domeniul fa-
 bricației discontinui, a producției dirijate în loturi mici, chiar
 a producției de unicat. Mașina unealtă cu comandă numerică,
 prevăzută cu magazine de scule din care se schimbă automa-
 tizat cele necesare diferitelor operații, deservită de manipu-
 latoare care execută automat așezarea și scoaterea piesei de pe
 mașină și transportul ei de la o mașină la alta, tot acest com-
 plex fiind condus de un calculator electronic, conform progra-
 melor introduse în memorie, iată elementul de bază al siste-
 mului flexibil de fabricație și — în viitorul nu prea îndepărtat
 — al „fabricii fără oameni“.

Există încă un al treilea plan pe care regăsim aceeași evi-
 dentă tendință spre flexibilitate, spre adoptarea rapidă la cerin-
 țele variate. Ne referim la structura industriei constructoare
 de mașini, la adâncirea continuă a specializării prin extinderea
 producției specializate de componente. Ca să dăm o imagine
 plastică a proporțiilor acestei restrukturări, menționăm că nu
 mai circa 50% din comerțul mondial de produse ale construc-
 ției de mașini îl reprezintă exportul și importul de produse
 finale; restul de 50% îl constituie schimbul de componente.
 Au apărut întreprinderi specializate în domeniile unor noi ti-
 puri de componente folosite în construcțiile aerospațiale, în
 echipamentele nucleare, în construcția de instalații tehnologice.
 O mențiune specială merită fenomenul de proliferare a întreprin-

derilor producătoare de produse conceptuale (engineering,
 consulting, informare tehnologică și economică etc.). În ciuda
 crizei care bintuie economia mondială de câțiva ani încoace
 și care a lovit cu deosebită putere producția de utilaje tehnolo-
 gice, efortul de cercetare nu a fost diminuat, ci dimpotrivă.
 Ascuțirea concurenței impune crearea de produse noi și îmbu-
 nătățirea calității celor existente. Este limpede că redresarea
 economică va implica aplicarea și extinderea a numeroase teh-
 nologii noi.

PENTRU industria constructoare de mașini din țara noastră,
 cele două programe recent aprobate de forul legislativ
 suprem, odată cu legile planului pe anul 1984, programul referi-
 tor la îmbunătățirea nivelului tehnic și calitativ al produse-
 lor, reducerea consumurilor și valorificarea superioară a ma-
 teriilor prime, precum și cel care vizează creșterea mai acen-
 tuată a productivității muncii în perioada 1983—1985 și până
 în 1990, sintetizează un complex de obiective care pun accentul
 tocmai pe cele mai importante laturi calitative ale dezvoltării,
 în cea mai mare măsură pe folosirea intensivă a resurselor care
 derivă din cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică pro-
 priie. În acest sens, principalul accent se va pune pe moderniz-
 zarea și reproiectarea produselor, urmărind ca performanțele
 acestora, din punct de vedere funcțional și economic, să se ri-
 dice la nivelul celor mai bune produse de pe piața mondială.
 Acțiunea presupune creșterea apreciabilă a conținutului de
 muncă de cercetare înglobată în fiecare produs nou și promo-
 varea soluțiilor de înaltă eficiență, dar totodată de mare difi-
 cultate tehnologică. Aceasta este de altfel calea sigură pentru
 valorificarea superioară a materiilor prime, pentru creșterea
 valorii obținută din fiecare gram de metal. Nu este întâmplător
 faptul că indicatorul de valorificare a materiei prime trebuie
 să atingă, în tot decursul deceniului, cote sensibil mai înalte
 decât în toate celelalte ramuri. Una din principalele căi pentru
 atingerea acestui obiectiv o constituie creșterea ponderii mașin-
 ilor și instalațiilor complexe, realizate într-o concepție modu-
 lară, înglobând sisteme de acționare cu nivel înalt de automa-
 tizare și sisteme de comandă cu microprocesoare și tehnică de
 calcul evoluată.

Programul de creștere a productivității muncii situează de
 asemenea industria construcțiilor de mașini la cea mai înaltă
 cotă în raport cu celelalte ramuri industriale. Această preve-
 dere se bazează în mod realist pe potențialul tehnologic deose-
 bit de înalt care a fost creat în cadrul ramurii în deceniul
 trecut, potențial care poate și trebuie valorificat superior. Pro-
 blema care se pune este aceea de a extinde pe scară largă solu-
 ții care astăzi sînt în bună parte elaborate, privind introdu-

cerea automatizării în sectoarele calde (turnătorie și forje), în
 operațiile de sudură, în sectoarele de montaj, la care ponderea
 operațiilor manuale este încă prea ridicată. În ansamblu, pro-
 blema manipulării materialelor și pieselor între operații, în ca-
 drul liniilor de fabricație și între linii, trebuie revăzută mai
 ales în producția de serie, dar și în fabricația de utilaje tehnolo-
 gice în serie mică, făcînd apel din ce în ce mai mult la siste-
 mele moderne de transfer, la manipolatoare și roboți.

O sarcină importantă constă în concepția și fabricația siste-
 melor tehnologice complexe pentru propria producție de ma-
 șini, dar și pentru celelalte ramuri industriale, bazate pe inte-
 grarea succesivă a mecanicii fine și electronice. În acest sens,
 o importanță deosebită va fi acordată, atât în industria con-
 structoare de mașini cât și în cea electrotehnică și electronică,
 creșterii fiabilității elementelor componente mecanice, hidrau-
 lice, pneumatice, electronice și microelectronice, care să asu-
 rare în final o fiabilitate și disponibilitate ridicate ale acestor
 sisteme.

Ion CRIȘAN

Director general al Institutului
 central de cercetări tehnologice
 pentru construcția de mașini

Automatica, microelectronica, informatica — elemente definitorii ale noii revoluții industriale

IN CONDIȚIILE ACTUALE, mai ales de la un anumit stadiu de dezvoltare, principalul factor de creștere economică îl reprezintă — mai mult decât resursele naturale proprii de materii prime, combustibil și energie — tehnologia, mai precis **inovarea tehnologică**. Evoluțiile din ultimul deceniu, pe plan mondial, în structurile economiilor naționale și în aparatul de producție din numeroase țări, capacitatea de rezistență la presiunile crizei economice mondiale, de menținere pe o piață internațională supraaglomerată și, deci, puternic concurențială au fost considerabil influențate de gradul de importanță recunoscut și acordat acestui factor obiectiv al progresului.¹⁾

Rezultă de aici necesitatea, pentru etapa actuală, de a se concentra investițiile și, în general, eforturile spre perfecționarea într-un ritm corespunzător a tehnologiilor și introducerea largă a celor mai evaluate dintre ele. Aceasta reprezintă doar un prim aspect al mutației. Al doilea aspect îl constituie proporțiile și aria de cuprindere a actualei revoluții științifice și tehnice, care devine realmente o nouă revoluție industrială.

Automatica, microelectronica și informatica — printr-o realizările cele mai recente ale cărora se afirmă **robotii industriali, microprocesoarele și sistemele cu inteligență artificială** — determină ceea ce unii numesc **electronizare, revoluția roboților sau re-indus-**

¹⁾ Este de pildă, factorul care a determinat în cea mai mare măsură ridicarea pe scara națunilor puternic industrializate a Japoniei care, deși nu dispune de suficiente resurse proprii de materii prime și combustibil, ocupă totuși unul din primele locuri în ceea ce privește productivitatea muncii în industrie și, prin nivelul tehnic ridicat al produselor, are un export extrem de penetrant. În același sens sînt deosebit de interesante datele unei analize efectuate de Fundația națională de știință din S.U.A., privind factorii principali care au influențat dezvoltarea economică a Statelor Unite în ultimii cincizeci de ani — date din care rezultă că ponderea cea mai mare a avut-o inovarea tehnică și tehnologică. Mai precis, sursele creșterii productivității muncii în intervalul 1929-1977 erau repartizate astfel: inovare tehnologică — 44%, investiții — 16%, producția de mare serie — 16%, optimizarea alocării resurselor — 12%, mai buna pregătire profesională — 12%. Comparînd rezultatele obținute în diversele ramuri industriale, raportate la dinamica dezvoltării tehnologiilor respective, s-a ajuns la concluzia că acele ramuri (printre care electronica și în special industria mijloacelor informatice) care s-au concentrat asupra unor tehnologii avansate, în permanență și accelerată perfecționare și înnoire, au cunoscut, în raport cu ansamblul ramurilor industriale, o creștere de două ori mai rapidă a productivității, de trei ori mai rapidă a volumului producției și de șase ori mai încrețită a prețurilor (costurilor).

● Mașinile și sistemele informatizate, elemente ale noii revoluții industriale ● Impactul calculatorului electronic asupra forțelor de producție, asupra structurilor economice ● Industrializarea elaborării programelor informatice ● Microprocesoarele și „mecatronica“ ● Robotul industrial, expresie a progresului tehnologic contemporan

trializare. Nu este vorba numai de o prelungire a progreselor tehnice din ultimele decenii, numai de a pune la îndemina oamenilor mijloace noi de producție mai eficiente, ci de a înlocui treptat munca fizică industrială a oamenilor cu cea a mașinilor și sistemelor informatizate, care vor putea să producă tot mai repede, mai ieftin și mai riguros din punct de vedere calitativ.

Începînd cu cel de-al patrulea cincinal, care — în urma orientărilor stabilite de Congresul al IX-lea al P.C.R. — a declanșat în economia românească un nou curs al dezvoltării, ghidată de criteriul eficienței și sprijinită pe introducerea largă a cuceririlor științei și tehnicii, în țara noastră se acordă o atenție tot mai mare tehnicilor și tehnologiilor de vîrf, printre care ciberneticii, informaticii și microelectronicii; în actualul cincinal electronică, automatică, tehnica de calcul și informatica se numără printre subramurile de înaltă tehnicitate pentru care se prevede o dezvoltare prioritară, întrucît ele condiționează modernizarea și extinderea tehnologiilor avansate în întreaga economie. Astfel, industria electronică se orientează spre dezvoltarea fabricației de echipamente de electronică industrială, mijloace de automatizare și ale tehnicii de calcul, spre realizarea unor tipuri noi de componente electronice profesionale, cu număr sporit de elemente pe structură, spre introducerea în producție a microprocesoarelor ș.a.

DINTRE CELE TREI ELEMENTE constitutive fundamentale, care furnizează „materii prime“ necesare activităților și creațiilor umane, pornind de la natură — **materia, energia și informația**, pentru ultimul societatea umană și-a creat doar relativ recent mijloacele și metodele de prelucrare cu o productivitate mereu crescîndă (primul dispozitiv de calcul propriu-zis, abaca, a fost inventat cu cca. 5 000 de ani în urmă). Realizările și inovațiile spectaculoase în domeniul mijloacelor de prelucrare automată a informațiilor

datează însă, practic, de cca. 40 de ani.²⁾

Calculatorul electronic — produs de vîrf al revoluției științifice și tehnice mondiale contemporane — a influențat în mod determinant forțele de producție, modificînd nivelurile de productivitate (atît în sfera industrială cit și în cea neindustrială), avînd un serios impact asupra structurilor economice și în final modificînd sistemul nervos al societății. În prezent este unanim recunoscut că fără utilizarea largă a calculatoarelor electronice, dezvoltarea economică și, în final, cea socială a unei țări nu poate depăși un anumit nivel. Există deja elemente certe care permit să se afirme că evoluția vertiginoasă a tehnologiilor în domeniul prelucrării informației, deci al informaticii, bazată pe utilizarea calculatoarelor electronice moderne (bazate la rîndul lor în special pe microelectronică) va conduce treptat societatea umană spre societatea post-industrializată, informatizată.

Procesul de creare a unei industrii naționale românești a tehnicii electronice de calcul, ca element de bază al introducerii pe scară largă în economie a informaticii, a ciberneticii și a automatizării complexe, a debutat în anul 1967—1968 pe baza concepției înnoitoare, revoluționare, a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Această industrie a intrat actualmente într-o fază de maturitate, producția ei satisfăcînd într-o măsură din ce în ce mai mare cerințele și necesitățile beneficiarilor interni, iar în ultimii ani începînd să fie și exportată. Fabricăm astăzi calculatoare electronice de capacitate medie-mare, minicalculatoare, microcalculatoare de gestiune și de proces, precum și o gamă

²⁾ Dezvoltările tehnologice impresionante din domeniul electronicii și în special al microelectronicii au făcut posibil ca în cca. 30 de ani, calculatoarele electronice să-și reducă volumul de cca. 300 000 de ori (un calculator electronic cum a fost EMIAC, realizat în anul 1945-1946 și care ocupa cîteva camere, și-a redus volumul — la putere egală de calcul — la dimensiunile unui timbru poștal), viteza de sporit de cca. 10 000 de ori, iar capacitatea de memorare a crescut cu 5-6 ordine de mărime.

AMPLITUDINEA NOULUI ÎN PERIMETRUL DEZVOLTĂRII

Evoluția numărului de calculatoare electronice
(mii buc.)

	1960	1970	1973	1978	1983	1990 (previzional)
Total mondial	9	110	230	450	900	1 750
din care :						
Statele Unite	5,5	65	110	200	400	700
Europa occidentală	1,5	21	55	110	225	450
Japonia	0,4	6	19	45	70	140

largă de echipamente periferice, terminale, sisteme grafice etc.; peste 90% din această producție o constituie echipamente concepute în țară. Totodată a fost creată și consolidată în ultimii 12 ani o rețea unitară de unități de informatică, prin care se poate asigura — așa cum o confirmă numeroase rezultate de prestigiu — utilizarea eficientă a tehnicii de calcul în cele mai diverse ramuri și sectoare de activitate.

În condițiile trecerii și în țara noastră la fabricația de serie și diseminarea în economie a minicalculatoarelor și mai ales a microcalculatoarelor, un aspect specific — a cărui esență este uneori insuficient înțeleasă, cu consecințe negative asupra eficienței utilizării echipamentelor de calcul — îl reprezintă **programele** necesare funcționării acestora. Dacă evoluția spectaculoasă a echipamentelor în ceea ce privește performanțele tehnice este însoțită (datorită miniaturizării și producției automatizate, în mare serie a componentelor microelectronice) de reducerea rapidă a costului lor, realizarea programelor — creație mentală, cu un conținut mare de activitate umană de înaltă calificare — tinde să-și mărească în mod pronunțat ponderea în costul total al unei aplicații sau unui sistem informatic. Astfel, dacă în anul 1950 costul programelor reprezenta doar cca. 10%, la nivelul anului 1980 el s-a ridicat la cca. 50%, iar la nivelul anului 1990 se apreciază că va atinge cca 90%³⁾.

Problema poate fi soluționată prin trecerea treptată la utilizarea unor metode și tehnologii avansate în domeniul elaborării programelor informatice, care să asigure o înaltă productivitate a muncii și calitate a produselor. Transformarea realizării programelor într-o activitate de tip industrie necesită și un mecanism economic specific care, statuind produsele informatice ca produse-marfă industriale, să definească indicatori tehnico-economici adecvați pentru elaborarea-desfacerea-înțreținerea lor, precum și norme tehnice de calitate, norme privind circulația produselor informatice etc. Industrializarea treptată a acestei activități va avea un efect pozitiv și pentru promovarea exportului de asemenea produse.

DOCUMENTELE Congresului al XII-lea al partidului precum și programul recent adoptat privind creșterea mai accentuată a productivității muncii evidențiază rolul însemnat ce-

vor avea extinderea mecanizării și automatizării, folosirea roboților industriali și a microprocesoarelor.

Microprocesoarele — realizare de vîrf a științei și tehnicii — reprezintă de fapt elemente superminiaturizate ca dimensiuni și supercomplexe ca funcțiuni, capabile să prelucereze extrem de rapid informațiile, într-o manieră flexibilă, programabilă în funcție de aplicație. Ele pot fi utilizate practic în toate sectoarele economice și sociale, oferind un mare potențial de creștere a productivității industriale, de reducere a costurilor. Deosebit de importante sînt posibilitățile de combinare, de simbioză a microelectronicii cu mecanica — ceea ce numim „mecatronică”. Astfel, între 30% și 80% din elementele mecanice folosite pentru funcții de transmitere sau prelucrare de informații (comanda sau sincronizarea unor operații, interblocări etc.) — elemente mari consumatoare de materii prime, energie și forță de muncă calificată — sînt susceptibile a fi înlocuite cu microprocesoare.⁴⁾

La ora actuală, principalii factori limitativi în dezvoltarea utilizării microprocesoarelor nu mai constau în a identifica tipurile de aplicații în care ea este avantajoasă, ci în capacitatea proiectanților de a elabora aplicațiile propriu-zise, precum și în posibilitatea de procurare a microprocesoarelor. Potrivit prevederilor documentelor de partid și de stat, urmează ca și în țara noastră să se treacă în curînd la fabricația industrială de microprocesoare.

Un alt exemplu elocvent al simbiozei dintre mecanica fină și tehnica de calcul îl constituie **roboții industriali**. Numărul acestora devine astăzi un indicator al progresului tehnologic. În condițiile producției industriale cu caracter discret (prelucrări mecanice, asamblare-montaj etc.), realizarea unei productivități cît mai ridicate pe calea automatizării producției ridică o serie de probleme specifice complexe, dificil (dacă nu chiar imposibil) de rezolvat în condițiile lipsei de flexibilitate a sistemelor clasice de automatizare. Pe de altă parte, procesele tehnologice cu caracter discret devin din ce în ce mai intensive, determinînd condiții dificile de ritm și de intensitate a muncii, de efort fizic și psihic și uneori chiar de pericolozitate pentru om. Această situație explică răspîndirea într-un ritm alert a roboților industriali⁵⁾ și a celulelor flexibile de fabricație.

În țara noastră există realizări recente, de prestigiu, privind realizarea unor roboți industriali cum sînt REMT-1 și 2 (în utilizare la întreprinderea „Electromotor” Timișoara), RIP 6,3 (omologat și în curs de asimilare în fabricația de serie), RIS 25, RIP 63 ș.a. — roboți preprogramabili prin instruire, comandați cu ajutorul echipamentelor românești de serie (microcalculatoare CORAL 4001 și microcalculatoare ECAROM 800).

Rezultatele remarcabile pe care cercetarea științifică și producția industrială din țara noastră le-au obținut în domeniul electronicii, automaticii și informaticii, într-un cuvînt al aplicării în practica industrială a ciberneticii sînt puse în slujba creșterii productivității muncii, a bunăstării materiale și spirituale a tuturor membrilor societății. Desigur că încă sîntem departe de a fi exploatat suficient, extensiv și intensiv posibilitățile deosebit de mari ale acestor cuceriri ale minții umane; avem încă de făcut multe eforturi de cercetare științifică, de dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic, de educație și perfecționare a pregătirii profesionale, eforturi organizatorice și financiare, care își vor aduce din plin aportul la dezvoltarea societății noastre socialiste.

dr. ing. Aurel DAVIDOVICIU
director, direcția cercetare
din Institutul Central
pentru Conducere și Informatică

³⁾ În toate țările, cheltuielile pentru realizarea și întreținerea programelor informatice și, implicit, valoarea înglobată în aceste produse cresc continuu. Astfel, în S.U.A. se estimează că cca. 2% din produsul național brut îl reprezintă valoarea înglobată (la nivelul cheltuielilor) în produsele-program elaborate pentru echipamente de calcul (la costuri de cca. 50-70 mii dolari/om-an). În țara noastră, la actualul stadiu de dezvoltare a informaticii, putem aprecia un cost mediu de cca 80-100 000 lei/om-an de programare (inclusiv întreținerea programelor); ținînd seama că în această activitate sînt ocupați cca. 14-15 mii de lucrători cu calificare înaltă, rezultă un efort economic însemnat, datorat (ca și în celelalte țări) unei productivități relativ mici: în medie cca. 3 000 de linii-sursă corecte de program pe om-an (produsele-program depășind curent dimensiuni de cîteva mii de linii-sursă).

⁴⁾ Prin reproiectarea aparatului telex produs de firma Standard Lorentz-Siemens (R.F.G.), incorporîndu-se un microprocesor și alte componente electronice semiconductoare foarte larg integrate, au fost înlocuite 936 de piese mecanice, s-au micșorat gabaritele, timpul mediu de fabricație a unui aparat s-a redus de la 75,3 la 17,7 ore, s-au realizat o creștere a productivității muncii de 4,5 ori, o reducere a costului, precum și o mărire a siguranței în funcționare. Exemple similare există în cazul mașinilor de cusut (firma Singer), al cazurilor de mină ș.a. în care s-au încorporat microprocesoare.

⁵⁾ În lume există actualmente în exploatare cîteva zeci de mii de roboți industriali, de circa 250 de tipuri de complexități diferite, totalizînd anual peste 10 milioane de ore de activitate productivă. Cele mai avansate țări din acest punct de vedere sînt Japonia, Suedia, S.U.A., R.F.G., U.R.S.S., R.D.G., Italia, Cehoslovacia, Franța ș.a. Utilizările cele mai frecvente ale roboților industriali se referă la: sudură, vopsire, servirea a mașinilor-unelte, forjare, presare, turnare, asamblare, sortare, ambalare, acoperiri metalice, injecție de mase plastice etc.

Știința, tehnologia și impactul lor social

ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ dificilă pentru economia mondială, antrenând profunde restructurări, formularea unor noi opțiuni pentru dezvoltarea unor ramuri industriale și pentru dezvoltarea social-economică în general cere ca sprijinul științei și tehnologiei să fie mai activ, mai dinamic, mai bine orientat.

Așa cum sublinia secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „în condițiile de astăzi ale revoluției tehnico-științifice [...] orice societate — cu atât mai mult societatea socialistă — are nevoie de a-și organiza întreaga viață pe baza celor mai noi cuceriri ale științei. Viitorul omenirii nu poate fi conceput decît pe baza celor mai noi cuceriri, pe baza dezvoltării impetuoase a cunoașterii și punerii acestor cunoștințe în serviciul poporului”.

Limitările apărute în domeniul resurselor de materii prime și al energiei impun științei și tehnologiei sarcini complexe în domeniul reducerii consumurilor, al costurilor de producție în general, al miniaturizării, al automatizării producției, al informatizării întregii activități social-economice, al creării de noi surse de materii prime și energie, al îmbunătățirii condițiilor de muncă și de trai.

Creșterea interdependențelor lumii contemporane, manifestarea unor crize la nivel planetar, a unor consecințe negative asupra mediului natural și în plan social rezultate din utilizarea unor tehnologii creează un fond problematic complex cu privire la modul de orientare a dezvoltării științei și tehnologiei.

În consecință, problematica complexă a cercetării științifice (C.S.) și dezvoltării tehnologice (D.T.) se cere investigată sistematic concomitent în mai multe direcții, căutînd răspunsurile cele mai potrivite în fiecare etapă unor întrebări de genul: a) Care sînt resursele de care se dispune în procesul C.S. + D.T. (forța de cercetare, resurse materiale, infrastructură specifică etc.)? Care este dinamica acestor resurse în plan național și mondial? Cum sînt alocate aceste resurse unei anumite structuri a obiectivelor C.S. + D.T.? b) Care sînt caracteristicile procesului de C.S. + D.T., în fiecare ramură sau domeniu din știință și tehnologie? Care sînt metodele specifice, modalitățile de stabilire/construire a noilor adevăruri? Care sînt caracteristicile de inovare specifice fiecărei ramuri sau domeniu din știință și tehnologie? c) Care sînt rezultatele obținute? Cum se măsoară performanța procesului C.S. + D.T.? Care sînt criteriile de evaluare a acestor rezultate și de comparare cu obiectivele C.S. + D.T. propuse? d) Care sînt obiectivele C.S. + D.T.? Care sînt prioritățile de realizare a acestor obiective? Cum corespund ele sau cum derivă din obiectivele sau scopurile dezvoltării științei și tehnologiei în ansamblu, ale dezvoltării

tării social-economice, din valorile generale ale fiecărei societăți?

Aceste tipuri de probleme fac în principiu și obiectul organizării și conducerii cercetării științifice și dezvoltării tehnologice în țara noastră de către Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, care include și coordonarea întregii problematice a prognozei și planificării în domeniul științei și tehnologiei.

Abordarea științei și tehnologiei integrate dezvoltării economico-sociale în ansamblul său pune în evidență multiple condiționări reciproce, conturînd noi direcții de studiere și acțiune cu caracter sistemic și prospectiv.

Considerarea întregului ansamblu de consecințe care decurg din incidențele dezvoltării științei și tehnologiei asupra societății este specifică studiilor de impact. Prin aceste studii urmărim identificarea, estimarea, evaluarea efectelor, în mod special a celor indirecte, neintenționate, care se manifestă pe termen lung, în variate arii ale realității social-economice. În ultimul timp, utilitatea studiilor de impact se relevă tot mai mult în direcții multiple cum ar fi fundamentarea deciziilor în știință și tehnologie prin oferirea de criterii suplimentare derivate din analiza efectelor, pentru selectarea C.S. + D.T. viitoare, ca și prin oferirea de informații pentru proiectarea din timp a unor acțiuni menite să dezvolte și să generalizeze efectele pozitive și să le contracareze pe cele negative. În acest context este, de asemenea, importantă preocuparea pentru valorificarea maximă de către societate a rezultatelor științei și tehnologiei, prin proiectarea din timp a acțiunilor destinate formării și sporirii capacității sociale de asimilare rapidă a progresului științific și tehnologic.

Conducerea unitară și armonioasă a dezvoltării interdependente a științei și tehnologiei cu cea economico-socială se bazează în țara noastră pe efortul de aprofundare a semnificațiilor direcțiilor majore de dezvoltare a științei și tehnologiei în corelare cu directivele economice și sociale. Aceste preocupări au loc concomitent cu accentuarea conștiinței ecologice, energetice, a înțelegerii problemelor globale, a necesității minimizării consumurilor de materii prime, energie etc.

Intensificarea pe o bază integrată, sistemică, a acestor preocupări constituie ea însăși o importantă resursă pentru dezvoltare în cadrul strategiei de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Ileana IONESCU-SISEȘTI

Centrul de Cercetări Sociologice, Colectivul de metodologie a studiilor viitorului și dezvoltării

România — militantă activă pentru pace

(Urmare din pag. 9)

și baze militare străine. În acest scop, președintele Nicolae Ceaușescu a propus o întâlnire la nivel înalt a statelor balcanice, care să examineze probleme legate de pacea, securitatea și colaborarea în zonă. O asemenea întâlnire, a cărei pregătire temeinică trebuie începută neîntârziat, ar constitui un eveniment deosebit de semnificație în cadrul conlucrării balcanice, ca și în viața continentului european. În acest spirit România este hotărâtă să participe și să-și aducă contribuția la rea-

șita reuniunii de experți din țările balcanice, propusă de primul ministru al Greciei, Andreas Papandreu, care ar urma să aibă loc la Atena în ianuarie 1984 pentru a examina problemele păcii, securității și cooperării în Balcani.

Astăzi, mai mult decît oricînd, se impune ca o axiomă faptul că fără adoptarea de măsuri de încredere, de dezangajare militară și de dezarmare nu pot fi concepute progrese reale în direcția destinderii, colaborării și înțelegerii în Europa și în lume. Aspectele militare sînt astfel o componentă esen-

tială, hotărîtoare, a procesului de edificare a securității regionale și mondiale, a colaborării și înțelegerii între state.

Lupta pentru pace și dezarmare devine, ca atare, pivotul luptei generale pentru o viață mai bună și mai demnă pe planeta noastră. În ceea ce o privește, România socialistă nu va cupuși nici un efort ca, întărindu-și conlucrarea cu celelalte țări europene, să-și aducă, în continuare, o contribuție activă la preîntîmpinarea pericolului de război, la încetarea cursei înarmărilor și înfăptuirea dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare, la realizarea unei politici de destindere și de colaborare, care să asigure pacea și securitatea internațională.

Țări socialiste

COORDONATE ALE PROGRESULUI TEHNICO-ȘTIINȚIFIC

U.R.S.S. : modernizări tehnologice

MODERNIZAREA tehnologică a economiei sovietice constituie obiectul unui număr important de programe complexe de măsuri (peste 170), incluse în planul cincinal. Programele menționate prevăd crearea a peste 5 000 noi tipuri de mașini, aparate și materiale. Cheltuielile alocate în acest scop însumează la nivelul întregului cincinal 37 miliarde ruble.

Analizându-se rezultatele obținute în primii ani ai cincinalului, au fost stabilite o serie de măsuri pentru accelerarea progresului tehnico-științific în economia națională. Au fost definite ca priorități: automatizarea largă a proceselor tehnologice pe baza folosirii de mașini-unelte, utilaje și dispozitive automatizate, a modulelor unificate de utilaje, a complexelor tehnice robotizate și a utilizării extinse a tehnicii de calcul. În acest scop s-au stabilit normative de introducere în fabricație a tipurilor noi de utilaje și de scoatere din producție a celor învechite. Începând din 1984, se introduc normative stricte de atestare a calității produselor, care permit menținerea în fabricație numai a celor ce se încadrează în clasele de calitate superioară și înția. Totodată, Comitetului de Stat pentru Prețuri i s-a conferit dreptul de a aplica sporuri stimulative, de până la 30%, la prețurile cu ridicata ale produselor noi și reduceri de prețuri într-o proporție similară pentru produsele care urmează să fie scoase din fabricație.

R. D. Germană: micro-electronică și robotizare

CONSIDERATA o tehnologie cheie, microelectronica are în R.D. Germană, prin diversele sale aplicații, inclusiv construcția de roboți industriali, o contribuție deosebită (între 20 și 25%) la realizarea, până în 1985, a obiectivelor generale de creștere a productivității muncii și de reducere a consumurilor de materii prime și materiale în economie, pe seama introducerii în producție a realizărilor științei și tehnicii. Producția, până în anul 1985, a 40—45 mii roboți industriali cu diferite grade de complexitate, asigurarea necesarului de microprocesoare al economiei naționale și de materiale pentru fabricarea acestora, sînt sarcini implicînd eforturi conjugate ale cercetării științifice și industriei.

În două dintre domeniile de specializare tradițională a R.D. Germane, producția de utilaje poligrafice și mașini textile, se semnalează deja progrese notabile prin aplicarea microelectronicii, concretizate în produse și tehnologii modernizate, cu grad sporit de au-

tomatizare a operațiilor principale și a celor auxiliare. Au fost, astfel, introduse în fabricație modele noi de mașini textile cu componente electronice și microelectronice încorporate, ale căror performanțe, sub raportul consumurilor energetice, fiabilității și calității produselor finite sînt net superioare mașinilor tradiționale.

Cuba : extinderea tehnicii de calcul

PRODUCȚIA cubaneză de echipamente de tehnică de calcul a fost organizată inițial prin crearea unei întreprinderi care reunea activitatea de cercetare și de producție. În anul 1978, ca urmare a sporirii volumului de activitate s-a decis separarea atribuțiilor, prin crearea unui institut central de cercetare în domeniul tehnicii de calcul și a unei întreprinderi cu mai multe secții, căreia îi revin exclusiv funcții de producție.

Pînă în prezent, în diferite centre de calcul din țară au fost instalate peste 300 calculatoare produse sub marca națională „SID”, de tipurile SID-210 V și SID-300. Întreprinderea anterioară menționată produce și citeva categorii de echipamente periferice. Dotate cu mijloace de tehnică de calcul de producție proprie, la care se adaugă cele importate, în special din țări socialiste, centrele de calcul asigură în măsură crescîndă nevoile economiei naționale de prelucrare electronică a datelor.

Iugoslavia : valorificarea invențiilor

APLICAREA invențiilor în producția destinată exportului și pieței interne, ca și vînzarea de licențe pentru realizări tehnice deosebite, cu cerere pe piața externă, constituie o preocupare a organizațiilor economice iugoslave din cele mai variate domenii de activitate. Un exemplu relativ recent poate fi considerat edificator. În cadrul uzinelor metalurgice „Tito” din Skopje a fost pusă la punct o invenție constînd într-un transformator automat de presiune pentru dispozitive de frinare destinate materialului rulant de cale ferată, dispozitiv care, în alte variante constructive, este fabricat pe plan mondial numai de trei firme specializate: Knor, Westinghouse și Oerlikon. Omologarea invenției iugoslave de către o comisie specială a Uniunii Internaționale a Căilor Ferate, în urma unor teste detaliate, a permis utilizarea pe plan internațional a produsului respectiv, uzinele „Tito” devenind, de la începutul anului 1983, cea de-a patra firmă furnizoare, cu dreptul de a acorda licențe.

R. P. Chineză : dezvoltarea tehnologică

ATINGEREA obiectivului strategic de creștere — pînă la sfîrșitul secolului — de patru ori a valorii globale a producției industriale și agricole a Chinei este condiționată de o ridicare pe scară largă a nivelului tehnologic în economie, astfel încît în orizontul de planificare menționat, principalele ramuri ale industriei să fie echipate cu tehnica de producție cel puțin la nivelul celei aplicate în prezent în țările avansate.

În acest scop, au fost inițiate încă de pe acum măsuri la nivel central sau departamental, pe termen mediu sau lung. Construirea de noi întreprinderi și modernizarea celor existente — dotate numai în proporție de 30—35% cu mijloace de producție la nivelul anilor '60 și '70 — presupune, conform strategiei de înnoire accelerată a fondurilor fixe, o serie de măsuri: adoptarea standardelor internaționale (pînă în 1987 se prevede ca un număr de 10 000 produse să corespundă acestor standarde), importul și aplicarea de noi tehnologii, îmbunătățirea generală a calității produselor, modernizarea tehnologiilor pentru economisirea de energie, aplicarea tehnicii de calcul și înființarea unor centre naționale de dezvoltare tehnologică pe structura principalelor instituții de cercetări existente.

Bulgaria : programul „Automatizarea”

AUTOMATIZAREA reprezintă una din direcțiile și condițiile de bază ale dezvoltării viitoare a industriei bulgare constructoare de mașini. În cincinalul actual, în această ramură se realizează un program special, intitulat „Automatizarea”, care numai în primii doi ani ai intervalului s-a concretizat în elaborarea și aplicarea a 355 teme de cercetare.

În cadrul programului, o atenție deosebită se acordă automatizării proceselor tehnologice, circa 3/4 din mijloacele financiare fiind destinate acestui scop. Dintre cele 264 de teme de cercetare consacrate automatizării proceselor tehnologice abordate pînă în prezent, 164 și-au găsit deja aplicarea în practică. De exemplu, la Combinatul de fabricare a mașinilor electrice pentru curent continuu din Sofia a fost creată o secție robotizată pentru prelucrarea panourilor de aluminiu și a fost pusă în exploatare o linie automatizată pentru turnarea aluminiului. La combinatul „Madara” din Șumen s-a trecut la realizarea primei etape a liniei automate de fabricare a arborilor planetari, iar

la combinatul „Balkan“ din Lovci s-a dat în folosință linia tehnologică auto-mată de prelucrare a punților pentru electrocare.

Cehoslovacia: incidente ale electronicii

INTRODUCEREA electronicii în construcția de mașini a Cehoslovaciei are efecte directe și asupra exportului. În prezent, creșterea volumului livrărilor nu se mai bazează pe simpla diversificare sortimentală a unor produse clasice, ci pe înnoirea nomenclaturii.

Reprezentativ pentru procesul de modernizare structurală, programul actual de export prevede livrarea de echipament informatic și de birou, aparate de măsură electrice, aparate de laborator și tehnică nucleară, aparatură pentru reglarea, automatizarea și dirijarea proceselor tehnologice, componente și echipamente pentru industria electronică, echipamente de telecomunicații.

Între rezultatele pozitive obținute se numără producția și exportul de micro-procesoare de diferite tipuri, între care memoria dinamică de tip MHB 4116, considerată unul dintre produsele cele mai avansate în domeniul componentelor electronice de serie fabricate în Cehoslovacia. Se intenționează extinderea cu prioritate a exportului de componente optoelectronice, inclusiv diode cu laser și de aparatură de înaltă complexitate și precizie pentru verificarea circuitelor electronice cu grad ridicat de integrare.

Albania: metodele seismogravimetrice

PROSPECTAREA sistematică a zăcămintelor de țitei și gaze naturale și dezvoltarea extracției acestora beneficiază din plin de aportul cercetării științifice naționale. Încă în anul 1968 a fost creat un institut de geologie a petrolului care coordonează, în colaborare cu un centru de seismologie, întreaga activitate de cercetare în acest domeniu. Aplicarea pe scară largă a metodelor seismogravimetrice pune la punct de cele două instituții s-a dovedit deosebit de eficientă în practică, permițând definitivarea cartografiilor geologice și tectonice a teritoriului, ceea ce a facilitat desfășurarea lucrărilor de prospectare a zăcămintelor de țitei și gaze naturale. Ca urmare, a fost influențată pozitiv și exploatarea acestor resurse, permițând în prezent nu numai acoperirea necesarului propriu de combustibili, ci și exportul unor cantități de produse primare și derivate.

Mongolia: noile surse de energie

ÎN CONDIȚIILE unui teritoriu vast și ale unei densități reduse a populației, asigurarea cu energie electrică a așezărilor mici sau a instalațiilor utilizate în agricultură, prin valorificarea unor surse netradiționale de energie, prezintă pentru economia mongolă o importanță deosebită.

Inițiată recent, experimentarea unor instalații de diferite proveniențe pentru exploatarea energiei eoliene și solare s-a soldat cu rezultate pozitive. După aprecierea specialiștilor, utilizarea combinată, respectiv alternativă, a instalațiilor netradiționale și a celor clasice reprezintă, cel puțin în etapa actuală, soluția cea mai sigură și mai economică. În perspectivă, pe măsura perfecționării tehnologiei de fabricație a elementelor fotovoltaice și a acumulatorilor de energie electrică, se creează posibilitatea creșterii ponderii instalațiilor eoliene și solare în producția de energie electrică a țării.

Ungaria: electronica și bioindustriile

UNA din prioritățile strategiei economice naționale o reprezintă încercarea de propulsare a producției în domeniul de vîrf, care să asigure competitivitatea necesară în condițiile previzibile ale creșterii concurenței pe toate piețele externe. Electronica reprezintă din acest punct de vedere o ramură de perspectivă, a cărei dezvoltare, urmărind specializarea producției și reducerea decalajelor față de standardele mondiale, se realizează în baza unui program central pentru producția de componente și subansamble electronice și pentru aplicarea tehnicii de calcul în economie.

Ca rezultat, în circa 3 000 organizații economice din țară au fost introduse mijloace de tehnică de calcul și de automatizare pentru conducerea și controlul proceselor de producție. Numărul cadrelor care au fost special instruite în acest domeniu se ridică la circa 25 000. Concomitent, s-au luat măsuri pentru asimilarea de cunoștințe teoretice și practice de informatică de către aproape 80% din absolvenții instituțiilor de învățămînt superior, precum și de introducerea a unor discipline de specialitate în școlile medii, care sînt în același timp dotate cu echipament de tehnică de calcul necesar instruirii. În Ungaria se apreciază că un alt domeniu cu perspective favorabile îl constituie aplicațiile biotehnologiei.

R.P.D. Corecană: utilaje complexe

ÎN CONTEXTUL dezvoltării rapide a industriei în ansamblu, construcția de mașini reprezintă o ramură cheie, caracterizată prin diversificarea și modernizarea continuă a nomenclaturii de produse. În prezent, producția acestei ramuri, care reprezintă peste o treime din valoarea producției industriale totale, asigură aproape integral necesarul de mașini și utilaje al țării.

Printre produsele cu grad ridicat de complexitate realizate de industria națională constructoare de mașini sînt de menționat: strunguri verticale de 18 m, mașini-unelte cu comandă numerică, instalații de foraj pînă la adîncimi de 5 000 m, utilaje de excavare cu viteze mari de lucru, buldozere de 300 CP, autocamioane de 40 tone, echipamente de mare putere. De asemenea, construcția de mașini produce o gamă va-

riată de utilaje tehnologice pentru dotarea altor ramuri industriale, cum sînt metalurgia, industria chimică și industria textilă, precum și un nomenclator diversificat de mașini agricole și mijloace de transport.

Polonia: exportul de inteligență

VALORIFICAREA directă pe piața externă a unor realizări științifice și tehnice, însoțită în unele cazuri de exportul echipamentelor aferente pentru implementarea acestora și al unor servicii tehnico-științifice, reprezintă în Polonia obiectul activității unor instituții specializate, autorizate să efectueze și operațiuni de comerț exterior.

Astfel, organizația ZORPOT, cu funcții de coordonare în acest domeniu, se ocupă de comercializarea de rezultate științifice și tehnice, brevete și licențe, ca și de aplicarea lor în practica industrială. În funcție de necesități, ea organizează colective de specialiști dintr-un grup de circa 6 000 de cadre calificate, din peste 100 specialități tehnice, care activează în cadrul Academiei Poloneze de Științe, institutelor de cercetări și învățămînt superior etc. Domeniile principale de valorificare în străinătate a rezultatelor științifice și tehnice obținute în Polonia sînt construcțiile și tehnologiile de prelucrare în industriile electrotehnică, mecanică, metalurgică, alimentară, chimică, aeronautică, navală, minieră etc. Pe lângă serviciile de consulting și furnizarea de documentații tehnice, organizația asigură, la cererea beneficiarilor, formarea personalului, asistență tehnică etc.

Vietnam: tehnică agricolă

ÎN ULTIMII ANI, construcția vietnameză de mașini a înregistrat progrese concretizate nu numai în creșterea producției marfă, ci și în îmbunătățirea gestiunii economice în unitățile producătoare, dezvoltarea unor activități de cercetare științifică, crearea unor ramuri noi, cum este cea electronică.

Pentru a contribui la satisfacerea unor necesități economice de primă importanță, construcția de mașini din această țară are ca direcții prioritare actuale asigurarea de mașini și utilaje pentru agricultură și a unor produse destinate consumului populației. Mașinile și utilajele pentru sectorul agricol reprezintă circa 1/3 din valoarea globală a producției acestei ramuri. Eforturile principale se concentrează în direcția dezvoltării fabricației următoarelor categorii de produse: motoare diesel de 5—50 CP, pompe de mare capacitate pentru irigații, pulverizatoare de insecticide, tractoare mici, utilaje de dragare. De asemenea, sînt considerate prioritare producția de utilaje pentru prelucrarea produselor agricole și cea de piese de schimb.

Grupaj realizat de
Ioachim SILVESTRU

DE LA „MALDEZVOLTARE” LA DEZVOLTARE RAȚIONALĂ

RĂSTURNĂRILE RADICALE, succesive și contradictorii din ultimul deceniu au dezvăluit marea complexitate și subtilitate a fenomenelor economice și, mai ales, amploarea pe care au dobândit-o interdependențele economice dintre state. Avalanșa de schimbări ce se succed într-un ritm amețitor, reacțiile în lanț la nivel planetar pe care le declanșează modificările de prețuri, de parități valutare, de strategii economice, dintr-o țară sau alta, a surprins gândirea economică contemporană nepregătită să înțeleagă și să explice cauzele și, mai ales, să găsească soluțiile ieșirii din impasul în care se află economia lumii.

Ceea ce este pozitiv este faptul că a început să se recunoască precaritatea cunoștințelor despre particularitățile situației economice actuale, valabilitatea cu totul relativă a datelor pe care sînt clădite multe din judecățile de valoare încă în circulație, dar care se vădesc a fi departe de a putea reflecta prefacerile economice din fiecare țară și cu atât mai mult entitatea complexă însumind economia tuturor statelor. Economia mondială, acest întreg constituind un sistem cibernetic se află într-o perioadă de prefaceri radicale, de căutare a unor soluții de optimizare atât pentru viața economică a fiecărui stat, cit și a fluxurilor economice internaționale. Evaluarea lucidă a limitelor cunoașterii realităților economice imediate ar putea constitui premisa esențială a progresului științei. Numai pornind de la recunoașterea faptului că multe din conceptele, adevărurile, judecățile de valoare și instrumentele cu care operăm au devenit nerelevante în condițiile crizei economice mondiale se poate trece la investigarea fără prejudecăți a noilor realități, la formularea de ipoteze de diagnostic, la confruntarea de opinii merită să aprofundeze multiplele aspecte ale realității.

În această ordine de idei se cuvin menționate eforturile unor gânditori occidentali de stînga în direcția racordării reflecției teoretice la complexitatea crescîndă a lumii contemporane și la analiza lucidă a contradicțiilor tot mai acute ale acesteia. În general, în ultima vreme, s-au intensificat preocupările de analiză a cauzelor ce au determinat actuala stare maladivă a modului de dezvoltare economică occidentală, au început să fie publicate studii cu caracter mai sistematic ale fenomenelor economico-sociale noi. Ceea ce caracterizează cele mai multe lucrări de acest gen este coerența de idei în stabilirea diagnosticului acestei stări. Tot mai frecvente devin folosirea conceptului de „maldezvoltare”, ori aprecieri că parcurgem „o criză majoră a sistemului de producție industrială”, că ne situăm în „punctul de pornire către un alt tip de dezvoltare bazat pe conceptul de autonomie”. Pierre Pradevand considera, bunăoară, că „Este totalmente iluzoriu să credem că problemele pe care le cunosc țările noastre sînt trecătoare — o «criză de creștere» cum le place unora să le numească. Este vorba de ceva cu mult mai important, de o veritabilă criză de civilizație pe care noi o numim sindromul lui Cain”. Autorul consideră că mentalitatea lui Cain bazată pe competiție și putere a dominat istoria umanității timp de milenii dar în momentul de față „Fie că vrea sau nu, umanitatea este condamnată să caute mecanisme mai puțin distrugătoare de gestiune a resurselor și de organizare socială decît cele pe care le-a dezvoltat de-a lungul milențiilor de subdezvoltare tehnologică și de subpopulare. Sindromul lui Cain va trebui în mod necesar să cedeze locul unei gestiunii bazate pe un mai mare respect al legilor ecologice și o exploatare rațională a resurselor globului, pe de o parte și pe cooperare, pe de altă parte” (Pierre Pradevand „Le syndrome de Cain” în Forum du développement nr. 91/V 1983).

O evaluare lucidă a situației actuale întîlnim și în culegerea de eseuri intitulată „Sărăcia progresului: Modalități în curs de schimbare ale vieții în societățile industrializate” (I. Miles și J. Irvine cu colaborarea lui M. Wemegah și D. Poleszinski, 1982, The Poverty of Progress: Changing Ways of Life in In-

dustrial Societies, Oxford, Pergamon). Propunîndu-și să facă o analiză a conținutului maldezvoltării în societățile industrializate, autorii au evaluat modelele de viață dintr-un număr de țări prin prisma unui ansamblu coerent de indicatori sociali. Pe această bază sînt relevate un număr de tendințe îngrijorătoare și de inegalități persistente și se apreciază că „prețul” subdezvoltării este acum mult mai ridicat decît „avantajele” care decurg: acest preț reprezintă o risipă masivă de resurse umane, de potențialități pe care le posedă orice individ de a realiza pentru el însuși o existență satisfăcătoare și de a contribui la îmbunătățirea celei a altora, de a se realiza în aptitudinile sale creatoare și de a participa deplin la universul lor social”.

Interesant este că eseurile la care ne-am referit deși au mai mult aspect de cercetări sociologice ajung la concluzia că „În țările din Nord ceea ce are importanță nu sînt numai modelele de consum ci în egală măsură modelele de producție. Pentru a înțelege maldezvoltarea mondială trebuie să se țină seama de rațiunea pentru care și de locurile unde lumea produce ceea ce produce” (s.n.).

Problema modurilor de viață din țările industrializate poate părea mai puțin importantă pentru dezvoltare decît multiplele probleme cu care se confruntă țările sărace. Dar așa cum, cu deplin temei, subliniază John Irvine și Ian Miles „Ar fi judicios din partea țărilor importatoare de tehnică... de a înțelege bine problemele sociale crescînde asociate modelelor existente de dezvoltare industrializată. Și în această privință, să nu se conteze pe declarații că se pot elimina aspectele negative ale acestor modele: trebuie să se sesizeze bine legătura dintre progrese și sărăcie, între ceea ce este material și ce este spiritual, în „maldezvoltarea contemporană în sinul diferitelor țări și între ele”.

În ansamblul analizelor referitoare la starea economică actuală în care se avansează și unele idei de viitor un loc aparte ocupă cel de al IV-lea raport către Clubul de la Roma intitulat „Să ieșim din epoca risipei” (D. Gabor, laureat al premiului Nobel, U. Colombo, A. King, R. Galli, publicat în Editura politică 1983). Evitînd în egală măsură atît pesimismul caracteristic primelor Rapoarte, dar și optimismul nefondat al altora, recenta lucrare militează pentru o creștere economică sobră, promovată cu simțul posibilului istoric, al măsurii și în spiritul epocii pe care o parcurgem. Este un rechizitoriu al risipei și iraționalităților antrenate de societatea de consum. Constatările referitoare la iraționalitatea ce caracterizează consumul în societățile industrializate, la inegalitățile și inechitățile sociale ce decurg, la imensa risipă de resurse, sînt ilustrate de date statistice concludente: America de Nord cu 6% din populația globului consumă 30% din resursele pămîntului, de 25 de ori mai mult decît China și de 16 ori mai mult decît toate țările incluse în categoria generică de lume a treia. Ponderea țărilor industrializate în consumul mondial de energie, de materii prime industriale și de produse alimentare este covârșitoare. Se demonstrează atît sporurile de producție și productivitate obținute pe calea consumului intensiv de energie, dar și efectele cumulate ale acestuia asupra mediului ambiant, asupra calității produselor alimentare, cu consecințe nefaste pentru sănătatea oamenilor și pentru climă și se sugerează soluții tehnice și instituționale apte să prevină dereglări iremediabile ale echilibrelor naturii. Sînt tot mai frecvente sesizările oamenilor de știință referitoare la consecințele neprevăzute ale consumului exagerat de substanțe chimice, bunăoară. Îngrășămintele chimice, în afară de marele consum energetic pe care îl antrenează producerea lor, sîrșesc prin a contribui la poluarea și sărăcirea solului în humus, la poluarea apelor și distrugerea vieții acvatice. Se apreciază că multiplicarea numărului și cantității de pesticide utilizate a condus la situații contrare așteptărilor: dacă în 1954 numărul insectelor rezistente la pesticide era de 25, în 1980 a ajuns la 432. Așadar, insectele vădesc o aptitu-

dine de adaptare la mediul toxic infinit superioară, iar cheltuielile pentru cercetarea, descoperirea și producerea insecticidelor devin tot mai ineficiente. Consumuri materiale și energetice iraționale apar pretutindeni. În privința produselor alimentare se apreciază că de la producerea la condiționarea, transportul și comercializarea lor, consumurile energetice cresc în proporție aproape geometrică, în timp ce calitatea nutritivă la consumator este diminuată. Un studiu elvețian semnală faptul că 1 kg de cartofi cumpărat de la producător cu 0,50 cenți este vândut cu un preț de 52 de ori mai mare sub formă de cartofi prăjiți (care și-au pierdut vitaminele și alte elemente nutritive). În general, materia primă alimentară reprezintă mai puțin de 2% din prețul de cumpărare în detaliu. În Statele Unite absurditățile din domeniul alimentar merg pînă acolo încît pentru o pătrime din produsele vândute, valoarea ambalajului respectiv reprezintă mai mult decît cea a produsului conținut în ambalaj.

În toate domeniile și aspectele vieții, irosirea resurselor este o prezență acută. O anchetă guvernamentală din S.U.A. constată că din cele 100 000 de medicamente produse 60% nu au practic nici o valoare terapeutică, 30% au o oarecare valoare și numai 10% prezintă reale calități terapeutice. Medicamentele sînt plătite scump, iar risipa are loc la o scară inimaginabilă, fără a mai lua în considerație prejudiciile pe care le cauzează sănătății.

Numeroase studii relevă imensa risipă pe care o antrenează transporturile rutiere. Automobilul a dus la creșterea exponențială a consumului de carburanți, la poluarea atmosferică, iar scopul urmărit inițial de a mări viteza transporturilor nu poate fi atins întrucît aglomerația marilor orașe acționează ca un factor implacabil de reducere a vitezei de circulație.

Unul din Rapoartele P.N.U.E. intitulat „Starea mediului — subiecte selecționale pentru 1983” semnalează faptul că pe măsura progreselor tehnologice o cantitate considerabilă de produse chimice a invadat viața noastră de toate zilele. Pînă acum au fost identificate 5 milioane de substanțe chimice. Circa 70 000 dintre acestea sînt comercializate, iar jumătate dintre acestea în cantități mari și foarte mari. Fără a subestima binefacerile incontestabile pe care aceste substanțe le-au adus umanității, concretizate în creșterea producției agricole, ameliorarea igienei, eradicarea multor maladii mortale, prelungirea speranței de viață, îmbunătățirea nivelului de trai — raportul atrage atenția asupra faptului că producerea și utilizarea lor este întovărășită de apariția unor noi și grave pericole: zecile de milioane de tone de substanțe chimice ce apar din procesele de producție — substanțe toxice sau oricum periculoase, sînt deversate în fiecare an în mediu sub formă de deșeuri indezirabile. Controlul și eliminarea, inactivarea acestor deșeuri, se apreciază în raportul amintit, antrenează probleme deosebit de grave pentru însăși existența speței umane.

În toate domeniile vieții sînt nenumărate aspecte ilustrative pentru risipa colosală de energie, de materii prime, de muncă omenescă. Dar cea mai mare pierdere pentru omenire o reprezintă consumurile energetice, de materii prime și de materii cenușie irosite în producția de armamente. Cursa înarmărilor, în afară de pericolul autodistrugerii pentru speța umană, sustrage de la consumul productiv destinat bunăstării oamenilor incomensurabile valori materiale și spirituale. Este risipa cea mai lipsită de sens și mai irațională, domeniul în care se cere acționat cu cea mai mare hotărîre.

Iraționalitatea din domeniul consumului, iraționalitatea relațiilor sociale din societatea capitalistă care, în condițiile crizei, duce la creșterea profiturilor unei minorități și la agravarea sărăciei maselor, inechitatea relațiilor economice internaționale care menține și adîncește decalajele economice dintre țările industrializate și cele în curs de dezvoltare devine tot mai frecvent obiect de studiu și de preocupare.

Criza structurală a economiilor dezvoltate expresie a tipului liniar de creștere bazat pe un anumit mod tehnic de producție a ridicat în fața statelor industrial dezvoltate (în proporții evident diferite) problema necesității restructurării industriale în funcție de condițiile specifice ale fiecărei țări (dotare cu resurse financiare, materiale și umane, problema reînnoștrării cu tehnologii corespunzătoare exigențelor de valorificare a resurselor și noilor restricții ecologice. În amplul și anevoiosul proces de redefinire a obiectivelor strategice imediate și de perspectivă și în funcție de aceasta în stabilirea priorităților economice și sociale în cele mai multe țări industrial dezvoltate se pornește de la o reconsiderare a strategiei structurale care a fost urmată în trecut precum și de la confruntarea mecanismului de funcționare al fiecărei economii cu noile orientări și restricții, întrucît mecanismul este de natură

să stimuleze sau să frîneze procesul schimbărilor calitative. Adaptarea mecanismului economic la schimbările mediului economic mondial, la schimbările de ordin cantitativ și calitativ ale nevoilor sociale dintr-o țară, într-o perioadă dată, adaptarea la restricțiile ecologice constituie imperativul primordial al zilelor noastre pentru toate statele lumii.

Dar căutarea unor căi și soluții de adaptare la cerințele noi ale epocii contemporane intră ea însăși sub incidența viziunii noastre asupra vieții economice, sub incidența concepțiilor noastre despre raționalitate și despre eficiență, sub incidența convingerilor noastre de ordin practic.

Aceasta întrucît aprecierea asupra caracterului de verosimilitate, a plauzibilității și posibilității de realizare a diferitelor căi și soluții de adaptare se face în funcție și în conformitate cu viziunea noastră despre viața economică, în funcție de convingerile izvorite din cunoștințele și experiențele noastre anterioare. Din cele de mai sus a reieșit că tot mai mulți cercetători ajung să recunoască iraționalitatea modului tehnic actual de producție industrială și îi dezvaluie racilele. Calitatea și relevanța analizelor noastre economice, pertința evaluărilor referitoare la diferite soluții depind direct de modul nostru de a gândi despre lumea economică întrucît teoriile, supozițiile, adevărurile consacrate orientează datele cu care lucrăm, determină modalitățile de căutare a soluțiilor respective. Din această perspectivă apare și necesitatea de a reflecta asupra măsurii în care un concept atît de mult utilizat ca cel de raționalitate economică și instrumentele de calcul respective corespund noilor orientări și restricții ale economiei contemporane.

În accepțiunea clasică, conceptul de raționalitate economică implică compararea beneficiilor cu costurile. Dacă lucrurile sînt relativ simple în condițiile cantonării la nivel microeconomic, ele se complică atunci cînd introducem în analiza economică judecăți de valoare la nivel macroeconomic și principii etice, strategice, restricții ecologice etc. Cu atît mai complexe apar lucrurile în privința evaluării la nivel mondo-economic.

Incontestabil, criteriul raționalității economice a constituit un element operațional indispensabil.

Ceea ce era rațional din punctul de vedere al dezvoltării forțelor de producție într-o anumită fază de dezvoltare și în condițiile abundenței de resurse naturale ieftine, nu mai corespunde criteriilor de raționalitate astăzi, cînd principalele resurse energetice tind să se epuizeze, cînd ies mereu la iveală consecințe nedorite, neluate în calcul și care prejudiciază grav starea mediului ambiant. De asemenea, pe măsură ce tehnologia epocii informaționale pătrunde și modifică modul de a produce bunurile materiale, sistemul de transport și comunicații, condițiile de trai ale oamenilor și influențează profund modul de exercitare a atribuțiilor lor profesionale, pe măsură ce formația devine tot mai mult o resursă economică, „capitalul fundamental, costul central și resursa esențială a economiei”, cum o numește Peter Drucker, gîndirea noastră economică care se bazează pe concepte și instrumente elaborate în scopul administrării obiectelor, valorilor fizice concrete nu ne mai poate ajuta să evaluăm corect rolul sporit pe care elementele imponderabile, informația, creația științifică le au în economia din zilele noastre. Așa cum se știe însă, identificarea și evaluarea corectă a costurilor și a beneficiilor nu a fost nici înainte, și mai ales, nu poate fi azi o operațiune simplă. Ea este întîi legată de progresul cunoașterii umane și de capacitatea de a cuprinde în analiză cît mai mult din universul asupra căruia are putere cognitivă. Luarea în calcul a costurilor directe, indirecte, raportarea la obiective — nu numai strict economice — ci și politice, sociale, ecologice, stabilirea ponderii influenței unor elemente precis comensurate cu altele incomensurabile și multe alte dificultăți ridică probleme deosebit de complexe.

Un alt element important îl constituie faptul că estimarea corectă a costurilor și beneficiilor ține nu numai de gradul de precizie al instrumentelor cu care operăm, ci și de viziunea de ansamblu asupra lumii, de gradul de cunoaștere și de măsurare a nevoilor sociale reale ale fiecărei țări și ale lumii întregi, de precizia evaluării cererii solvabile la nivel planetar, de cunoașterea tendințelor de evoluție a conjuncturii economice și a perspectivei revoluției tehnico-științifice.

Într-o lume aflată în plin proces de schimbare structurală și calitativă, în plină revoluție tehnico-științifică, apare ca strict necesară redefinirea conceptului de raționalitate economică întrucît în funcție de aceasta se poate trece la adaptarea instrumentarului de evaluare la noile criterii și exigențe.

Maria D. POPESCU

Probleme ale viitorului și dezvoltării în viziunea specialiștilor

CONSERVAREA RESURSELOR ÎN ECUAȚIA CREȘTERII ECONOMICE

LESTER C. BROWN, autorul a numeroase lucrări consacrate problematicii globale, cercetării viitorului, realizării unei „societăți sustenabile” (sustainable society — societate care să-și autosatisfacă cerințele pe calea conservării, a unei cât mai bune valorificări și reciclări a tuturor resurselor naturale), este director al Institutului de cercetări și prognoză „Worldwatch” din Washington. În prezent, această instituție științifică, concomitent cu alte cercetări asupra fenomenelor globale, a inițiat elaborarea unui raport anual asupra progreselor înregistrate de către diverse țări în edificarea „societății sustenabile”. Raportul, la a cărui realizare „Worldwatch Institute” se bazează și pe informații primite de la circa 70 de instituții științifice din țări capitaliste dezvoltate, țări în curs de dezvoltare și țări

socialiste, analizează schimbările în resursele naturale de bază — sol, apă, energie, sistemele biologice — concentrându-și atenția asupra modului în care aceste modificări se reflectă în economie și evaluează rezultatele diferitelor țări în domeniul cum ar fi conservarea mediului, impactul demografic, dezvoltarea surselor alternative de energie, reciclarea materialelor etc. Dimensiunea implicării institutului în cercetarea problemelor globale ale dezvoltării este reflectată de faptul că în decurs de câțiva ani a publicat circa 100 de lucrări, traduse în 24 de limbi, numeroase publicații depășind tirajul de 100 000 exemplare.

În cadrul unei întrevederi la sediul institutului, Lester C. Brown ne-a prezentat opiniile sale cu privire la problema conservării resurselor în perspectiva dezvoltării.

● **In lucrările dumneavoastră revine adeseori conceptul de „stare sau de sănătate a planetei”. Ce înțelegeți prin această noțiune?**

— Economia mondială depinde, mai bine zis se bazează pe resursele naturale ale globului și pe sisteme biologice fundamentale, de sprijin. Dată fiind însă dezvoltarea economiei mondiale, în special în timpul ultimei generații, cererile din partea populației au început să depășească producția realizabilă a multor sisteme biologice de bază. Între 1950—1970, de exemplu, pescuitul mondial s-a triplat, crescând cu 6% pe an, dar din 1970 a crescut cu numai 1% pe an, mult mai puțin decât populația globului. Ca atare, fiecare adult are astăzi cu 12% mai puțină hrană de origine acvatică, respectiv proteine marine, decât în 1970. Și această tendință de declin în producția de pește per capita se pare că va continua până către sfârșitul secolului.

Un alt exemplu îl furnizează pădurile. În multe din țările în curs de dezvoltare, unde populația crește foarte repede, pădurile se restrâng. În multe țări în curs de dezvoltare cererea pentru lemn de foc depășește în prezent capacitatea de refacere a pădurilor. Astfel pădurile se restrâng, iar sătenii sînt obligați să folosească alte materiale drept combustibil pentru a-și prepara hrana. Despăduririle nu au numai consecințe economice, cum sînt reducerea disponibilităților de lemn de foc, creșterea prețului cherestelei, creșterea costului locuințelor ci și grave consecințe ecologice, afectând ciclul hidrologic sau ducînd la eroziunea solului etc.

Dar cea mai acută este poate problema solului. Din 1950, producția agricolă a crescut cu mai mult de 200%.

Dublarea producției alimentare într-o singură generație este o realizare impresionantă. Devine însă evident faptul că practicile agricole adoptate pentru obținerea unor asemenea creșteri în producția alimentară au dus la eroziunea puternică a solului, eroziune care depășește viteza de formare a unor soluri noi.

Acest fenomen se observă și în S.U.A., în zona producătoare de porumb din nord, în cazul solurilor mișcătoare din Iowa, de exemplu; înaintea fermierii obișnuiau să cultive porumb alternînd cu perioade în care terenurile erau folosite pentru pășune; în ultimul timp se cultivă în continuu porumb și eroziunea solurilor depășește rata formării unor noi soluri. Situația eroziunii solurilor în alte zone mari producătoare de alimente din lume, în Europa sau Asia, poate fi chiar mai serioasă decât în Statele Unite; diferența este că în Statele Unite s-a trecut la efectuarea unui inventar complet pentru a aprecia gradul de eroziune a solului, astfel că se cunoaște aproape precis ce se întîmplă cu solurile. Rezultatul este foarte grav, impunînd măsuri în consecință. În caz contrar se va ajunge la o scădere a productivității care este esențială pentru producția de cereale din nordul Statelor Unite. Eroziunea solului este vizibilă chiar și pentru un agronom fără experiență. Fenomenele de eroziune, de desertificare, pot fi văzute într-o simplă călătorie în zonele agricole.

● **Aceasta este situația în S.U.A., o țară avansată din punct de vedere economic. Dar în țările în curs de dezvoltare?**

— Problemele care se ridică sînt și mai grave, în Africa, de exemplu, datorită — într-o mare măsură — ero-

ziunii solului producția de alimente pe locuitor a scăzut cu aproape 45% în perioada de după 1950 pînă în prezent, iar importurile de alimente s-au triplat în aceeași perioadă. Africa are cea mai mare rată de deteriorare a solului în zonele rurale, în sens fizic; pe de altă parte, continentul are cea mai ridicată rată de creștere a populației cunoscută de vreo țară de-a lungul istoriei, precum și o rată foarte scăzută a investițiilor în agricultură. Efectul combinat al acestor trei factori a dus la criza alimentară cronică în unele țări din Africa, iar perspectivele indică mai curînd posibilitatea unei înrăutățiri a situației.

Acestea sînt lipuri de probleme pe care trebuie să le avem în vedere cînd ne referim la starea planetei. Treptat, înțelegem că nu se poate separa condiția economică de situația mediului înconjurător. Dacă sistemul de sprijin pe care îl prezintă mediul — solul, pădurile — începe să se degradeze, atunci și sistemul economic începe să se deterioreze.

● **Care dintre termeni îl considerați esențial în relația economie-ecologie în actualele condiții?**

— Categorie, relația dintre sistemul economic global și ecosistemul global este bilaterală. Necesitățile sistemului economic afectează sistemul de sprijin reprezentat de mediu; dacă cererea de produse forestiere depășește posibilitățile reale ale pădurilor, acestea, în consecință, se restrîng. În același timp, modificările în sistemul mediului înconjurător afectează sistemul economic. Despăduririle excesive antrenează reducerea producției de lemn, ca atare, în cazul țărilor în curs de dezvoltare, scăderea veniturilor din expo-

turi, majorarea datoriei externe și diminuarea posibilității de reducere a acestor datorii.

Putem analiza și o altă componentă a creșterii economice, respectiv, populația. Observăm cum creșterea populației determină o cerere majorată de alimente, care obligă la cultivarea terenurilor cu altă destinație. Astfel, populația afectează baza de resurse, ceea ce demonstrează relația dublă între sistemul economic și sistemul mediului înconjurător. Din nefericire, factorii de decizie din domeniul economic se concentrează asupra indicatorilor economici în sine. Sintem într-atât de preocupați de indicatorii economici, încât se uită, de exemplu, ce se întâmplă cu solul.

● Cum vedeți posibilitatea de atenuare a acestei contradicții?

— Sistemul indicatorilor economici ar trebui astfel organizat încât să știm când anume eforturile de creștere a producției agricole, ca să folosim același exemplu, încep să ducă la o eroziune periculoasă a solului. Avem nevoie de un sistem contabil care să reflecte acest aspect, care să includă atât indicatorii economici cât și indicatorii de mediu. Cred că pentru a putea cunoaște evoluția indicatorilor economici în următorul deceniu, cea mai bună cale constă în a cunoaște astăzi situația indicatorilor de mediu. Dacă vrem să știm care va fi în 1990 situația indicatorilor referitori la producția alimentară, ar trebui să cunoaștem nivelul actual de eroziune a solului, sau situația pescuitului la adâncime mare, precum și pe cea a poluării marine; dacă vrem să aflăm cum va evolua prețul locuințelor până la sfârșitul secolului, ar trebui să analizăm astăzi fenomenul de despădurire. Cred că lipsurile pe care le avem astăzi în ce privește coordonarea indicatorilor economici cu cei de mediu constituie un element fundamental care afectează înseși costurile economice. Un sistem contabil îmbunătățit ar genera politici mai eficiente în domeniile economiei și al populației.

Mi se pare că în conceperea strategiilor economice ar trebui să ne întrebăm ce anume este realizabil și ce anume nu este. Ar trebui să concepem programe agricole, politici agricole, practici agricole realizabile. Iată un exemplu. În S.U.A., în ultimii ani au fost scoase din producție o serie de terenuri agricole. Dar aceste terenuri nu sînt dintre acelea afectate puternic de eroziune. Dacă am fi avut o politică agricolă coerentă am fi scos din producție tocmai aceste terenuri.

● Dar energia? Pe plan mondial situația, perspectiva devin din ce în ce mai preocupante...

— Și în ce privește energia, trebuie să dezvoltăm surse de energie sustenabile și cu impact minim asupra mediului. Ce se întâmplă în domeniul hidroenergiei? Ultima generație și-a concentrat atenția cu precădere asupra hidrocentralelor de mare capacitate. În urmă cu o sută de ani, practic fie-

care țară avea mori de apă cu diguri etc. Cu cât ne apropiem de epoca modernă vedem că s-a renunțat la aceste construcții mici și nici un inginer n-ar mai construi un dig dacă nu este de dimensiuni mari, deși există atât de bune condiții, în toată lumea, pentru construcții mici care ar trebui folosite, care pot fi folosite, practic, timp nelimitat.

Acum începem să realizăm că arderea combustibililor afectează straturile atmosferei, fapt care, la rândul lui, afectează clima. Specialiștii din lumea întreagă au ajuns la un consens și anume că prin arderea combustibililor fosili atmosfera este afectată iar aceasta afectează clima; aceste efecte nu sînt prea îndepărtate și acum nu vorbim de ce s-ar putea întâmpla peste 200 de ani ci în următorii 15—25 de ani. Așadar, trebuie să alegem între a degrada în continuare atmosfera sau a face eforturi concertate pentru a evita acest pericol. Practic s-a văzut că există enorm de multe condiții pentru a dezvolta noi surse de energie, printre care sursele regenerabile, hidroenergia — la scară mare sau mică —, energia vântului etc. Avem rezultate excelente cu morile de vînt din California unde funcționează peste 2.000 de astfel de surse de energie cu valoare comercială și care vor fi folosite timp nelimitat; apele termale, de asemenea, pot fi folosite pe timp îndelungat. Ar fi necesar să inventariem sistematic toate posibilitățile de care dispunem și să le folosim pe scară cât mai mare pentru a reduce dependența de sursele actuale de energie, care afectează atmosfera prin ploii acide, modificări de climă etc.

Un alt aspect interesant al surselor reînnoibile de energie îl constituie și faptul că ele sînt intensive în ce privește forța de muncă și nu capitalul. Astăzi, cînd forța de muncă devine abundentă, iar capitalul se reduce, aceasta reprezintă exact ceea ce are lumea nevoie.

● În cazul energiei, trecerea la utilizarea unor noi surse deschide și noi orizonturi. Cum apreciați însă viitorul celorlalte resurse naturale neregenerabile?

— Unul dintre aspectele asupra cărora trebuie să ne îndreptăm atenția în această privință este reciclarea materialelor: hîrtia, metalul, sticla etc. De exemplu, și în S.U.A., care au evoluat ca o societate a risipei, acest proces începe să se inverseze. O societate a risipei este posibilă doar cînd energia este ieftină. Odată cu scumpirea energiei acest lucru nu mai este cu putință; cînd arunci un lucru — arunci energie și materiale, substanțe utile, necesare. De aceea, reciclarea se impune de la sine. În 9 state din S.U.A. se folosesc containere pentru sticle, dispunem de un sistem practic de colectare a sticlelor: alături de automatele care distribuie răcoritoare contra unei monezi au apărut și automate în care se depozitează sticle goale și se restituie costul. Astfel, reciclarea sticlei a început să capete un caracter de ac-

tivitate comercială. Evident, problema se pune la fel și în cazul metalului: după cum nimănui nu i-ar trece prin gînd să arunce benzina dintr-o canistră, nici recipientul care înseamnă tot energie nu trebuie irosit.

Progresul către o societate sustenabilă este însă foarte inegal. Unele țări avansează mai repede, altele mai încet. În occident printre primele trebuie menționate Olanda și Japonia, deoarece ambele țări importă energie fiind conștiente de costul risipei. În aceste țări există servicii de colectare a materialelor reciclabile, de separare a lor etc. Un alt exemplu, în Norvegia, la prețul unui automobil nou se adaugă 100 dolari care sînt înapoiți în momentul cînd îl returnezi ca fier vechi la unul din depozitele cu această destinație. Ceea ce se face în Norvegia înseamnă că pe calea reciclării sistematice se reduce nevoia de a exploata terenuri noi în căutare de substanțe minerale, distrugîndu-se astfel soluri prețioase pentru alte destinații.

● Ați revenit la problema solului. O considerați, deci, ca fiind primordială?

— Eroziunea solului este o problemă primordială, pentru că avem o singură economie mondială în ce privește alimentația. Există o singură piață pentru grîu, de exemplu. Dacă o țară își pierde din solurile destinate culturii grîului, acest fapt va afecta situația alimentară în toată lumea. Avem de-a face deci cu o problemă comună globală, cu care toți vom fi confrunțați cît de curînd. În cele mai multe țări ale lumii, agricultura depinde de un strat subțire de sol productiv pentru agricultură. Dacă acest strat dispăre, atunci ne apropiem rapid de condițiile care există în prezent pe Lună. S-ar putea ca aceasta să fie principala problemă de mediu care amenință omenirea pentru că fenomenul se desfășoară foarte rapid, atît în țările industrializate, cît și în cele aflate în curs de dezvoltare. Este nevoie de un efort concertat pentru a reduce la un nivel acceptabil gradul de eroziune a solului. Avem tehnologiile de bază necesare pentru conservarea solului, dar este necesar să se înțeleagă cît de serioasă este problema și să se acționeze în consecință. Dacă în alte domenii unul sau altul dintre state are realizări, în ce privește conservarea solului nu se înregistrează încă progrese notabile. Astfel, solurile se pierd cel puțin la fel de rapid, cum se pierd actualele surse de energie. Potrivit estimărilor, în fiecare an pe calea eroziunii excesive se distrug 23 miliarde tone de sol arabil. La acest ritm, în 120 de ani, tot solul arabil ar putea dispăre. Și aceasta în condițiile în care cererea de alimente crește. Pînă acum am substituit rodnicia pămîntului cu energie sub forma îngrășămintelor chimice; acum, însă, am ajuns la o convergență a problemelor și soluțiile de viitor trebuie să țină seama tocmai de acest aspect.

Convorbire consemnată de
Nicoară IONESCU

O arie de investigație de interes major

Corelațiile populație - resurse - mediu - dezvoltare

PRINTRE acțiunile pregătitoare pentru participarea la viitoarea Conferință internațională a populației, ce va avea loc în Mexic în luna august, 1984, se cuvine să menționăm lucrările unei mese rotunde cu tema „Populație, resurse, mediu înconjurător și dezvoltare economico-socială”.

Complexitatea și vastitatea ariei tematice a problematicei abordate, caracterul interdisciplinar al cercetărilor au impus participarea unor oameni de știință, cercetători, cadre didactice, specialiști din domeniul științelor economice, sociologiei, demografiei, medicinei, științelor naturii, tehnice și umaniste. Principala obiectiv urmărit a fost evidențierea realizărilor țării noastre în domeniul dezvoltării economico-sociale, al politicii demografice și al protecției mediului înconjurător, analiza multilaterală a interrelațiilor dintre populație, resurse, dezvoltarea economico-socială, sănătate și mediul înconjurător, conturarea principalelor domenii și teme în care cercetarea științifică va putea contribui la aprofundarea, de pe poziții teoretice și metodologice consecvent științifice, a principalelor probleme înscrise pe ordinea de zi a viitoarei Conferinței internaționale a populației.

Amploarea și diversitatea problematicei abordate este sugerată de o cuprinzătoare tematică în care au fost înscrise printre altele: a. populația și dezvoltarea economico-socială (resursele umane și dezvoltarea economico-socială; dinamismul demografic în condițiile resurselor limitate; dezvoltarea ecologică a așezărilor urbane și rurale; populația și tehnologia; populația, economia și problema globală a omului ș.a.); b. populația, energia și mediul înconjurător (conservarea energiei și implicațiile sale socio-economice; energia și ecologia; producția agricolă, sistemul alimentară și consumul de energie; economia de energie în perspectiva cercetării-dezvoltării de produs; instrucția și educația în spiritul utilizării economice și eficiente a energiei ș.a.); c. populația și sanogeneza (sanogeneza și cerințele satisfacerii nevoilor umane; principiile ecologice, factorii determinanți în sanogeneză; implicațiile sanogenetice în păstrarea și dezvoltarea faunei și florei; sanogeneza și produsele ș.a.).

Schimbul de idei și de informații

realizat în acest cadru, analizele și perspectivele multiple, complementare, din care au fost abordate problemele, ca și sugestiile și direcțiile posibile de acțiune viitoare, într-unul sau altul din domeniile ce au constituit obiect de analiză și discuție s-au instituit într-un fond valoros de reflecție teoretică actuală, cu semnificative implicații în practica științifică, tehnologică, economico-socială și politică.

O asemenea apreciere este susținută de multiple argumente, convingător prezentate pe parcursul dezbaterii.

De la început a reieșit **caracterul global, planetar**, al problemelor ridicate de populație, resurse, mediu și dezvoltarea economică și socială și de relațiile dintre ele, în actuala etapă a evoluției societăților și civilizației umane.

Caracterul global al acestor probleme are consecințe multiple, între care pe prim plan se situează două categorii contradictorii: pe de o parte, actualele dimensiuni geografice, istorice și de nivel de dezvoltare a globalității, determină estomparea specificității modului lor de manifestare în diferite regiuni, zone sau, chiar, țări; pe de altă parte, globalitatea nu exclude ci, dimpotrivă, presupune tratarea particulară, specifică a acestor probleme, în fiecare context istorico-geografic și economico-social.

În al doilea rând, a fost afirmată și demonstrată **complexitatea** problemelor implicate de tema dezbaterii, complexitate rezultată din interrelațiile multiple dintre populație, resurse, mediu și dezvoltare, interrelații care au, în mod obiectiv, un caracter de sistem, și deci, sînt cibernetice, ceea ce reclamă ca acestea să fie tratate ca atare, atît în sfera investigațiilor științifice, cît și în cea a practicii.

În ceea ce privește poziția ocupată de fiecare din componentele temei s-a căzut de acord că, doi sînt termenii care ocupă locul central, și anume populația și dezvoltarea economică și socială și că, deci, toate abordările și toate tentativele de soluționare a problematicei complexului tematic luat în discuție trebuie să țină seama de această realitate obiectivă care se impune de la sine.

Pe acest fond ideatic general, intervențiile, consacrate populației, făcute de pe pozițiile medicinei, demografiei, sociologiei și științelor economice au de-

monstrat că, în lumina realităților contemporane, o serie de vechi teze, idei și poziții teoretice și practice se impun a fi revizuite și reelaborate dacă se dorește ca ele să reflecte corect stadiul actual și perspectivele proceselor demografice contemporane. O dominantă a constituit-o demonstrarea faptului că, spre deosebire de acum 30-40 ani, cînd în teoriile și modelele creșterii populația era considerată ca o resursă abundentă și nelimitată, în zilele noastre această teză nu mai este valabilă pentru o mare parte a globului și, mai ales, pentru societățile dezvoltate din Europa, în care amenințarea cu depopularea se conturează ca o posibilitate ce ar putea deveni realitate într-o perspectivă nu prea îndepărtată de timp. Consecințele unei asemenea situații în plan teoretic și practic sînt extrem de complexe și ele ar trebui să se finalizeze în elaborarea unor programe minuțioase de bună gospodărire a populației, ca resursă limitată. Considerate în acest fel, problemele populației depășesc cadrele tradiționale (științifice, politice etc.) devenind probleme cetățenești, ale întregii națiuni.

Privită în relațiile sale cu dezvoltarea economico-socială, populația se impune a fi considerată și tratată într-o triplă ipostază. Ea este, cu toate componentele și caracteristicile sale, un produs, un rezultat al dezvoltării sociale, dar ea este, în același timp, unul din factorii fundamentali ai dezvoltării și, mai ales, ea este sau, mai precis, **trebuie să fie**, beneficiarul rezultatelor eforturilor făcute, în cadrul oricărui sistem economic-social și politic, în vederea asigurării progresului material și spiritual al acesteia.

Analizele consacrate resurselor au pus în evidență, de asemenea, un ansamblu de situații, probleme și realități contemporane de cel mai mare interes. Astfel, s-a demonstrat că în concepția asupra resurselor este necesar să se depășească unele modalități tradiționale de înțelegere a naturii și componentelor de bază ale resurselor, în sensul tratării corespunzătoare a resurselor umane ca o categorie specifică, dar esențială, a resurselor dezvoltării sociale. Sub acest raport a fost argumentată poziția potrivit căreia, dacă este important să facem eforturi concertate și susținute pentru valorificarea superioară și gospodărirea

rațională a resurselor naturale, ca și a celor materiale și financiare, este tot atât de important, dacă nu și mai important să cultivăm sistematic și să utilizăm eficient resursele umane de care dispunem, dat fiind faptul că acestea sînt, în întreg sistemul de resurse, singurele dotate cu capacitatea de creativitate, în măsură să producă noi valori și deci să producă și să determine dezvoltarea pe toate planurile și în toate sensurile. Tratatate în acest fel, resursele umane apar, spre deosebire de toate celelalte, ca singura categorie de resurse care au însușirea de a fi inepuizabile, cu condiția ca ele să fie adecvat modelate și valorificate, atât în conformitate cu propria lor natură și destinație cît și cu cerințele autentice ale unei dezvoltări puse efectiv în serviciul omului, al satisfacerii cît mai depline a necesităților, cerințelor și aspirațiilor legitime ale fiecărui membru al societății și ale societății în ansamblul său.

Pe lângă problematica energiei, care a concentrat o mare parte a dezbaterilor, energia fiind analizată atât ca una din problemele globale ale omenirii, cît și în raporturile sale cu știința, tehnica, tehnologia, economia și ecologia, apa și gospodărirea resurselor de apă au fost amplu și aprofundat analizate.

Pornindu-se de la faptul că apa constituie unul din factorii esențiali ai mediului, care condiționează viața și că ea a constituit dintotdeauna un factor determinant al dezvoltării colectivităților umane și al activităților economico-sociale, s-a arătat că pe parcursul dezvoltării istorice a societăților umane utilizarea apei a înregistrat o continuă dezvoltare și diversificare. În consecință, apa ca resursă naturală este o parte componentă, organică a avuției naționale, realitate care, pînă nu de mult, era ignorată, apa fiind considerată ca un dar al naturii, care nu încorporează muncă umană și, deci, este fără valoare. De aceea, resursele de apă nu se luau ca atare în calcul la evaluarea avuției naționale și nici în cheltuielile de producție ale unităților utilizatoare. Astăzi o asemenea optică s-a modificat substanțial.

A apărut tot mai clar că, pentru a face față cerințelor crescînde de apă,

societatea este obligată să facă eforturi tot mai mari pentru realizarea unor lucrări complexe și costisitoare (lacuri de acumulare, derivații, conducte, galerii și canale de alimentare); totodată, s-a dezvoltat o amplă activitate de cunoaștere a fenomenelor meteorologice și hidrologice și de gospodărire rațională a resurselor de apă, de optimizare a îmbinării diferitelor cerințe și folosințe de apă, iar în ultima vreme, au devenit stringente acțiunile conjugate și complexe de protecție a calității apelor.

În tot mai multe țări în activitatea economică s-au introdus balanțe ale apei, ca instrument de armonizare a cerințelor și resurselor de apă, au apărut legislații tot mai riguroase în legătură cu folosirea chibzuită și protecția resurselor de apă, s-a dezvoltat și amplificat activitatea organismelor specializate — la nivel național și local — de gospodărire a apelor, ca domenii distincte, de sinteză economico-socială, care se interconectează cu toate ramurile economiei naționale. Se extinde tot mai mult folosirea pirghiilor economice — sisteme de plăți, tarife și penalități — în vederea eliminării risipei de apă, a reducerii consumurilor specifice, a stimulării economiei de apă și a respectării indicatorilor de calitate la evacuarea apelor uzate.

În condițiile unei economii bazate pe producția de mărfuri și relații marfă-bani, apa livrată la folosințe este marfă, are valoare, încorporează muncă umană și este firesc ca societatea să-și recupereze cheltuielile efectuate pentru cunoașterea regimului surselor de apă, amenajarea acestora, protecția și utilizarea lor rațională.

O problemă tot mai amplă și dificilă o constituie **protecția calității apei** la sursă. Dezvoltarea economică, industrializarea, urbanizarea, chimizarea agriculturii au fost însoțite, concomitent cu creșterea cerințelor de apă și de o creștere continuă a cantităților de ape uzate restituite de diferitele folosințe (unități industriale, exploatarea miniere și petrolifere, concentrații urbane, complexe zootehnice etc.) în cursurile de apă, determinînd poluarea acestora și complicînd, astfel, condițiile de asigurare a alimentărilor cu apă.

Lupta împotriva poluării factorilor de mediu în general, a apei în special, a devenit o componentă a civilizației contemporane, care a generat o veritabilă industrie a apelor uzate și a extragerii și valorificării substanțelor poluante care, în ultimă instanță, sînt substanțe utile, evacuate ca deșeurile de fabricație, datorită imperfecțiunii tehnologiilor utilizate.

Pe parcurs au fost prezentate date privind dinamica creșterii cerințelor de apă în România și a dezvoltării, în consecință, a activității de gospodărire a apelor, începînd cu elaborarea balanțelor cantitative, lupta împotriva deteriorării calității apelor, epurarea apelor uzate, prevenirea poluării și încheind cu programele de amenajare și de utilizare a surselor de apă în cadrul unui sistem complex, multidisciplinar și multisectorial, de activități.

Problematica mediului înconjurător a reținut, la rîndul său, atenția participanților la dezbateri, în acest context fiind analizată o arie largă de probleme, începînd cu criza ecologică și fundamentul filosofic al dezvoltării și continuînd cu efectele poluante ale exploatarea resurselor naturale în procesele dezvoltării, tehnologiile și efectele lor asupra mediului înconjurător, sanogeneza mediului natural, a mediului creat de om (urbanism, transporturi etc.) și a habitatului (locurile de muncă, locuința, locurile de odihnă etc.), medicina și problemele sanogenezei, produsul, sanogeneza și calitatea vieții în perspectivă ecologică, conștiința ecologică și educația ecologică ș.a.

Ansamblul problematicii raporturilor populație, resurse, mediu, dezvoltare a fost dezbătut în perspectiva viziunii noi asupra dezvoltării concepută ca un proces ce se impune a se realiza „prin forțe proprii”.

Prin vasfitatea ariei tematice abordate, prin densitatea ideatică și nivelul înalt de tratare a problemelor, ca și prin numărul mare de sugestii și propuneri formulate, reuniunea s-a constituit într-o contribuție autentică la aprofundarea științifică, interdisciplinară, a proceselor și realităților supuse dezbaterii.

Ștefan COSTEA

Anvergura dezvoltării economiei românești

(Urmare din pag. 3)

Pe această bază, actuala etapă de dezvoltare a economiei românești se distinge printr-o creștere însemnată a gradului de valorificare a resurselor concomitent cu o reducere substanțială a cheltuielilor materiale de producție.

Ca o expresie semnificativă a sporirii eficienței la nivelul economiei, a reducerii efortului material de realizare a dezvoltării, se relevă devansarea de către creșterea venitului național pe a celei a produsului social — fenomen evident odată cu cincinalul 1971—1975 — într-o proporție mai accentuată decît în anii precedenți. La o creștere în

1984 a produsului social de 4,6%, venitul național va spori cu 7,3%. Totodată, aproape în întregime (97%) sporul de venit național din 1984 va fi obținut pe seama creșterii productivității muncii. Sporul producției industriale cu 6,7% mai mare decît cel din 1983, se va realiza în proporție de 60% prin valorificarea superioară a materiilor prime, combustibilului și energiei.

Desigur că și alte elemente relevă sau pot determina noi sensuri și valențe ale anvergurii calitative a dezvoltării economiei noastre în actuala etapă, ca utilizarea cît mai eficientă a fondurilor de producție, înriurii ați de parametrii propriei stări, cît și de baza materială, eficiența investițiilor,

orientarea lor în vederea accentuării părții active a fondurilor, a modernizării structurii de ramură și subramură, precum și în profil teritorial. De asemenea, creșterea gradului de calificare potrivit necesităților producției, amplificarea competenței tehnice și economice a oamenilor muncii, îmbogățirea cunoștințelor întregului personal în pas cu tehnica nouă și cu exigențele în ce privește calitatea produselor, gospodărirea cu simț de răspundere a fiecărei fracțiuni din timpul destinat producției. Anvergura calitativă a dezvoltării economiei a implicat și implică din partea tuturor oamenilor muncii aprofundarea obiectivelor majore ale actualei etape de dezvoltare a economiei românești — o etapă de o deosebită complexitate — acțiunea, cu toate forțele, în vederea transpunerii lor exemplare în viață.

LUMEA DE MÎINE — ÎNTRE METAFORĂ ȘI ȘTIINȚĂ

STORIA GÎNDIRII SOCIALE consemnează că în perioade critice, de incertitudini, nu puțini gînditori sociali — exprimînd de fapt curente dominante din societate — au scrutat viitorul, s-au întrebă „încotro se îndreaptă lumea?”. Cu cît răspunsurile au rezultat din analiza realistă a faptelor, din sesizarea tendințelor obiective ale unei etape sau alteia, cu atît au fost avansate ipoteze mai aproape de viață, credibile, optimiste.

Anii din urmă marchează proliferarea literaturii de anticipare a viitorului, domeniu constituit într-o adevărată ramură a științei moderne, mai mult sau mai puțin recunoscută ca atare. Într-adevăr, teorii sociale, „școli” și curente de „viitorologie”, organizații naționale și mondiale își consacră activitatea descifrării perspectivei naționale, cheltuiesc bani și timp pentru „a vedea” în viitor, pentru a ști ce se va „întîmpla” în natură, dar mai ales în societate. Toată această literatură este străbătută de ideea că transformările revoluționare — așteptate ori produse împotriva dorinței unor forțe sociale sau altora — nu pot să nu aibă consecințe din cele mai profunde asupra dezvoltării civilizației umane, care satisfac ori, dimpotrivă, contrazic așteptări și interese ale anumitor forțe sociale.

Totodată, există autori, observatori, cercetători ai fenomenului social care iau „pe cont propriu” predicțiile asupra civilizației, încercînd abordarea într-un mod nou a problemelor noi, unele reale, adică intuite realist, altele numai presupuse, adică imaginate. Este și cazul sociologului american Alvin Toffler, cunoscut de cititorul român prin **Șocul viitorului**. Noua sa carte, **Al treilea val**, apărută recent în prestigioasa colecție **Ideii contemporane** a Editurii politice, vine să răspundă nevoii de informare directă asupra efervescentei „mișcări de idei” specifice epocii, în centrul căreia se află judecățile și estimările privind stadiul civilizației umane, evoluția sa previzibilă. Noua lucrare a lui Toffler — în ciuda tendinței, nemărturisite dar evidente, de „îndepărtare” de ideologii și de prezentare a civilizației celui de-al „treilea val” ca fiind „deasupra” sau „dincolo” de ideologii — se înscrie acelor căutări ale unor gînditori de a găsi „ieșiri” rațional-umaniste din criza sistemului capitalist, fără a recunoaște cauzele acesteia în însăși natura sistemului. Conștientă sau nu, „strategia” autorului este **eminamente ideologică** și ea rezultă cu claritate din critica aparent neutră, în orice caz din unul și același unghi de vedere sau criteriu (al „valului” electronic), a unor fenomene sau procese, fie din orînduirea capitalistă, fie din cea socialistă. Adesea pagini ale cărții asociază, grefează, suprapun și echivalează cele două orînduiri sociale, deși în esență fondul analitic al noului demers al autorului american îl constituie realitățile capitalismului. S-ar putea spune că meritul cărții — care motivează și interesul față de ea — constă în „demascarea” argumentată, construită „din interior”, a racilelor capitalismului contemporan, numit global și eufemistic „vechea civilizație”. În același timp, nu mai puțin meritorie este încercarea de a descrie o nouă civilizație, cu toată imprecizia, incertitudinea și, uneori, confuzia termenilor utilizați. În noua sa lucrare, acreditată ca o „sinteză amplă”, Toffler operează cu noțiuni și concepte cum sînt „schimbarea revoluționară”, „raporturile sociale”, „relațiile și structurile sociale”, „sistemul de producție”, „ordinea socială” etc. Asemenea termeni nu au — se înțelege — încărcătura gnoseologică a materialismului istoric, cu toate că, adesea, interferența și apropierea sînt evidente.

Pe drept cuvînt primită cu interes de cititori (tradusă pînă în prezent în mai multe limbi), lucrarea este rezultatul unei reflecții inteligente, unei judecăți nu lipsite de realism asupra prezentului și viitorului. Pe de altă parte, ea este rodul unei concepții nepesimiste asupra viitorului, expresia nu a unei simple opțiuni ci a unei pledoarii pentru principiile și ipotezele unei civilizații ce își creează, cum scrie autorul, „propria ei supraideologie”, pentru a explica realitatea și a-și justifica existența” (p. 39), explicație constituită dintr-un „mănușchi de

puternice postulate culturale ce structurează viziunea despre realitate și îi justifică acțiunile”. (p. 473).

În concepția lui Toffler, „al treilea val” al civilizației umane (primele două fiind considerate faza agricolă și cea industrială) stă sub semnul utilizării maxime, inclusiv în viața personală, casnică, a cuceririlor electronicii, a microprocesoarelor, a unei tehnologii sofisticate, a ordinarilor și terminalelor. Descriind aspecte din sfera activității economico-sociale (în-deosebi americane), autorul prezintă mijloacele electronice „în acțiune” — de la viața domestică la cea publică, într-o viziune dorită nonideologică. Pe acest temei, Toffler presupune că pentru conturarea civilizației valului al treilea, nici lupta de clasă, nici problema demografică nu ar reprezenta factorul hotărîtor, ci, mai degrabă, s-ar ajunge la convergența acestora cu tehnologia, ecologia și resursele energetice. „Această nouă civilizație este atît de revoluționară — scrie el — încît sfidează toate presupunerile noastre anterioare. Vechile moduri de gîndire, vechile formule, dogme și ideologii, oricît de îndrăgite sau de folosite vor fi fost ele în trecut, nu mai corespund realităților. Lumea care se naște rapid din ciocnirea noilor valori și tehnici, noilor raporturi geopolitice, noilor stiluri de viață și moduri de comunicare, reclamă idei și analogii, clasificări și noțiuni cu totul noi. Nu putem înghesui lumea embrionară de mîine în spațiile tihnite de ieri”. (p. 35).

Cu siguranță (și nu doar metodologic), opinia este justificată iar cartea are meritul că, depășind cu inteligență și fără prejudecăți stările de spirit convenționale, acreditînd ideea realistă că în plină înlăntuire de pericole reale pentru umanitate — de la posibila distrugere nucleară la posibilul dezastru ecologic, de la fanatismul rasiale la violențele regionale, adică războaie „locale” ce se înlăntuie distructiv lărgind grav zona influențelor lor nefaste — noua civilizație, în curs de apariție, **poate lua un curs viabil, sănătos, rațional și demn pentru specia umană**. Ce ar putea însă determina și stimula acest curs?

Iată o întrebare crucială la careia autorul îi găsește un răspuns mai mult etic, moral și moralizator — cînd în fapt acesta trebuie căutat în sfera relațiilor sociale, în natura structurilor sociale, în multitudinea de factori propulsivi ai progresului social real. Este, desigur, dreptul autorului să considere că aplicînd „metafora valului” — folosită de altfel încă în secolul trecut de alți autori — destule concepte și perspective ce păreau confuze se clarifică. Poate că lui Toffler i-a plăcut „ideea”, fiind, cum și recunoaște, inspirat de predecesori în materie de analogie, dar între metaforă (care **sugerează**) și știință (care **demonstrează**) ori ar trebui să **demonstreze**) se află o distanță pe care paginile ale cărții o parcurg cu bine, incitant și constructiv, după cum altele rătăcesc drumul, iau metafora în „serios” diluînd sau pierzînd argumentele iar odată cu ele adevărul, perspectiva. Așa se face că unele procese, fenomene, tendințe ale lumii contemporane, — statul, națiunea, evoluția socială — par a fi înghițite de metafora valului. A simțit acest lucru și autorul, scriînd, precaut și conștient că „nici o metaforă nu ne spune întreaga poveste, privită pe toate fețele, astfel că nici o viziune a prezentului, și cu atît mai puțin una a viitorului, nu poate fi completă sau definitivă”. (p. 40).

În legătură cu asemenea aspecte, prefațatorul ediției române, Ioniță Olteanu, sesizează cu îndreptățire că „cititorul avizat, exigent va ști să se ferească de unele capcane, de judecăți prea simplificatoare, eronate, cum va ști să recunoască și justetea și acuitatea unor observații pertinente ale autorului privind existența unor elemente de civilizație comună, a unor probleme globale sau elemente de criză care afectează întreaga planetă. Nu rareori marile sinteze au fost pîndite de pericolul unor simplificări excesive, al tiparelor, al judecăților prea puțin nuanțate, al valorilor polarizante, al aprecierilor biunivoce, da-nu, bun-rău, alb-negru” (p. 28).

În fond, ce este și unde duce, în concepția lui Toffler, „al treilea val”? Pe fondul unor realități din S.U.A., Canada și Anglia, autorul descrie „revoluția informatică”, „electronică”

drept noi realități socio-economice, „unde de șoc“ ale unui val care „scaldă“ deja civilizația contemporană din momente ce astăzi, în multe locuri și în diferite domenii din țările menționate, circa jumătate din cei angajați în procesul economic manipulează informații în locul obiectelor, efectuează — cu sporite randamente și notabile satisfacții — o mare parte a muncii la domiciliu, comunicând cu „centrala“ prin mijloace electronice. Extinderea și buna organizare a „lucrului la domiciliu“ în cele mai diverse ramuri, restructurarea conducerii întreprinderilor, implementarea unor sisteme eficiente de comunicare la distanță, programul „glisant“ de lucru, înmulțirea ipostazelor în care omul este și producător și consumator de bunuri și servicii (așa-zisul „consumator“) constituie căi ale soluționării multor probleme acute, colective și individuale, din prezent. În concepția cărții, următoarele două-trei decenii vor însemna o adevărată cotitură, încât economia, orașele, ecologia, valorile și opțiunile sociale vor deveni aproape de nerecunoscut. Sub raportul consecințelor general-umane ale „valului electronic“ sînt aduse în discuție impactul asupra colectivității, asupra mediului ambiant, asupra economiei precum și „impactul psihologic“. Autorul anticipează portretul moral al omului celui de-al treilea val ca fiind format sau influențat hotărîtor de tehnologia electronică, de spectacolul unei lumi pentru care **valoarea maximă nu va mai fi banul, ci informația, cunoașterea.** Esențială pentru activitatea social-economică va fi astfel din ce în ce mai mult comunicarea directă, oportună, operativă, **reciproc-favorabilă**, individului și colectivității, datorită lărgirii accesului la băncile de date, la multiple surse de informare asupra tuturor domeniilor vieții sociale, începînd, desigur, cu economia, cu producția materială.

Prin extremă comprimare și inevitabilă simplificare unul dintre „mesajele“ cărții sau, mai bine spus, una dintre fațetele ei principale o constituie pledoaria pentru o civilizație, nedefinită în esența ei socială și, în consecință, caracterizată, aparent nedefinit, printr-o concepție despre lume și un mod de a trata timpul, spațiul, logica și cauzalitatea istoriei din perspectiva unor precepte morale. O asemenea civilizație ar „aduce cu sine noi tipuri de familie, alte stiluri de muncă, de iubire și de viață, o nouă economie, noi conflicte politice și, dincolo de toate acestea, o conștiință modificată“ (p. 43). Pe parcursul cărții nu se prefigurează însă nici esența socială, nici finalitatea umană întrevăzută, fapt ce conferă o oarecare notă de utopie, contrastînd observațiilor critice pertinente și pronosticurilor realiste enunțate tranșant de autor. Cititorul atent al valoroasei și incitante sinteze intitulate metaforic „Al treilea val“ întîlnește limite, sau ambiguități, după cum poate observa că unele aprecieri și judecăți, chiar unele exemple sînt tributare „acoperirii“ lor numai metaforice. Dintr-o lucidă analiză a crizei capitalismului, Toffler extrage concluzii absolutizante asupra civilizației umane, criteriile de la care pornește transformîndu-se uneori în prejudecăți. Cu alte cuvinte ne aflăm, uneori, în fața unei ambigue prezentări „globale“ a lumii, dincolo de realitatea istorică a existenței, mai bine spus, coexistenței de decenii a celor două sisteme sociale diferite: socialismul și capitalismul. Or, civilizația viitorului nu poate fi examinată în afara acestora, a unei necesare noi ordini sociale a lumii.

Instaurarea reală a unei asemenea ordini, caracterul său cu adevărat revoluționar fac necesară o diviziune internațională a muncii echitabilă și rațională, bazată pe cooperare și colaborare reciproc avantajoasă a **tuturor statelor**, a căror coerență de interese devine posibilă **dacă se ține seama de structurile economiilor naționale, dacă se respectă răspunderea fiecărui stat în privința orientării judicioase și raționale a propriei economii.**

În ciuda concepției sale subiectivist-fanteziste asupra statului și suveranității naționale, Toffler însuși numește drept „o reprezentare fantezistă“ ideea unei planete conduse de un așa-zis „guvern mondial“. Inseși faptele realității de care nu poate face mereu abstracție, îl fac pe autor să atragă îndreptățit atenția că, pe măsură ce pe scena mondială intră corporațiile transnaționale, pe măsură ce erup instabilitățile și pericolele de război, va trebui să se apeleze la noi metode sau „cadre politice“ pentru a asigura „măcar un simulacru de ordine în lume“. Fiind vorba de ordinea economică mondială, apare evident că procesul elaborării strategiilor de optimizare a structurilor economice este vital determinat de participarea tuturor statelor naționale la viața economică mondială, pe baza principiilor suveranității, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc. Din păcate, cu toate ideile sale constructive și în contrast cu propria poziție critică la adresa practicii imperialiste, cartea lui Toffler scapă din vedere drepturile și prerogativele statelor naționale, ba chiar le diminuează, le consideră uneori o piedică în calea progresului. Autorul pornește, în acest sens, de la o evidentă înțelegere simplistă a națiunii, dorindu-i o prematură depășire sau epuizare odată cu

„al doilea val“, utilizînd uneori conceptul de națiune în locul celui de stat și invers.

Sub semnul criticii relațiilor generate de capitalism, afectate profund de o criză multiplă, autorul consideră că „raporturile de muncă sînt tot mai efemere și tot mai puțin satisfăcătoare din punct de vedere afectiv“, pledînd pentru contracararea fenomenului începînd tocmai „din punctul unde și comunitatea începe de obicei — din familie, reactivînd funcțiile ei atrofiate“ și stimulînd spiritul de responsabilitate colectivă. Acestor idei generoase li se opun însă relațiile capitaliste iar soluția constă nu în „a înota cu pricepere“ pentru trecerea peste un val sau altul, ci în revoluționarea relațiilor sociale perimate. O recunoaște chiar autorul cînd scrie că „liniamentele lumii de miine“, adică civilizația celui de-al treilea val nu ar putea fi imaginate „în afara relațiilor sociale și făcînd abstracție de ele“.

Este, desigur, discutabilă teza potrivit căreia „unele generații se nasc pentru a crea, altele pentru a menține o civilizație“ (p. 594), teză contrazisă de Toffler însuși prin demonstrația asupra ascensiunii creative a civilizației din toate timpurile. Referindu-se la contemporaneitate, la faptul că de la o țară la alta se manifestă condiții diverse, de o mare varietate, ceea ce dă impulsuri de originalitate creației umane, autorul scrie că „niciodată în istorie n-a existat un număr atît de mare de oameni cu un nivel rezonabil de educație, înarmați laolaltă cu o zestre de cunoștințe de o amploare incredibilă. Niciodată n-au beneficiat atîția oameni de un asemenea nivel de îndestulare materială — poate precar, dar suficient pentru a le permite să-și consacre o parte din timpul și energiile lor reflecției și acțiunii civice. Niciodată n-au avut atîția oameni posibilitatea de a călători, comunica și învăța atît de mult de la alte culturi. Și, mai presus de orice, niciodată n-au avut atîția oameni de ciștigat atît de mult prin asigurarea că unele schimbări necesare, deși profunde, vor fi înfăptuite în mod pașnic“ (p. 596).

În acest sens, este profund umană chemarea la valorificarea puterii de creație și înțelepciune a maselor, a „imaginației colective“ — cum scrie autorul —, invitînd la largi dezbateri publice cu privire la dimensiunile și consecințele civilizației celui de-al „treilea val“, la inițierea „simultan într-un mare număr de țări, a unui proces de învățare socială“, începînd a învăța „să nu închidem prematur ochii spiritului față de ceea ce este nou“, combătînd „pe asasinii de idei, care sînt mereu gata să ucidă orice sugestie nouă pe motiv că este irealizabilă, și să apere, în schimb, ca viabil, tot ceea ce există, oricît ar fi de absurd, agresiv și nefuncțional“ (p. 599).

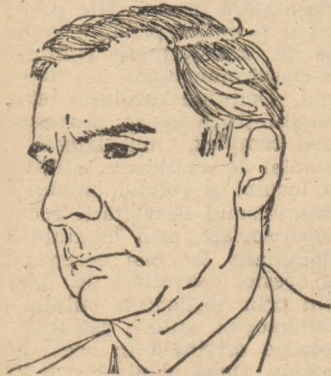
Este evident că pentru a da răspunsuri realiste, soluții viabile problemelor multiple și complexe pe care le ridică schimbările sociale revoluționare, se cere cunoașterea adîncă a legilor obiective ale dezvoltării economico-sociale, stăpînirea temeinică a metodei materialist-istorice de analiză a fenomenelor sociale, o înțelegere aprofundată a realităților, a caracteristicilor economice, politice și sociale ale epocii. Pe acest temei, realismul strategiei progresului este determinat de capacitatea de a discerne gradul de dependență dintre ideal și realitate, de a disocia și evalua toate alternativele posibile, ținînd seama de întregul complex al fenomenelor etapei date ca și a perspectivei.

Căutările pentru „un viitor viabil și uman“ nu pot face abstracție de natura orînduirii sociale, civilizația umană, calitatea ei fiind dintotdeauna strîns legate de evoluția forțelor și relațiilor de producție. Dacă autorul evită abordarea din acest punct de vedere a celui de-al treilea val, fără îndoială că în privința bazei energetice, a tehnologiei estimările sale prezintă un real interes. Trecerea la noua bază energetică — prin utilizarea curentă a unor surse cum sînt hidrogenul, soarele, marea, biomasa, fulgerul și altele încă de nebănuite, „se va face într-un mod extrem de neuniform, cu o succesiune febrilă de pletore, penurii și delirante oscilații de prețuri. Pe termen lung, direcția de înaintare pare, în schimb, destul de clară; trecerea de la o civilizație bazată în principal pe o singură sursă de energie la o civilizație bazată pe multe surse și, ca atare, mai puțin fragilă. În cele din urmă se va ajunge la o civilizație bazată din nou pe surse de energie reînnoibile, ferite de perspectiva epuizării“ (p. 475).

Bogată în informații, trimițînd la aproape toate marile întrebări și confruntări ale epocii, practicînd analize pătrunzătoare, argumentîndu-și convingător unele idei dar lăsînd în suspensie altele, substituind uneori analiza științifică metaforei sugestive dar adesea inconsistente, cartea lui Toffler invită într-adevăr la reflecție. Iar dacă această reflecție nu fi dă totdeauna dreptate, ba chiar îl contrazice, meritul de „a pune probleme“ este suficient pentru a invita la lectură.

Economia materialelor refolosibile

(Corneliu Russu, Vasilie Bogdan, Sorin Dincă, Ecaterina Deaconescu, Marius Costea, „Reciclarea resurselor materiale”, Editura Științifică și Enciclopedică)

● Care este locul prezentei lucrării în cadrul preocupărilor Institutului de economie industrială în domeniul reciclării resurselor materiale?

— Împreună cu colegii noștri Sorin Dincă, Ecaterina Deaconescu și Marius Costea, cu ceilalți cercetători din cadrul sectorului de Economia industriei bunurilor de consum, am participat la realizarea unui amplu program de cercetare pe tema reciclării resurselor materiale. Investigațiile pe această temă au continuat ulterior la nivel individual, aceste preocupări fiind reflectate în cadrul unui grupaj de articole, și al unor articole separate, apărute în paginile Revistei economice. Putem considera deci volumul care se pregătește pentru tipar la Editura Științifică și Enciclopedică drept o lucrare cu caracter de sinteză.

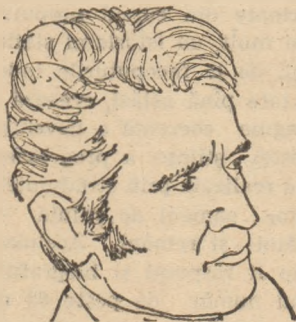
● Ce perspectivă ați proiectat asupra problematicii analizate?

— Rezultatele investigațiilor efectuate în numeroase unități economice, în institute departamentale de cercetare științifică și de proiectare tehnologică, consultarea literaturii de specialitate din țara noastră și din alte țări au evidențiat faptul că problemele economice de ansamblu ale activității de reciclare a resurselor materiale nu au fost abordate ca atare, ci, de regulă, în contextul altora, de ordin mai general. Se poate spune că practica economică a devansat cercetarea științifică din domeniul reciclării resurselor materiale.

Lipsa unui cadru conceptual adecvat are drept consecință atribuirea de accepțiuni diferite, deseori contradictorii, conceptelor și noțiunilor cu care se operează în acest domeniu. De asemenea, inexistența unui instrumentar metodologic de investigație și analiză economică, cu o funda-

ȘANTIER EDITORIAL 1984

mentare științifică suficient de riguroasă, constituie un obstacol în activitatea specialiștilor din unitățile economice și, mai ales, din unitățile de cercetare științifică și proiectare tehnologică, pentru soluționarea problemelor tot mai complexe cu care se confruntă activitatea de reciclare a resurselor materiale din țara noastră. Tocmai de aceea, eforturile colectivului de autori au fost orientate, în principal, spre realizarea unei sinteze cu caracter conceptual și metodologic, rezultatele investigațiilor concrete efectuate având doar rolul de a ilustra aplicabilitatea metodelor elaborate. Abordând un domeniu mai puțin prezent în literatura de specialitate, autorii au imprimat această orientare lucrării, deoarece au considerat că este stringent necesară punerea la dispoziția factorilor de decizie și specialiștilor preocupați de promovarea activității de reciclare a resurselor materiale a unui cadru conceptual fundamentat științific, precum și a unui ansamblu de metode și tehnici de investigație și analiză economică, validate prin confruntarea cu realitățile economiei românești.

● Care sint premisele fundamentale avute în vedere de autori?

— Evident cadrul ideatic general al cărții este oferit de accentul pe care partidul nostru îl pune pe asigurarea resurselor materiale ale dezvoltării, orientare de perspectivă în care recuperarea și refolosirea tuturor materialelor ocupă un loc tot mai important. Totodată, în structurarea și orientarea lucrării am pornit de la premisa potrivit căreia necesitatea reciclării resurselor materiale decurge din impactul dintre procesul de creștere economică, consumul de materii prime și de energie și protecția mediului natural. Rolul și locul acestei activități trebuie abordate, deci, din perspectiva proceselor care au loc în interiorul sistemului economico-social național și din cea a relațiilor acestuia cu mediul său natural de existență.

Pe un alt plan, creșterea cantităților de resurse reciclabile încorporate în bunuri scoase din uz, concomitent cu reducerea ponderii celor ge-

nerate sub formă de reziduuri provenite din procesele de prelucrare a resurselor originale, presupun structurarea în consecință a ansamblului de metode și tehnici de investigație și analiză economică, precum și necesitatea adaptării organizării sistemului național de reciclare la noile condiții care apar sub influența creșterii rolului unor procese generatoare de resurse reciclabile și a diversificării continue a acestora.

O altă premisă, reflectată corespunzător în lucrare, se referă la dublul rol al populației în activitatea de reciclare. Pe de o parte, gospodăriile personale devin generatoare de resurse reciclabile în cantități în continuă creștere, iar, pe de altă parte, prin intermediul părții sale active, populația participă direct la gospodărirea tuturor resurselor reciclabile provenite atât din sfera producției cât și din cea a consumului. Promovarea în perspectivă a activității de reciclare va fi condiționată, deci, de măsura în care, la nivel individual, se cunosc tendințele de agravare a dificultăților de procurare a resurselor materiale și energetice necesare susținerii programelor de creștere economică, concomitent cu interpretarea corectă a rolului recuperării și refolosirii resurselor în economia națională.

Retribuția — pîrghie de sporire a eficienței

(Colectiv de cercetători din cadrul Institutului de economie socialistă, coordonator Gheorghe Răboacă, „Retribuția — pîrghie a utilizării eficiente a forței de muncă în industrie”, Editura Academiei)

● Retribuția reprezintă o categorie centrală a teoriei și practicii economice. Ați putea să ne spuneți, tovarășe Gheorghe Răboacă, din ce perspectivă este abordată această problematică în volum?

— Este un fapt cunoscut, că eficiența sistemului de retribuție nu poate fi asigurată dacă cerințele repartiției după muncă nu sînt abordate și soluționate în concordanță cât mai deplină, directă, cu sarcinile și obiectivele ridicării continue a gradului de folosire a forței de muncă, dacă nu se iau în considerare stadiul de dezvoltare a economiei, obiectivele și sarcinile concrete ale planului național unic de dezvoltare economică și socială.

În prezent, în mod concret, retribuția — ca pîrghie a îndeplinirii cerințelor repartiției după muncă — este chemată să contribuie la realizarea obiectivului fundamental stabilit de Congresul al XII-lea al partidului, de trecere a României în rîndul țărilor cu dezvoltare economică medie. de realizare în acest scop a unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile și sectoarele de activitate, de creștere mai accentuată a productivității și eficienței muncii, de sporire a aportului tuturor factorilor intensivi la creșterea economică.

Necesitatea și posibilitatea abordării unei asemenea teme se justifică și pe un alt plan. După cum se știe, în procesul de construcție socialistă în țara noastră, s-a acumulat o vastă experiență în domeniul folosirii retribuției ca pîrghie de cointerese, de utilizare din ce în ce mai rațională a forței de muncă. Experiența noastră ne arată că nu există latură a procesului deosebit de complex al folosirii eficiente a forței de muncă, care să nu fie legată nemijlocit de acțiunea sistemului de retribuție, a fiecăruia din componentele lui.

● Cum sînt analizate în lucrare corelațiile retribuției cu alte procese economice?

— În lumina înaltelor exigențe ale noului mecanism economico-financiar și îndeosebi a celor privind perfecționarea sistemului de retribuție, lucrarea își propune să sintetizeze și generalizeze experiența acumulată pînă în prezent în țara noastră în domeniul folosirii retribuției ca pîrghie de utilizare eficientă a forței de muncă și a întregului potențial economic al țării, să contribuie la clarificarea mai bună a unor aspecte teoretice, cu deosebire a conținutului repartiției după muncă și să evidențieze, în același timp, căile și modalitățile practice de aplicare eficientă a repartiției după muncă, de stimulare pe această bază a creșterii în ritm susținut a productivității și eficienței muncii — criterii fundamentale de apreciere concomitentă atât a eficienței sistemului de retribuție, cât și a gradului de folosire rațională a forței de muncă.

Dat fiind faptul că retribuția este alți sursă de venit, cît și element al costurilor, lucrarea este concepută astfel încît să evidențieze problema foarte complexă, permanent îmbogățită, a folosirii eficiente a retribuției în creșterea economică în strînsă relație cu procesele obiective din sfera producției și a muncii. În acest spirit, în prima parte a lucrării sînt abordate probleme cum ar fi: relațiile dintre nevoia socială — interese, produs necesar — retribuție, principiile care stau la baza stabilirii și creșterii retribuției, contradicțiile și modul de soluționare practică a acestora ș.a.

În partea a doua a lucrării, în strînsă legătură cu aceleași mutații din sfera producției și muncii, precum și cu obiectivele și sarcinile din planul național de dezvoltare economică-socială sînt abordate probleme legate de creșterea mai rapidă a productivității muncii, de corelare a acesteia cu sporirea retribuției medii, de felul în care concură la realizarea acestei corelații fiecare din componentele principale ale sistemului de retribuție — sistemul tarifar, formele de retribuire, premiarea, sistemul de sporuri, participarea la beneficii —, măsura în care aceste componente își îndeplinesc funcțiile lor specifice în utilizarea cu maximă eficiență a întregului potențial tehnico-material și uman al producției.

În mod firesc, pentru fiecare componentă a sistemului de retribuire se formulează o serie de direcții și propuneri de perfecționare care să satisfacă mai deplin principiile stimulării și echității socialiste, ale creșterii puternice a eficienței economice.

Statistica în nuce

(„Mica Enciclopedie de Statistică”. Autori: dr. docent Marius Iosifescu, prof. dr. Costache Moineagu, prof. dr. Vladimir Trebici, dr. Emiliana Ursianu. Coordonator: Vl. Trebici, Editura științifică și enciclopedică).

● De ce, tovarășe profesor Vladimir Trebici, s-a considerat necesară tipărirea unei noi lucrări enciclopedice în domeniul statisticii?

— Au existat, se știe, și în țara noastră lucrări cu caracter enciclopedic în domeniul statisticii. Amintim cele două ediții ale „Dicționarului statistic-economic”, apărute sub egida Direcției Centrale de Statistică: ediția 1962, sub redacția prof. Mircea Biji și ediția 1969, sub redacția prof. Con-

stantin Ionescu. Școpul acestor lucrări era însă strict limitat la nevoile celor care lucrează în sistemul informațional statistic. „Mica Enciclopedie de Statistică” răspunde unui alt obiectiv: acela de a fi o lucrare de informare și, în același timp, de instruire, adaptată nevoilor specifice ale publicului din țara noastră. Mai concret, celor ce se interesează astăzi de conceptele statistico-matematice, de metodele statistice și care reprezintă un grup tot mai larg ce cuprinde pe matematicieni, statisticieni, economiști, sociologi, cadre științifice și din învățămînt, lucrători din sistemul informațional al economiei, ș.a.

● Cum răspunde cartea cererilor unor categorii alți de diverse de potențiali cititori?

— Autorii lucrării — doi matematicieni și doi specialiști în aplicarea metodelor statistico-matematice în științele sociale, în special în economie și demografie — au ales ca formă de prezentare a statisticii structurarea logică: conceptele și metodele statisticii sînt expuse în ordinea firească practică de statistica descriptivă și statistica matematică. Mai exact, noțiunile sînt înfățișate în felul următor: conceptul de statistică, categoriile științei statistice, sistemul informațional statistic, — culegerea datelor statistice, prelucrarea acestora, prezentarea lor în tabele și grafice —, după care urmează statistica descriptivă propriu-zisă: repartițiile de frecvențe, tendința centrală (medii), dispersia, corelația și regresia, indicii și seriile cronologice.

Partea a doua este consacrată teoriei probabilităților și statisticii matematice. Capitolul al XII-lea „Elemente de teoria probabilităților”, înfățișînd noțiunile fundamentale de probabilități, pregătește — în aceeași ordine logică — legă-

tura cu statistica matematică. Aici sînt tratate succesiv: legile de repartiție, teoria sondajului aleator, teoria estimărilor, verificarea ipotezelor statistice, analiza de varianță și planificarea experimentelor.

Această ordine, căreia i se asociază și o selectare a termenilor, este menită să înlesnească cititorului însușirea sistematică a statisticii, de la simplu la complex, pe linia trecerii de la statistica descriptivă, bine cunoscută din numeroasele manuale de statistică teoretică, la statistica matematică, cunoscută și ea bine grație numeroaselor tratate, manuale și lucrări, datorate strălucitei școli care i-a avut ca fondatori pe academicienii Octav Onicescu și Gheorghe Mihoc. După știința autorilor, este prima încercare de sinteză a statisticii descriptive și a celei matematice, înțelese ca trepte ale unui proces unitar de cunoaștere.

● Se limitează autorii la prezentarea strict operațională a termenilor?

— Nu. O particularitate, a „Micii Enciclopedii de Statistică” constă în aceea că fiecare noțiune principală este însoțită și de un istoric care oferă înțelegerea genezei noțiunii respective, a contribuțiilor importante din cursul timpului. Mai mult, un istoric al statisticii, de la începuturile îndepărtate pînă astăzi, creează o imagine coerentă a devenirii acestei științe, a progreselor sale realizate prin străduințele atîtor oameni de știință — străini și români. Aceluiași scop îi răspund și biografiile unui număr de peste 80 de personalități care au ilustrat, cu contribuțiile lor, statistica. Va prezenta interes, fără îndoială, și istoricul statisticii din România.

„Mica Enciclopedie de Statistică” cuprinde aproximativ 700 de termeni. Definițiile sînt riguroase, demonstrațiile matematice sînt reduse la strictul necesar. În felul acesta, ea devine și o lucrare de referință, de informare: orice noțiune poate fi rapid consultată.

Revoluția tehnică- științifică și clasa muncitoare

(O. Hoffman, S. Rașev, D. Teonovici, Clasa muncitoare din România în condițiile revolu-

ției tehnico-științifice, Editura Academiei, 1984)

● În ce perspectivă își propune lucrarea — între autorii căreia vă numărați, tovarășe Hoffman — să trateze o temă alți de complexă cum este cea amintită în titlul cărții?

— Bazată pe un bogat material informativ, rezultat din cercetările efectuate în diverse întreprinderi industriale, institute de cercetare și învățămînt etc., lucrarea pune în discuție o serie de probleme de majoră însemnătate practică și teoretică privind tendințele de transformare calitativă a clasei muncitoare din România. Definind revoluția tehnico-științifică ca un proces social complex, multilateral și stadal de schimbare calitativă a locului și rolului omului în mecanismul dezvoltării economico-sociale, prin tendința de dominare tot mai accentuată a acestei dezvoltări de către om prin mijloacele științei și tehnologiei, autorii prezintă o poziție originală în acest domeniu. După opinia lor, R.T.S. nu se reduce la o revoluție în știința și tehnologia contemporană, ci are drept conținut practica societală globală, un nou tip de acțiune umană prin mijlocirea științei și tehnologiei.

O cerință esențială a epocii noastre constă în asigurarea celor mai favorabile condiții de folosire a științei și tehnologiei în slujba omului. De aici, în trecerea spre civilizația tehnico-științifică trebuie să se pornească de la asigurarea unor viitori dezirabili, corespunzător valorilor fundamentale ale omului, ale progresului și libertății sale. Tocmai de aceea, se subliniază în lucrare, revoluția tehnico-științifică ridică numeroase probleme, pe care orînduirea capitalistă nu le poate rezolva. Pe plan mondial socialismul și-a demonstrat deja cele mai mari șanse de reușită.

● Care este locul problematicii românești în acest volum?

— În fapt, locul central. Pornind de la interpretarea datelor de cercetare, autorii înfățișează modul de acțiune a R.T.S. în țara noastră, schimbările prin care trece clasa muncitoare chemată nu numai să asimileze și aplice rezultatele științei și tehnologiei moderne, ci și de a fi o forță socială principală de promovare practică a revoluției tehnico-științifice. Din această optică, lucrarea analizează pe larg schimbările în conținutul muncii, aspectele legate de noul tip de pregătire al muncitorilor în condițiile R.T.S., tendințele care se relevă în transformarea stilului de viață al muncitorilor din țara noastră.

Interviuri realizate de
Cristian POPESCU
Desene de
Tudor SCHOR

Economia mondială la cumpăna anilor 1983 și 1984

ÎN CURSUL ANULUI 1983 s-au evidențiat unele semne potrivit cărora climatul economic internațional începe să se îmbunătățească treptat, după cîțiva ani de criză economică mondială manifestată printr-o încetinire generală, stagnare sau chiar reducere a producției materiale și comerțului internațional. Datele statistice estimative arată că în 1983 pe plan mondial creșterea economică s-a redresat, produsul național brut cumulată crescînd cu circa 1,7% după ce scăzuse în 1982 :

Evoluția producției și comerțului mondial, 1963—1984
(modificări anuale ale volumului, în %)

	1963— 1973	1973— 1982	1980	1981	1982	1983 (est.)	1984 (progn.)
PRODUCȚIE							
Ansamblul producției	6,0	2,0	1,0	1,0	-2,0	1,7 ¹⁾	3,4
— agricultură	2,5	2,0	—	3,5	2,0
— minerit	5,5	0,5	-1,5	-3,0	-3,0
— industria prelucrătoare	7,0	2,5	1,5	0,5	-2,0
EXPORTURI							
Total	8,5	3,0	1,5	0	-2,0	0,5 ²⁾	3,0
— produse agricole	4,0	4,0	5,0	3,0	1,0	1,0 ²⁾	0
— minerale, combustibili, metale neferoase	7,0	-2,5	-6,0	-12,0	-7,0	-5,0 ²⁾	2,0
— produse prelucrate	11,0	4,5	5,0	3,5	-1,5	3,0 ²⁾	5,0

Note : 1) Estimări și prognoze O.N.U. ; doc. UNCTAD/T.D.R./3 (part I), 7 septembrie 1983

2) Estimări și prognoze ale publicației Conjoncture Paribas din 10 noiembrie 1983

Sursa : Datele statistice pînă în anul 1982 sînt preluate după „International Trade, 1982/83“, G.A.T.T., Geneva, 1983

Desigur, reluarea creșterii economice în unele țări luate separate și grupe de țări nu semnifică încheierea crizei economice mondiale, întrucît evoluția ascendentă a producției se referă doar la un aspect și anume cel pe termen scurt, ciclic, al creșterii economice, menținîndu-se crizele structurale, de durată, ale energiei, materiilor prime, relațiilor valutar-financiare, relațiilor comerciale internaționale etc. De aceea, situația economică mondială la cumpăna anilor 1983—1984 scoate în evidență faptul că depășirea crizei economice mondiale nu se poate concepe numai pe seama reluării creșterii economice în ritmuri mai ridicate ci, întrucît avem de-a face cu o criză a ordinii economice internaționale, este necesară restructurarea relațiilor economice internaționale dintre state, respectiv a diviziunii internaționale a muncii.

Evaluarea conjuncturii economice internaționale în 1983 conduce la concluzia că, pe ansamblu, situația s-a îmbunătățit nu numai pe planul înviorării relative a creșterii economice, ci și sub aspectul reducerii presiunilor inflaționiste, al unei reduceri a nivelului nominal al dobînzilor la creditele internaționale, al menținerii prețurilor combustibililor la un nivel mai redus decît în anii trecuți, al efectuării unor restructurări în economia unor țări în direcția reducerii consumurilor specifice de combustibili și materii prime sub influența progresului tehnic, a creșterii productivității muncii. În același timp, situația economică internațională continuă să rămîna dificilă sub aspectul utilizării incomplete a capacităților de producție, al menținerii și chiar creșterii șomajului în țările nesocialiste, al menținerii unui nivel ridicat al dobînzilor reale (diferența dintre nivelul nominal al dobînzilor și rata inflației), al întîzierii reluării investițiilor, al menținerii și chiar recrudescenței protecționismului comercial, menținerii unor contradicții pe plan valutar-financiar internațional (cursul dolarului este exagerat de ridicat în raport cu alte monede, volumul datoriei externe este în creștere etc.), al stagnării sau creșterii lente a volumului comerțului internațional etc. Acest bilanș succint privind starea economiei mondiale arată că, practic, nu au fost create condițiile economice interne și internaționale pentru o evoluție pozitivă pe o perioadă previzibilă îndelungată.

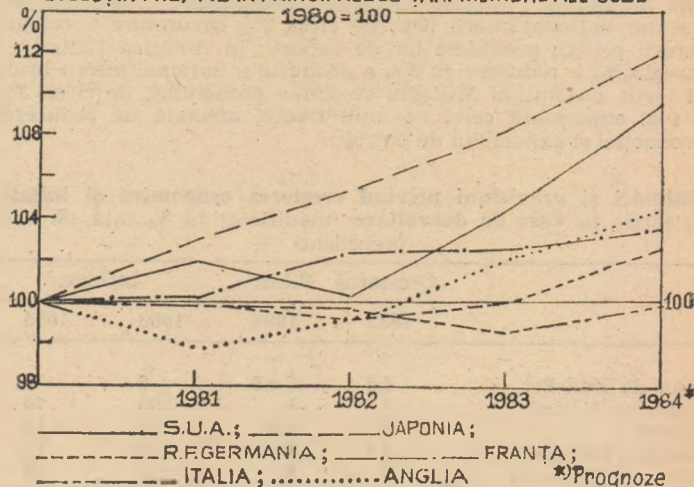
Reluarea creșterii economice pe plan internațional, care se apreciază că va continua și în 1984, este destul de firavă în comparație cu deceniile trecute, ea nefiind stimulată de

investiții care să garanteze un caracter de durată, ci de aspecte ca : refacerea stocurilor de producție, creșterea activității de construcții de locuințe, sporirea desfacerilor de automobile etc., care practic au fost aminate în anii trecuți în așteptarea unor perspective mai favorabile.

Marcînd deci reluarea creșterii economice, anul 1983 a evidențiat în spațiul economiei capitaliste ritmuri lente, pe ansamblul grupului de țări membre ale O.C.D.E. estimîndu-se o creștere a produsului național/intern brut de circa 2%. Creșterea P.N.B., estimată la 4,2% în 1983 în S.U.A., la 3,3% în Canada, la 3% în Japonia, la 0,8% în Europa occidentală arată că reinviorarea economică a rămas concentrată în America de Nord, în timp ce Europa occidentală a menținut un decalaj de timp în ceea ce privește reluarea creșterii economice. Japonia a înregistrat în 1983 o creștere economică la același nivel ca și în 1982, cînd celelalte țări capitaliste dezvoltate se aflau adînc în recesiune. Există temeri că înviorarea începută în economia capitalistă, care în 1984 va continua probabil într-un ritm superior celui de 2,1% înregistrat în 1983 și anume de 3,3% va fi mai slabă decît refula care a precedat-o și că ar putea să nu dureze mult, în special dacă aceasta va duce la o recrudescență a presiunilor inflaționiste.

Anul 1983 a marcat un moment semnificativ în economia țărilor capitaliste și în ceea ce privește reducerea nivelului inflației măsurată prin creșterea prețurilor de consum. Într-adevăr, pe ansamblul țărilor capitaliste nivelul inflației s-a redus de la 8% în 1982 la 5,2% în 1983. În S.U.A. creșterea prețurilor de consum s-a moderat în 1983 la circa 4%, față de 6,1% în 1982, în Japonia la 2,2% de la 2,4%, în R.F. Germania la 3% față de 5,3%, în Anglia la 5% de la 8,6%, în Franța la 9%

EVOLUȚIA PNB/PIB ÎN PRINCIPALELE ȚĂRI MEMBRE ALE OCDE

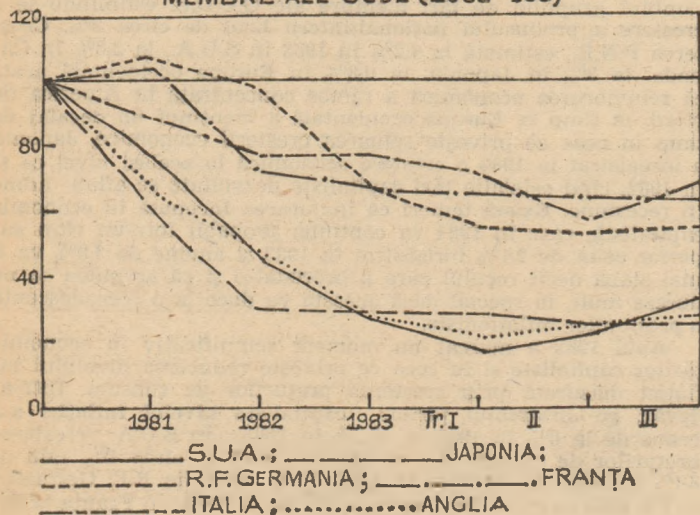
față de 9,7% în Italia la 15% de la 16,3% etc. Rata inflației ar putea rămîne în 1984 la nivelul anului 1983 — chiar în condițiile unei creșteri economice ușor accelerate — în Japonia și R.F. Germania, ar urma să se reducă în Franța și Italia, însă ar putea să înregistreze o majorare în S.U.A. în condițiile creșterii produsului național brut cu circa 5%.

Un fenomen negativ care a caracterizat economia occidentală în 1983 a fost creșterea șomajului, în țările membre ale O.C.D.E. existînd acum circa 35 milioane șomeri. Atît în Japonia, cît și în Europa occidentală șomajul a continuat să crească, în timp ce în S.U.A. s-a înregistrat o reducere a ratei șomajului, după ce aceasta atinsese un nivel record pentru perioada postbelică. Astfel, rata șomajului a fost în 1983 de 8,1% în S.U.A. față de 9,7% în 1982, de 2,5% față de 2,4% în Japonia, de 9,1% față de 7,6% în R.F. Germania, de 8,8% față de 8,6% în Franța, de 9,8% față de 9,1% în Italia, de 12,3% față de 12,7% în Anglia etc.

Anul 1983 a marcat și reducerea nivelului nominal al dobînzii bancare în țările capitaliste dezvoltate, ca și pe plan internațional. Astfel, dobînda bancară a fost de 10,5% în S.U.A. față de 11,5% în 1982, în Japonia de 6,7% în 1983 față de 7% în 1982, în R.F. Germania de 8% față de 9,75%, în Italia de 18,5% față de 21,5% în 1982, în Anglia de 9,5% față de 11% în 1982 etc. La 20 decembrie rata dobînzii interbancare pe piața londoneză a creditului (LIBOR) pe termen de 6 luni era de 10,25%.

În țările în curs de dezvoltare creșterea economică a fost diferențiată pe principalele regiuni geografice, în timp ce pe ansamblul grupului s-a înregistrat o stagnare, anul 1983 fiind practic al treilea an consecutiv în care economia țărilor în curs de dezvoltare stagnează. Conform unor aprecieri, situația economică a țărilor din America Latină a fost în 1983 cea mai dificilă din întreaga perioadă postbelică. Estimările și previziunile existente la sfârșitul anului 1983 evidențiază faptul că în țările în curs de dezvoltare din Asia de Sud-Est creșterea

EVOLUȚIA RATEI INFLAȚIEI ÎN PRINCIPALELE ȚĂRI MEMBRE ALE OCDE (1980=100)

a fost de circa 4,5%, inferioară ritmurilor ridicate realizate în anii precedenți; în țările africane s-a realizat o creștere a produsului național/intern brut de circa 2% ca urmare a reluării cererii pentru produsele lor de export; în America Latină s-a înregistrat o reducere cu 2% a produsului național/intern brut; în țările Orientului Mijlociu creșterea economică, de circa 3%, a fost superioară celei de anul trecut, afectată de reducerea producției și exportului de petrol:

Estimări și previziuni privind creșterea economică și inflația în țările în curs de dezvoltare (modificări în % față de anul precedent)

	Creșterea P.I.B.		Inflația	
	1983	1984	1983	1984
Asia de Sud-Est	4,5	5-6	6	6
America Latină	-2	-1	90	70
Africa	2	3,5	13	13
Europa meridională	0,5	1	20	15
Orientul Mijlociu	3	5	36	32

Sursa: Estimări Paribas, în Revue de presse, nr. 83/44 — 3 530

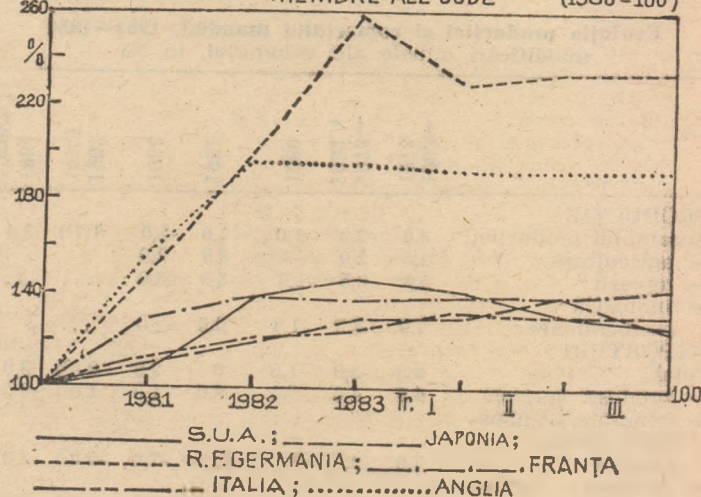
Situația dificilă a țărilor în curs de dezvoltare poate fi ilustrată prin câteva cazuri individuale: scăderea produsului intern brut în Brazilia cu 6%, în Mexic cu 3%, în Peru cu 10%, în Venezuela cu 3%, în Arabia Saudită cu 3% etc., o situație mai favorabilă fiind înregistrată în țările sud-est asiatice, unde s-au consemnat în 1983 creșteri ale produsului intern brut cu 6% în India, cu 6% în Thailanda, cu 5,6% în Indonezia și Filipine etc. Se poate observa faptul că nivelul mediu al inflației a fost mult depășit în unele țări: Argentina 400%, Brazilia 220%, Peru 125%, Mexic 80%, Iran 35% etc.

Pe ansamblul țărilor în curs de dezvoltare se anticipează pentru anul 1984 o redresare a creșterii economice în primul rând ca urmare a așteptatei îmbunătățiri a conjuncturii economice mondiale, a cererii internaționale pentru produsele de export ale țărilor respective. Se anticipează o creștere economică pe ansamblul țărilor în curs de dezvoltare de 4%.

Un aspect caracteristic al crizei economice internaționale care s-a manifestat în ultimii ani a constat în încetinirea comerțului internațional începând cu anul 1980. După stagnarea volumului comerțului internațional în 1981 și după o reducere a acestuia în 1982, în 1983 creșterea volumului comerțului internațional a fost extrem de redusă, cu numai 0,5%. Este semnificativă încetinirea comerțului internațional cu produse agricole și reducerea în continuare a comerțului mondial cu produse minerale, combustibili, metale

neferoase. În schimb, a cunoscut o oarecare învioreare comerțului mondial cu produse prelucrate, după reducerea exporturilor mondiale cu aceste produse în anul precedent. Conform prognozelor, volumul comerțului mondial va cunoaște în anul 1983 o creștere comparabilă cu cea medie din perioada 1973-1982 în condițiile evoluției stagnante a comerțului internațional în 1983 s-au produs mutații în structura balanțelor de plăți curente ale diferitelor state și grupuri de state. Astfel, soldul deficitar al balanțelor de plăți curente ale țărilor capitaliste dezvoltate se reduce, de la un deficit de 22 miliarde dolari în 1982 la 5-10 miliarde dolari în 1983, prevăzându-se pentru anul 1984 eliminarea deficitului ansamblului țărilor capitaliste dezvoltate.

EVOLUȚIA RATEI SOMAJULUI ÎN PRINCIPALELE ȚĂRI MEMBRE ALE OCDE (1980=100)

tate. Se observă o tendință de creștere a deficitelor de plăți ale țărilor în curs de dezvoltare, dar nu ale celor neexportatoare de petrol, așa cum s-a petrecut în anii trecuți, ci ale țărilor membre ale O.P.E.C.; deficitul de plăți al țărilor exportatoare de petrol a crescut de la circa 8 miliarde dolari în 1982, la 34 miliarde dolari în 1983, urmînd ca și în 1984 aceste țări să aibă un deficit al plăților curente chiar mai pronunțat decît în 1983. Se poate constata o reducere a deficitelor plăților curente ale țărilor latino-americane, africane, asiatice, din Europa meridională, realizată însă nu pe seama majorării exporturilor, ci mai ales pe seama reducerii drastice a importurilor pentru a face față poverii datoriei externe.

În 1983 presiunile protecționiste s-au resimțit în mod semnificativ, evidențiindu-se faptul că recurgerea la protecționism este de natură să frîneze posibilitățile de redresare economică, de îmbunătățire a climatului economic internațional. Pe de altă parte, cu atît mai mult cu cît se anticipează reluarea creșterii economice pe plan internațional, protecționismul ar trebui să cedeze locul unei orientări în favoarea desfășurării unor schimburi fără restricții artificiale și discriminatorii. Din păcate, orientările în direcția protecționismului manifestate de țările capitaliste dezvoltate au în vedere menținerea unei anumite diviziuni internaționale a muncii, a unei anumite fizionomii a relațiilor economice internaționale, eliminarea protecționismului ținînd de restructurarea relațiilor economice internaționale pe o bază mai echitabilă.

Problema datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare a continuat să se agraveze și în anul 1983, volumul datoriei pe termen mediu și lung a țărilor în curs de dezvoltare debitoare ridicîndu-se după aprecierile Fondului Monetar Internațional la 664 miliarde dolari, de la 612 miliarde dolari. Serviciul datoriei externe s-a diminuat însă față de anul 1982, de la 107 miliarde dolari la 93 miliarde dolari; nivelul dobînzilor fiind mai redus și plățile în contul dobînzilor s-au diminuat. Ca urmare, în 1983 s-a redus rata datoriei externe (dobînda plus rata scadentă de plată, ca procent din exporturile de mărfuri și servicii) la 19,3% față de 23,9% în 1982. Datoria externă a țărilor în curs de dezvoltare va continua și în viitorul previzibil să constituie o problemă a relațiilor financiar-valutare internaționale, dificil de soluționat în actuala configurație de ansamblu a relațiilor dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare.

Așadar, climatul economic internațional pare a se însenina puțin în 1984. Fără a se putea vorbi despre depășirea crizei economice mondiale, în 1983 a început și în 1984 va continua un proces de redresare a creșterii economice, ceea ce este un aspect pozitiv nu numai în evoluția climatului economic, ci și a celui politic internațional.

Priorități vest-europene: tehnologiile de vîrf

ÎN COMPETIȚIA pentru dezvoltarea domeniilor de vîrf ale industriei, mai ales în condițiile avansului deținut de S.U.A. și Japonia, în țările vest-europene au fost adoptate o serie de programe guvernamentale în domeniile microprocesoarelor și al roboților industriali.

În Suedia, după cum semnaleză publicația „Financial Times”, un program guvernamental pe cinci ani (în valoare de peste 700 milioane coroane suedeze, respectiv circa 100 milioane dolari) urmează să subvenționeze dezvoltarea cercetării și a producției de microprocesoare pe plan național, în vederea reducerii dependenței de import în acest domeniu de primă însemnătate pentru construcția de roboți industriali. Ajutoarele guvernamentale sînt destinate unor firme specializate, planul fiind orientat spre dezvoltarea cercetării și producției mai ales în domeniul unor tipuri specializate de microprocesoare, realizate „la comandă” și mai puțin a microprocesoarelor standard.

În Franța, potrivit aceleiași surse, guvernul intenționează să pună în aplicare un plan pe trei ani pentru stimularea robotizării industriale. El prevede sprijinirea eforturilor de modernizare întreprinse de diferite firme prin acordarea de către stat a unor împrumuturi pentru achiziționarea de echipamente, pregătirea personalului și compensarea deprecierilor valutare. Guvernul francez intenționează, în baza aceluiași program, să amplifice cooperarea cu alte țări vest-europene în domeniul mașinilor-unelte cu control numeric, al utilajelor automatizate pentru industria textilă și cea alimentară. Suplimentar, programul menționat prevede pregătirea citorva mii de tehnicieni și ingineri specializați în automatice.

Agricultura, o ramură de bază

ABSENȚA, în multe țări ale Africii, a unor politici economice orientate preponderent către dezvoltarea agriculturii ar putea genera, în următorii 20 de ani, o adîncire a crizei și a sărăciei pe acest continent — apreciază un studiu al Comisiei economice O.N.U. pentru Africa, subliniind necesitatea unor măsuri ferme în această direcție.

O cale de creștere a producției agricole ar reprezenta-o, în concepția autorilor studiului, stimularea producătorilor agricoli prin sistemul prețurilor, măsură realizabilă în condițiile sporirii ajutoarelor financiare externe acordate acestor țări. Experții citați ai O.N.U. consideră că actualele condiții de criză alimentară acută fac necesară orientarea acestei asistențe financiare în primul rînd către dezvoltarea agriculturii, fără ca de pe urma unei asemenea măsuri să fie afectat procesul de industrializare, a cărui dezvoltare ar trebui să fie concepută în

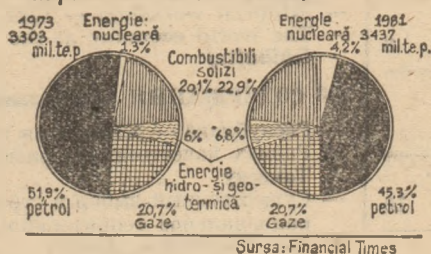
strînsă legătură cu eforturile în domeniul agricol.

Concluziile studiului au în vedere, de asemenea, necesitatea ca ajutoarele pentru dezvoltare să se îndrepte într-o măsură sporită către proiecte a căror intrare mai rapidă în producție să asigure acoperirea urgentă a necesităților interne prioritare, veniturile necesare dezvoltării și restituirea datorțiilor externe.

Restructurări în cererea de energie

DUPĂ o perioadă caracterizată prin reducerea consumului total de energie și în primul rînd a consumului de petrol, se aștepta ca ieșirea din criză,

Consumul de energie primară în țările membre ale A.I.E.

Sursa: Financial Times

în special în sectorul industrial, să atragă după sine creșterea cererii de energie, cu anumite caracteristici noi față de evoluțiile tradiționale ale raportului dintre creșterea economică și a cererii de energie. În primul rînd, un element important îl constituie conservarea energiei, date fiind măsurile adoptate de tot mai multe țări, ceea ce va avea o influență semnificativă asupra reducerii consumului total de energie. În al doilea rînd, după cum indică prognozele referitoare la țările

Consumul de energie prognozat pentru țările membre ale A.I.E.

(mil. t.e.p.)

	1980	1981	1985	1990
Consum final total	2 522	2 448	2 681	2 897
Industrie	951	910	1 175	1 320
Transporturi	722	702	716	717
Alte sectoare	849	836	790	860

Sursa : O.C.D.E./A.I.E.

capitaliste dezvoltate membre ale Agenției Internaționale pentru Energie (A.I.E.), în perioada pînă în 1990 se așteaptă o creștere mult sporită a consumului de energie în sectorul industrial față de transporturi; evoluția pare să fie determinată atît de creșterea diferențiată anticipată în cazul celor două sectoare, cît și datorită unui consum mai eficient, rațional în transporturi.

În ce privește ponderea diferitelor surse de energie în balanța energetică a țărilor membre ale A.I.E., perioada care a urmat anului 1973 a fost marcată de reducerea în primul rînd a consumului de petrol pe seama utilizării de combustibili solizi și a energiei nucleare, în timp ce ponderea gazelor, a hidroenergiei și a energiei geoter-

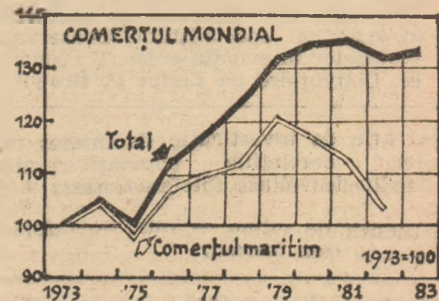
mice a rămas constantă. Aceleași tendințe vor fi caracteristice și pe ansamblul anilor 80, respectiv faptul că atît industria cît și transporturile — principalii consumatori — își vor reduce cererea de petrol, urmînd să crească ponderea cărbunelui și a energiei nucleare.

Rezerve pentru reciclarea deșeurilor

ÎN ȚĂRILE vest-europene se apreciază că există încă mari rezerve în ce privește recuperarea materialelor secundare rezultate din producție și consum și utilizarea lor în economie. Pe ansamblul Pieței comune, de pildă, se apreciază că o cantitate de circa 30% din totalul deșeurilor ia încă drumul crematoriilor spre a fi arsă. Experți vest-germani, citați de revista *Wirtschaft und Produktivität*, estimează că 90% din aceste deșeuri (respectiv o cantitate de 80—90 milioane tone) și-ar putea găsi o utilizare productivă. Prin refolosirea acestor materiale secundare s-ar putea realiza o economie de 10—12 miliarde unități de cont europene pe an la importul de materii prime și energie. În cazul importului de petrol economia anuală pe ansamblul C.E.E. s-ar putea ridica la 20 milioane tone.

Transportul maritim sub impactul crizei

CAPACITATEA excedentară a șantierelor navale, estimată la 40% față de cererea curentă își află originea în criza petrolului, urmată de deprimarea economică mondială, care au dus la reducerea drastică a comenzilor, mai întîi la tancurile petoliere și apoi și la celelalte tipuri de nave de transport de marfă. În prezent o situație ceva mai bună are cererea de nave destinate transportului de minereu de fier — în perspectiva cererii sporite de oțel, determinată de ieșirea din criză a principalelor țări industrializate — și de cereale, ca urmare a intensificării exporturilor principalelor țări producătoare. Reducerea drastică a comerțului cu petrol a făcut ca, în ansamblu,

dinamismul comerțului maritim să slăbească aproape constant după înviorea din 1979, ajungînd în prezent aproape de situația din 1975 (vezi graficul).

Pe țări, flotele comerciale sub pavilion grec și panamez au fost singurele care au înregistrat creșteri în ultimii ani.

Revista ECONOMICA

Editață de Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 52 din 30 decembrie 1983

- Republica la a 36-a aniversare (Ion Ardeleanu) 1

ROMÂNIA PE CALEA PROGRESULUI

- Anvergura dezvoltării calitative a economiei românești (Gh. I. Tomescu) 2
- O opțiune esențială în strategia creșterii economiei românești: repartizarea rațională pe teritoriu a forțelor de producție (Costinel Lazăr) 4
- Creșterea bunăstării oamenilor muncii — țelul suprem al politicii partidului (Hilde Puwak) 6
- România — militantă activă pentru pace (Valentin Lipatti) 8

AMPLITUDINEA NOULUI IN PERIMETRUL DEZVOLTĂRII

- Energie și acceptabilitate (Călin Mihăileanu) 10
- Schimbări calitative în structura producției de metal (Iancu Drăgan) 11
- Evoluții și tendințe în industria constructoare de mașini (Ion Crișan) 13
- Automatica, microelectronica, informatica — elemente definitorii ale noii revoluții industriale (Aurel Davidoviciu) 14
- Știința, tehnologia și impactul lor social (Ileana Ionescu-Sisești) 16
- Țări socialiste. Coordonate ale progresului tehnico-științific 17

INTERDEPENDENTE CREȘTERE-DEZVOLTARE

- De la „maldezvoltare“ la dezvoltare rațională (Maria D. Popescu) 19
- Probleme ale viitorului și dezvoltării în viziunea specialiștilor. Conservarea resurselor în ecuația creșterii economice. Convorbire cu Lester C. Brown 21
- O arie de investigație de interes major: corelațiile populație-resurse-mediul-dezvoltare (Ștefan Costea) 23
- Lumea de mine — între metaforă și știință (Ion Mitrăn) 25
- Șantier editorial 1984 27
- Economia mondială la cumpăna anilor 1983 și 1984 (Aurel Ghibuțiu) 28
- Mondorama 31

IN SUPPLEMENT: Sumarul „Revistei economice“ și al Suplimentului pe anul 1983

IN THIS ISSUE

- The Republic — the 36th anniversary (Ion Ardeleanu) 1
- The amplitude of the qualitative development of the Romanian economy (Gh. I. Tomescu) 2
- An essential option on the growth strategy of the Romanian economy: territorial rational distribution of the productive forces (Costinel Lazăr) 4
- Increasing the welfare of the workers — supreme goal of the policy of the party (Hilde Puwak) 6
- Romania — active militant for peace (Valentin Lipatti) 8
- Energy and adaptability (Călin Mihăileanu) 10
- Qualitative mutation in the structure of the metal production (Iancu Drăgan) 11
- Evolution and trends in the machine building industry (Ion Crișan) 13
- Automatics, microelectronics, informatics: defining elements of the new industrial revolution (Aurel Davidoviciu) 14
- Science, technology and their social impact (Ileana Ionescu-Sisești) 16
- The socialist countries. Coordinates of the progress in science and technology 17
- From „maldevelopment“ to rational development (Maria D. Popescu) 19
- Problems related to future and development in the specialist's vision. Resource saving in the equation of the economic growth. A talk with Lester C. Brown 21
- The world of tomorrow, between metaphor and science (Ion Mitrăn) 23
- An investigation area of major interest. The correlation population-resources-environment-development (Ștefan Costea) 25
- Editorial workshop — 1984 27
- The world economy at the boundary of 1983 and 1984 (Aurel Ghibuțiu) 29

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- Республика — XXXVI-ая годовщина (Ион Ардеleanu) 1
- Размах качественного развития румынской экономики (Георге Томеску) 2
- Существенный выбор в стратегии роста румынской экономики: рациональное территориальное размещение производительных сил (Костинел Лазар) 4
- Рост благосостояния трудящихся — высшая цель политики партии (Хилде Пувак) 6
- Румыния — активный борец за мир (Валентин Липатти) 8
- Энергия и приемлимость (Кăлин Михăилеану) 10
- Качественные изменения в структуре производства металла (Янку Драган) 11
- Эволюция и тенденции в машиностроении (Ион Кришан) 13
- Автоматика, микроэлектроника, информатика — определяющие элементы новой промышленной революции (Аурел Давидовичу) 14
- Наука, технология и их социальное воздействие (Иляна Ионеску-Сисешти) 16
- Социалистические страны. Координаты научно-технического прогресса 17
- От «несоответствующего развития» до рационального развития (Мария Д. Попеску) 19
- Вопросы будущего и развития в концепции специалистов. Сохранение ресурсов — основной элемент в уравнении экономического роста. Разговор с Лестером Брауном 21
- Завтрашний мир между метафорой и научным познанием (Ион Митран) 23
- Область исследования первостепенного интереса. Корреляции население — ресурсы — окружающая среда — развитие (Штефан Костеа) 25
- Издательские проекты 1984 27
- Мировая экономика на пороге между 1983 и 1984 гг. (Аурел Гибуциу) 29

Redacția

„Revistei economice“
urează

tuturor cititorilor
și colaboratorilor
LA MULȚI ANI!

1984

	IANUARIE	FEBRUARIE	MARTIE
L	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27
M	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28
J	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29
V	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30
S	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31
D	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25

	APRILIE	MAI	IUNIE
L	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
M	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
M	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
J	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
V	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
S	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
D	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24

	IULIE	AUGUST	SEPTEMBRIE
L	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25
M	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26
J	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27
V	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28
S	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
D	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30

	OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
L	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
M	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
J	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
V	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
S	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
D	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30

LUNA CADOURILOR

RECOM

DECEMBRIE, LUNA CADOURILOR pentru cei dragi!

Nenumărate sugestii de cadouri, nenumărate posibilități de a face bucurii celor dragi vă oferă — și în acest an — magazinele comerțului de stat.

Nu aminați!

Alegeți din timp darurile! Special pentru dv., în aceste zile s-au pus în vânzare multe noutăți vestimentare.